

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Π.Μ.Σ.: ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
***Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγικές Σπουδές**

***Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ
ΣΤΟ ΠΕΔΙΟ ΤΩΝ ΣΙΝΟ-ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΣΙΝΟ-ΤΟΥΡΚΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ***

ΒΙΚΤΩΡΙΑ ΠΙΣΤΙΚΟΥ
Α.Μ.: 1209Μ080

Διπλωματική Εργασία
Επιβλέποντες καθηγητές:

Παπάζογλου Χρήστος (Αναπληρωτής Καθηγητής)
Αντωνιάδης Ανδρέας (Επίκουρος Καθηγητής)

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2011

MET
NIS

ΠΑΡΤΕΙΩΝ ΠΑΝΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΙΣΠΡΟΣΩΠΩΝ	
Αριθ. Πρωτοκόλλου	603
Ημερομηνία	19/9/11

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

<u>ΕΙΣΑΓΩΓΗ</u>	3
 <u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ</u>	
<i>Ο Ρεαλισμός στη Διεθνή Πολιτική:</i>	
Εισαγωγή.....	6
A). Ο Ρεαλισμός ως θεμελιώδης θεωρία.....	7
i). Κλασσικός Ρεαλισμός.....	8
ii). Νεοκλασσικός Ρεαλισμός.....	9
iii). Νεορεαλισμός (Δομικός Ρεαλισμός).....	10
B). Η Οικονομική Διπλωματία (περιεχόμενο και πρακτικές).....	13
Συμπεράσματα.....	18
 <u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ</u>	
<i>Η Οικονομική Διπλωματία της Κίνας:</i>	
Εισαγωγή.....	20
A). Η Εσωτερική Νομιμοποίηση:	
A.1). Η Μετάβαση στο Σύγχρονο Πολιτικό Καθεστώς.....	21
A.2). Η Δομή του Πολιτικού Συστήματος.....	23
A.3). Το Κομμουνιστικό Κόμμα της Κίνας.....	24
B). Η Αναπτυξιακή Επέκταση:	
B.1). Η Εξωτερική Οικονομική Πολιτική της Κίνας μέχρι σήμερα και το Νέο Στρατηγικό Δόγμα.....	28
B.2). Η θέση της Κίνας στο Διεθνές Σύστημα.....	35
B.2.1) Κίνα και Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (ΠΟΕ).....	36
B.2.2) Περιφερειακές Εμπορικές Συμφωνίες.....	41
i). Κίνα και Ένωση των Χωρών Νοτιοανατολικής Ασίας (ASEAN).....	42
ii). Κίνα και Χονγκ Κονγκ- Μακάο.....	43
iii). Κίνα και Αυστραλία.....	45
iv). Κίνα και Νέα Ζηλανδία.....	47
v). Κίνα και Χιλή.....	48
B.2.3) Κίνα και Αφρική.....	50
Συμπεράσματα.....	52

*
+ Διαμ.β.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Σινο-ελληνικές και Σινο-τουρκικές Οικονομικές Σχέσεις:

Εισαγωγή.....	54
A). Η Γεωστρατηγική θέση της Ελλάδας και το Οικονομικό Πλεονέκτημα.....	55
A.1). Εμπορικές Σχέσεις Κίνας – Ελλάδα.....	56
A.2). Επενδύσεις της Κίνας στην Ελλάδα.....	58
B). Η Γεωστρατηγική θέση της Τουρκίας και το Οικονομικό Πλεονέκτημα.....	62
B.1). Εμπορικές Σχέσεις Κίνας – Τουρκίας.....	64
B.2). Επενδύσεις της Κίνας στην Τουρκία.....	67
Γ.) Οφέλη και Προβλήματα στη συνεργασία Κίνας – Ελλάδα, Κίνας Τουρκίας.....	69
Συμπεράσματα.....	72

<u>ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ</u>	73
---	----

<u>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ</u>	75
----------------------------------	----

ΠΙΝΑΚΕΣ

Πίνακας 1: Κατά κεφαλήν ΑΕΠ ανά επαρχία.....	32
Πίνακας 2: Εμπόριο Υπηρεσιών Κίνας – Ελλάδα.....	57
Πίνακας 3: Αξία Εξαγωγών και Εισαγωγών Κίνας – Τουρκίας.....	65

ΣΧΗΜΑΤΑ

Σχήμα 1: Δομή Κομμουνιστικού Κόμματος Κίνας.....	25
Σχήμα 2: Κατά κεφαλήν ΑΕΠ στις κινεζικές επαρχίες.....	33
Σχήμα 3: Αξία Εμπορικού Ισοζυγίου 2000-2009.....	40
Σχήμα 4: Εξέλιξη διμερούς εμπορίου Κίνας – Αυστραλίας.....	45
Σχήμα 5: Αξία Εμπορικού Ισοζυγίου Κίνας – Ελλάδα 2000-2010.....	56
Σχήμα 6: Αξία Εμπορικού Ισοζυγίου Κίνας – Τουρκίας.....	64
Σχήμα 7: Εμπόριο Υπηρεσιών Κίνας – Τουρκίας 2002-2007.....	66

Εισαγωγή

Στόχος της εργασίας είναι να δείξει ότι στην άσκηση της εξωτερικής πολιτικής και πιο συγκεκριμένα στο πεδίο της οικονομικής διπλωματίας, τον πρωτεύοντα ρόλο τον έχει το κράτος, το οποίο μέσα από την πολιτική που ακολουθεί έχει στόχο τη μεγιστοποίηση της ισχύος του, προκειμένου να γίνει ηγεμονική δύναμη. Να αναλύσει και να εξετάσει, δηλαδή, το ρόλο της οικονομικής διπλωματίας, ως ένα από τα εργαλεία του κράτους για την ανάπτυξή του και την εγκαθίδρυση της ηγεμονίας του μέσα στο διεθνές σύστημα, με βάση τις αρχές της ρεαλιστικής θεωρίας και συγκεκριμένα του Επιθετικού Ρεαλισμού.

Για τον παραπάνω σκοπό επέλεξα ως περιπτωσιολογική μελέτη την Κίνα, εξετάζοντας αρχικά τη σχέση της με το διεθνές σύστημα και αργότερα τις οικονομικές διμερείς σχέσεις της με την Ελλάδα και την Τουρκία. Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η θεωρητική της βάση και το περιεχόμενο της οικονομικής διπλωματίας μέσα από το πρίσμα του ρεαλισμού. Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται ο ρόλος του πολιτικού συστήματος της Κίνας στη δημιουργία προϋποθέσεων οικονομικής ανάπτυξης καθώς και τα κέντρα λήψης αποφάσεων. Επιπλέον, στο ίδιο κεφάλαιο αναλύεται και η θέση της Κίνας στο διεθνές σύστημα. Στο τρίτο κεφάλαιο αναλύονται οι Σινο-ελληνικές και Σινο-τουρκικές οικονομικές σχέσεις, ως περιπτωσιολογική μελέτη και τέλος παρουσιάζονται τα γενικά συμπεράσματα και η βιβλιογραφία.

Η άνοδος της Κίνας στο πεδίο της οικονομίας, δεν είναι ένα στιγμιαίο γεγονός αλλά το αποτέλεσμα οικονομικών και πολιτικών μεταρρυθμίσεων, που ξεκίνησαν την εφαρμογή τους πριν από περίπου 25 χρόνια. Το μέγεθος της οικονομίας της ξεπερνά εκείνο των μεγαλύτερων ευρωπαϊκών χωρών, με μεγάλες πιθανότητες να αποτελέσει τη μεγαλύτερη δύναμη εξαγωγών στην επόμενη δεκαετία. Οι μεταρρυθμίσεις στο εσωτερικό του κράτους ξεκίνησαν στον αγροτικό τομέα, πριν από περίπου δυο δεκαετίες, και επεκτάθηκαν σταδιακά στη βιομηχανία και στο μεγαλύτερο μέρος του τομέα παροχής υπηρεσιών. Στη συνέχεια η κυβέρνηση εισήγαγε ένα πρωτοποριακό επιχειρησιακό νόμο, σύμφωνα με τον οποίο δινόταν για πρώτη φορά άδεια σε ιδιώτες να έχουν τις δικές τους ΕΠΕ.

Επιπλέον, όσον αφορά στο δημόσιο τομέα, εισήγαγε ένα μεγάλο εύρος μεταρρυθμίσεων, που χαρακτήρισαν την οικονομία της Κίνας στις αρχές του 1990. Οι κρατικές επιχειρήσεις μετετράπησαν σε ανώνυμες εταιρείες με επίσημο νομικό

καθεστώς επιχειρήσεων, ενώ οι συμβάσεις εργασίας έγιναν πιο ευέλικτες, οδηγώντας στη μείωση της απασχόλησης στο βιομηχανικό τομέα. Αυτή η διαδικασία ενισχύθηκε από τη δημιουργία της ανεργίας και προγράμματα κοινωνικής πρόνοιας, τα οποία μετέφεραν το βάρος των απολυμένων εργαζομένων των επιχειρήσεων στο κράτος. Το 2003, η κυβέρνηση εξορθολόγησε τον έλεγχο που ασκούσε στις κρατικές επιχειρήσεις, δημιουργώντας μια υπηρεσία που θα αναλάμβανε την άσκηση των δικαιωμάτων κυριότητας της κυβέρνησης και την ενίσχυση των επιδόσεων αυτών των επιχειρήσεων.

Οι παραπάνω παράγοντες, βοήθησαν την ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα να αποτελέσει τη βάση της οικονομικής εξάπλωσης. Οι πολιτικές μεταρρυθμίσεις της κυβέρνησης δημιούργησαν μια προσανατολισμένη, στην αγορά, οικονομία, με τον ιδιωτικό τομέα να έχει τον καθοριστικότερο ρόλο, καθώς ήταν υπεύθυνος για το 57% της προστιθέμενης αξίας προϊόντων που παράγονταν από το μη γεωργικό επιχειρηματικό τομέα το 2003.

Στο διάστημα 1998-2003, η προοδευτική εξέλιξη των κυβερνητικών μεταρρυθμίσεων επέτρεψαν να αυξηθεί η παραγωγή στο πενταπλάσιο των εγχώριων επιχειρήσεων και στο τριπλάσιο των μη εγχώριων. Επιπλέον, η ανάπτυξη της ιδιωτικής παραγωγής ήταν αποτέλεσμα της μεγαλύτερης παραγωγικότητας των επιχειρήσεων, ενώ η κερδοφορία των ιδιωτικών επιχειρήσεων επίσης αυξήθηκε.

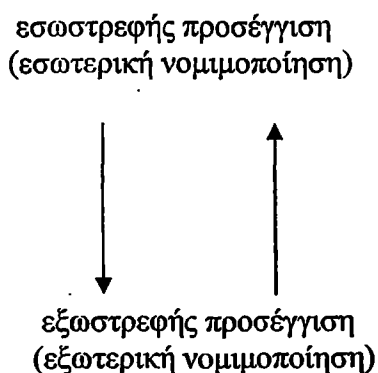
Το 1979, η άνοδος στις εισαγωγές και στις εξαγωγές ήταν 15% το χρόνο, λαμβάνοντας υπ' όψιν και την παράλληλη επέκταση του παγκόσμιου εμπορίου στο 7% ετησίως. Αυτό είχε ως συνέπεια να ανοίξει ο δρόμος για τις άμεσες ξένες επενδύσεις, μετατρέποντας την κινεζική αγορά, εξαιτίας και του μεγάλου πληθυσμού της, σε πύλη εισόδου προϊόντων στην ευρύτερη περιοχή της Ασίας και ταυτόχρονα σε μεγάλο διανομέα ενώ αύξησε τις εμπορικές συναλλαγές με τη Δύση, με αποτέλεσμα την περίοδο 2001-2003 να αποκτήσει ρυθμό ανάπτυξης 24%, κατακτώντας την τρίτη θέση εισαγωγέα των εξαγόμενων προϊόντων των ανεπτυγμένων χωρών, μετά τις ΗΠΑ και την Ε.Ε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ:

Ο ΡΕΑΛΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Εισαγωγή

Το παρόν κεφάλαιο αποτελεί τη θεωρητική βάση της εργασίας και έχει στόχο να αναλύσει τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί η οικονομική διπλωματία μέσα στο κράτος αλλά και έξω από αυτό, βάσει της θεωρίας του Ρεαλισμού. Αρχικά, στο πρώτο υποκεφάλαιο αναλύεται ο Ρεαλισμός και οι διαφοροποιήσεις του (Κλασσικός, Νέο-κλασσικός, Δομικός), με έμφαση στους εκπροσώπους του, ώστε να είναι ξεκάθαρες οι διαφορές και ο λόγος για τον οποίο επιλέχθηκε ως θεωρητική βάση ο επιθετικός ρεαλισμός. Στο δεύτερο υποκεφάλαιο, αναλύεται το περιεχόμενο της οικονομικής διπλωματίας, ο μηχανισμός άσκησής της σε σχέση με το πολιτικό καθεστώς καθώς και ο ρόλος της στη διαμόρφωση της ισχύος του κράτους που την ασκεί και η μετεξέλιξή της σε οικονομική ηγεμονία. Το σημαντικότερο επιχείρημα που τεκμηριώνει την παραπάνω θέση είναι η ανάλυση της διαδικασίας λήψης αποφάσεων στην άσκηση της οικονομικής διπλωματίας και η νομιμοποίησή της, η οποία ξεκινά από το εσωτερικό του κράτους και καταλήγει σε αυτό, όπως φαίνεται στο παρακάτω σχήμα:

Άρα, βάσει των παραπάνω, την αρχική πρόταση, τη διαμόρφωσή της στο εσωτερικό και στο εξωτερικό σύστημα και την τελική απόφαση την έχει το κράτος. Συνεπώς η οικονομική διπλωματία αποτελεί εργαλείο διαμόρφωσης της ισχύος του κράτους και μέρος της Υψηλής Στρατηγικής του, αφού επιτυγχάνει άμεση διείσδυση και μεγαλύτερο όφελος με μικρό κόστος.

A: Ο Ρεαλισμός ως θεμελιώδης θεωρία:

Ο Ρεαλισμός αναπτύχθηκε και αποτέλεσε τη σημαντικότερη θεωρία ανάλυσης των διεθνών δρώντων παράλληλα με την ανάπτυξη της μελέτης των Διεθνών Σχέσεων, κυρίως στα τέλη του 1930, όταν η θέση των ρεαλιστών επικράτησε των υπολοίπων, στην Πρώτη Μεγάλη Συζήτηση¹ μεταξύ των ακαδημαϊκών. Το συμφέρον του Κράτους και η συμπεριφορά του ως ορθολογικού δρώντος στο διεθνές σύστημα επικράτησε, κάνοντας τις υπόλοιπες προσεγγίσεις (φιλελευθερισμό, κονστρουκτιβισμό κτλ.) συμπληρωματικές του Ρεαλισμού, κυρίως σε περιπτώσεις που η ίδια η θεωρία δεν διέθετε τα πειστικότερα επιχειρήματα για την ανάλυση των διεθνών σχέσεων.

Ο Ρεαλισμός, αν και σύγχρονη θεωρία, εκπροσωπείται σε όλο το φάσμα της ανθρώπινης ιστορίας, από τον Θουκυδίδη στο Machiavelli και από τον Hobbes στους Waltz, Morgenthau και Mearsheimer. Το άναρχο διεθνές σύστημα, ο πόλεμος, ως αναπόφευκτη δράση για τη διατήρηση της ασφάλειας ενός κράτους, η επιβίωση ως αυτοσκοπός, η αναγνώριση του κράτους, ως μόνος νομιμοποιημένος διεθνής δρών καθώς και το σύστημα της αυτοβοήθειας αποτελούν τις βασικές αρχές της ρεαλιστικής θεωρίας. Όλα τα παραπάνω εξυπηρετούν έναν και μόνο σκοπό, την εξασφάλιση της ισχύος, η οποία θα διατηρεί το κράτος κυρίαρχο.

Η εξέλιξη των διεθνών σχέσεων ανέδειξε την πολυμορφία της θεωρίας και τη δυνατότητα της να προσαρμόζεται και να διαφοροποιείται χωρίς να αλλοιώνονται οι κεντρικές, θεμελιώδεις αξίες της. Στην ουσία, η θεωρία του Ρεαλισμού αποτελείται από μια κεντρική ιδέα και επιμέρους κατευθύνσεις, οι οποίες στόχο έχουν την ενδυνάμωση της θεωρίας, για την, όσο το δυνατό, πληρέστερη και επαρκή ερμηνεία και ανάλυση του διεθνούς συστήματος. Έτσι, δημιουργήθηκε η παραδοχή ότι δεν υπάρχει ένας ρεαλισμός αλλά πολλοί, εξαιτίας των διαφοροποιήσεών του, με αποτέλεσμα να διακρίνεται με βάση τις χρονικές περιόδους και τους εκπροσώπους του σε τρεις κατηγορίες: α). Κλασσικός Ρεαλισμός, από τον Θουκυδίδη έως τον 20^ο αιώνα, β) Νέο-κλασσικός Ρεαλισμός από το 1939 έως το 1979, όπου ξεκίνησε η Πρώτη Μεγάλη Συζήτηση και γ) Νέο-Ρεαλισμός ή Δομικός Ρεαλισμός, από το 1979 έως και σήμερα.

¹ Σύμφωνα με την πρώτη μεγάλη συζήτηση που έγινε μεταξύ Ρεαλιστών και Ιδεαλιστών, με τη επικράτηση των πρώτων η θεωρία των διεθνών σχέσεων απέκτησε περισσότερο πρακτική και επιστημονική κατεύθυνση. Βλ.: Brian Schmidt, "On the History and Historiography of International Relations" in *Handbook of International Relations*, SAGE 2008

Η ιδιότητα του ρεαλισμού να εξελίσσεται χωρίς να αναθεωρεί τις βασικές παραδοχές του, τον καθιστά αυτόματα την πληρέστερη και ασφαλέστερη θεωρία για την ανάλυση των διεθνών σχέσεων.

i). Κλασικός Ρεαλισμός:

Ο Κλασικός Ρεαλισμός είναι συνδεδεμένος με την ανθρώπινη φύση και τον αντίκτυπο που έχει στη διοίκηση του κράτους και στη διαμόρφωση της συμπεριφοράς του στο διεθνές σύστημα, με μοναδικό του στόχο την επίτευξη της ηγεμονίας. Η κακή ανθρώπινη φύση, η επίλυση των αντιπαραθέσεων με στρατιωτικά μέσα και η αμφισβήτηση της δυνατότητας προόδου στη διεθνή πολιτική σε αντίστοιχο επίπεδο του εσωτερικού μιας χώρας αποτελούν τα βασικά χαρακτηριστικά του. Η μόνη διέξοδος από την αρχική κατάσταση είναι το κυρίαρχο κράτος ενώ βασική προϋπόθεση γι' αυτό είναι η εσωτερική ειρήνη και συνοχή.

Κύριοι εκπρόσωποι του κλασικού ρεαλισμού ήταν ο Θουκυδίδης και ο Morgenthau. Ο πρώτος ανέλυσε τα αίτια του Πελοποννησιακού Πολέμου αναδεικνύοντας ένα από τα θεμελιώδη χαρακτηριστικά του ρεαλισμού, που αργότερα ο Waltz το ανέδειξε ως δίλημμα ασφάλειας. Ο φόβος της Σπάρτης εξαιτίας τη συνεχιζόμενης ανάπτυξη της Αθήνας και η μετεξέλιξή της σε ηγεμονία συνεχίζει να αποτελεί ένα από τα κλασικότερα παραδείγματα της κλασικής ρεαλιστικής θεωρίας, για τη συμπεριφορά των κρατών σ' ένα άναρχο διεθνές σύστημα. Από την άλλη ο Morgenthau² συνέδεσε την εξωτερική πολιτική με την αναζήτηση της ισχύος, ξεχωρίζοντας την από τη δυνατότητα άσκησης βίας, η οποία κινείται περισσότερο στο πεδίο της ψυχολογίας και διακρίνοντάς την από την επιρροή, τη δύναμη, τη δυνατότητα ή μη άσκησής της καθώς και τη νομιμοποιητική της βάση.

² Βλ. Hans Morgenthau, *Politics Among Nations*, The McGraw Hill, 1993 και *Scientific Man versus Power Politics*, University of Chicago Press, 1946

ii). Νεοκλασικός ρεαλισμός:

Ο νέο-κλασικός ρεαλισμός, προσπαθεί να εφαρμόσει την κατάλληλη εκδοχή του ρεαλισμού για την ανάλυση θεμάτων εξωτερικής πολιτικής. Σε αντίθεση με τους δομικούς ρεαλιστές, υποστηρίζουν, ότι όλα τα κράτη έχουν θεμελιώδεις διαφορές όσον αφορά στο συμφέρον τους αλλά και στην ικανότητά τους να καταναείμουν³ τους πόρους των κοινωνιών που διοικούν. Επιπλέον, υποστηρίζουν, ότι διαφορετικοί τύποι κρατών διαθέτουν διαφορετικές ικανότητες, όσον αφορά στη μετατροπή διαφόρων στοιχείων της διεθνούς ισχύος σε ισχύ του κράτους. Συνεπώς, σε αντίθεση με τον Waltz, δεν μπορούν όλα τα κράτη να αντιμετωπίζονται ως μονάδες. Οι άνθρωποι, από τη φύση τους, δεν μπορούν να επιβιώσουν σε ένα άναρχο περιβάλλον ως μονάδες, αλλά μόνο ως μέλη μιας ευρύτερης ομάδας. Η απειλή και, κατά συνέπεια, ο φόβος, παίζει καθοριστικό ρόλο στο σχηματισμό της ομάδας, αφού η φυσική ασφάλεια αποτελεί προϋπόθεση για την άσκηση κάθε ατομικής ή συλλογικής πολιτικής⁴.

Νέο-κλασικοί ρεαλιστές, όπως ο Schweller⁵ και ο Zakaria⁶, υποστηρίζουν ότι τα κράτη επενδύουν στο γοήτρο και την εικόνα που δείχνουν προς τα έξω, αλλά πολύ περισσότερο οι μεγάλες δυνάμεις, που ανησυχούν περισσότερο για τη διαφύλαξη και τη διατήρηση του γοήτρου τους. Όπως αναφέρει ο Taliaferro⁷, οι ανώτεροι υπάλληλοι προτιμούν να θέσουν σε εφαρμογή στρατιωτικές ή διπλωματικές στρατηγικές, ώστε να αποφύγουν μια ενδεχόμενη μείωση του γοήτρου της χώρας τους. Σε περίπτωση όμως που έρθουν αντιμέτωποι με μια τέτοια κατάσταση, δεν θα διστάσουν να επιλέξουν τις πιο ριψοκίνδυνες επιλογές, από το σύνολο που διαθέτουν, με αποτέλεσμα να συνεχίσουν και να κλιμακώνουν τη ριψοκίνδυνη στρατηγική του παρεμβατισμού.

³ Σύμφωνα με τον Gilpin, το σύγχρονο κράτος έχει τον απόλυτο νομιμοποιημένο έλεγχο να κινητοποιεί και να κατανέμει τον πλούτο και τις υπηρεσίες των πολιτών, προκειμένου να προωθήσει τα συμφέροντά του και να αυξήσει την ισχύ του. Βλ.: Robert Gilpin *Πόλεμος και Αλλαγή στη Διεθνή Πολιτική*, Παιδεία 2007, σελ. 201-213

⁴ Ο Stephen Walt αναφέρει, ότι ο Νεοκλασικός ρεαλισμός τοποθετεί την εσωτερική πολιτική ως παρεμβατική παράμετρο για την κατανομή της ισχύος και τη διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής. Για παράδειγμα, η προσωπικότητα και ιδιοσυγκρασία του ηγέτη ενός κράτους παίζει σημαντικό ρόλο στο τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνεται την πραγματικότητα, αφενός για το κράτος του και αφετέρου για το διεθνές σύστημα και τις δυνατότητες που έχει για να αναπυχθεί μέσα σ' αυτό.

⁵ Βλ.: R. Schweller *Unanswered Threats: Political Constraints on the Balance of Power*, Princeton University Press, 2006 και "Neorealism's status-quo Bias: What Security Dilemma?", *Security Studies* 5 no. 3, pp. 90-121, 1996

⁶ Βλ.: F. Zakaria, *From Wealth to Power: The Unusual origins of America's World Role*, Princeton University Press, 1998

⁷ βλ. Jennifer Sterling-Folker *Making Sense of International Relations Theory* Lynne Rienner Publishers, 2006

iii). Νεορεαλισμός (δομικός ρεαλισμός):

Ο Νεορεαλισμός διαφοροποιείται από τον κλασικό ρεαλισμό, τοποθετώντας το διεθνές σύστημα⁸ παραπάνω από το άθροισμα των επιμέρους μονάδων, δηλαδή των κρατών, υποστηρίζοντας ότι οι διεθνείς σχέσεις αποτελούν μια άναρχη κατάσταση και τα κράτη διαφέρουν μόνο ως προς την ισχύ τους. Αν και αναγνωρίζει τη συνεργασία μεταξύ των κρατών, υποστηρίζει ότι πάντα θα επιδιώκουν την ισχυροποίησή τους κυρίως στον τομέα της ασφάλειας. Η ειδοποιός διαφορά της εσωτερικής και της διεθνούς τάξης⁹ είναι η δομή. Στην εσωτερική πολιτική υπάρχει η ανώτατη εξουσία που ελέγχει την έννομη βία, συνεπώς οι πολίτες δεν χρειάζεται να υπερασπίσουν τον εαυτό τους. Στη διεθνή τάξη όμως, απουσιάζει αυτή η μορφή εξουσίας, συνεπώς, η ασφάλεια του κάθε κράτους προκύπτει από το σύστημα της αυτοβοήθειας.

Σ' ένα τέτοιο σύστημα, ο αμυντικός ρεαλισμός, σύμφωνα με τον Waltz, χρησιμοποιεί την ισχύ ως αυτοσκοπό για τη διατήρηση της ασφάλειας, με αποτέλεσμα να προκύπτουν σχετικά οφέλη για το κράτος. Εξαιτίας της άναρχης

⁸ Ο Waltz διακρίνει τρία στοιχεία της δομής του διεθνούς συστήματος: α) οργάνωση αρχών, β) διάκριση μονάδων και γ) κατανομή δυνατοτήτων. Επισημαίνει δύο διαφορετικές οργανωτικές δομές, την αναρχία και την ιεραρχία. Ωστόσο η κατανομή των δυνατοτήτων είναι η ανεξάρτητη μεταβλητή που επιτρέπει τη διεξαγωγή συμπερασμάτων στη διεθνή πολιτική. Βλ.: T. Dunne- B. Schmidt, "Realism" in *The Globalization of World Politics*, Oxford University Press, 2008 και K. Waltz, *Theory of International Politics*, McGraw-Hill, 1979.

⁹ Ο Hedley Bull ορίζει τη διεθνή τάξη «ως μοντέλο συμπεριφοράς που εξυπηρετεί τους στοιχειώδεις ή πρωταρχικούς στόχους της κοινωνίας των κρατών ή της διεθνούς κοινωνίας. [...]... υπάρχει ο στόχος της διατήρησης της ανεξαρτησίας ή της εξωτερικής κυριαρχίας των μεμονωμένων κρατών. Οποιοδήποτε κράτος από τη δική του οπτική γωνία αυτό που ελπίζει κυρίως να κερδίσει από τη συμμετοχή του στην κοινωνία των κρατών είναι η αναγνώριση της ανεξαρτησίας του από κάθε εξωτερική αρχή και συγκεκριμένα της υπέρτατης δικαιοδοσίας του στους υπηκόους του και στο έδαφός του. Το μεγαλύτερο τμήμα που πρέπει να πληρώσει γι' αυτό είναι η αναγνώριση των ιδίων δικαιωμάτων στην ανεξαρτησία και στην κυριαρχία των άλλων κρατών». Βλ.: Hedley Bull «*Η Άναρχη Κοινωνία*», Ποιότητα 2007, σελ.45-55. Συνεπώς, είτε κάποιος αντιλαμβάνεται το διεθνές σύστημα ως άναρχο με απουσία διεθνούς κοινωνίας είτε το αντίθετο, ότι υπάρχει μια στοιχειώδης τάξη που πηγάζει από το εσωτερικό των κρατών και την ανάγκη των ανθρώπων να δημιουργήσουν συστηματοποιημένους κώδικες συμπεριφοράς, προκύπτει ως κοινή παραδοχή η ανάγκη για κυριαρχία και αυτοδιάθεση. Άρα σε αυτό το σημείο η βρετανική σχολή επιβεβαιώνει το ρεαλισμό, όσον αφορά στην ουσία της σχέσης κράτους- διεθνούς συστήματος, παρόλο που χρησιμοποιεί άλλες παραμέτρους προκειμένου να διαφοροποιηθεί. Ωστόσο η αντίφαση είναι εμφανής, καθώς δεν μπορεί σε ένα διεθνές σύστημα να υπάρχει τάξη τη στιγμή που το κάθε κράτος μάχεται προκειμένου να κερδίσει την αναγνώριση της ανεξαρτησίας του. Κι αυτό γιατί σε περίπτωση που δεν την κερδίσει θα προσπαθήσει να αλλάξει το σύστημα και τους συσχετισμούς δυνάμεων, ώστε να εξυπηρετεί καλύτερα τον πρωτεύοντα στόχο του. Θα προσπαθήσει δηλαδή να αυξήσει την ισχύ του. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η περιοχή του Κοσσοβόβου, η οποία έχει αναγνωρισθεί από τις ΗΠΑ, τη Γαλλία, το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Γερμανία ως ανεξάρτητο κράτος ενώ η Ρωσία και η Κίνα θεωρούν παράνομη την ανεξαρτησία του. Την ίδια στιγμή η Σερβία προσπαθεί να αυξήσει το γόητρό της και την ισχύ της με την προσπάθεια ένταξής της στην Ε.Ε. Συνεπώς η ανεξαρτησία ή η μη ανεξαρτησία ενός κράτους δεν έχει να κάνει τόσο με τη διατήρηση της τάξης, όσο με το συμφέρον της ηγεμονικής δύναμης μέσα στο σύστημα.

φύσης του διεθνούς συστήματος, η ανάπτυξη της ισχύος ενός κράτους δημιουργεί δίλημμα ασφάλειας¹⁰ στα υπόλοιπα, καθώς το βλέπουν ως αναθεωρητική¹¹ δύναμη, με στόχο την αλλαγή του status-quo.

Σε μια τέτοια περίπτωση επέρχεται ισορροπία, γεγονός που οδηγεί τα κράτη σε σταθεροποίηση της ισχύος τους και τα αποτρέπει να την αναπτύξουν περαιτέρω. Έτσι, στόχος είναι η εξισορρόπηση της ισχύος και όχι η σύμπλευση και για το λόγο αυτό, τα αδύναμα κράτη συμμαχούν με ισχυρότερα, ώστε να διατηρήσουν την αυτονομία τους.

Ο επιθετικός ρεαλισμός, από την άλλη, δεν συμμαρίζει την άποψη των αμυντικών ρεαλιστών για ισορροπία ισχύος, αλλά εστιάζει στον ανταγωνισμό που προκύπτει μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων. Ο μόνος τρόπος ένα κράτος να εξασφαλίσει την ασφάλειά του στο διεθνές σύστημα είναι η αύξηση της ισχύος του σε απόλυτα οφέλη, αφού σ' ένα άναρχο σύστημα υπάρχει ανασφάλεια και κανένα κράτος δεν είναι βέβαιο για τις προθέσεις των άλλων. Η δημιουργία συμμαχιών για ισορροπία δυνάμεων μπορεί να είναι αναποτελεσματική με αποτέλεσμα μια αναθεωρητική δύναμη να εκμεταλλευτεί αυτή την ασυμφωνία προς όφελός της.

Συνεπώς, κατά τον επιθετικό ρεαλισμό σύμφωνα με τον Mearsheimer¹², μια μεγάλη δύναμη διατηρεί το status-quo και την ισορροπία στο σύστημα, έως ότου εμφανισθεί η κατάλληλη ευκαιρία, που θα της δώσει τη δυνατότητα να αυξήσει την ισχύ της, σε βάρος των ανταγωνιστών της. Επιπλέον, σε αντίθεση με τους αμυντικούς, οι επιθετικοί ρεαλιστές στηρίζονται αποκλειστικά σε δομικά στοιχεία για να ερμηνεύσουν το διεθνές σύστημα, χωρίς να χρειάζονται επιπλέον θεωρία εξωτερικής πολιτικής.

Ωστόσο και οι δυο συμφωνούν, ότι η κατοχή πυρηνικών όπλων έχει πολύ μικρή χρησιμότητα, αφού καμία δύναμη δεν ωφελείται από το πλεονέκτημα του πρώτου χτυπήματος σε περίπτωση πυρηνικού πολέμου, ενώ δίνουν μικρές πιθανότητες

¹⁰ Βλ. Wheeler and Booth, "The Security Dilemma" in *Dilemmas of world politics*, J. Baylis and N. J. Rengger, Oxford University Press, 1992. pp. 29-60. και R. Jervis "Cooperation under the Security Dilemma", *World Politics*, vol.30, No.2 (Jan.1978), pp. 167-214.

¹¹ Χαρακτηριστικό παράδειγμα διλήμματος ασφάλειας και ανάσχεσης της ισχύος αποτελεί ο Πελοποννησιακός Πόλεμος. Κατά τον Θουκυδίδη, η Σπάρτη, αντιλαμβανόμενη την άνοδο της Αθήνας και τη μετεξέλιξή της σε ηγεμονική δύναμη, θέλησε να ανακόψει αυτή την πορεία, αφού ένιωθε ότι απειλείται η θέση της στο διεθνές σύστημα και η μέχρι τότε ισορροπία δυνάμεων είχε καταργηθεί. Βλ. Ath. Platias and Const. Koliopoulos "Thucydides on Strategy: Athenian and Spartan Grand Strategies in the Peloponnesian War and Their Relevance Today" Columbia University Press, 2010.

¹² Βλ.: John Mearsheimer, "Structural Realism" in *International Relations Theories*, Oxford University Press, 2nd ed., 2010

διεξαγωγής συμβατικού πολέμου μεταξύ δυο πυρηνικών δυνάμεων¹³, για την αποφυγή της κλιμάκωσης.

¹³ Σ' ένα διπολικό διεθνές σύστημα, η κατοχή πυρηνικών όπλων έχει διττό ρόλο. Από τη μία κρατάει το σύστημα σε ισορροπία, μέσω της αποτροπής, από την άλλη μπορεί να το καταστρέψει ή να αλλάξει τους συσχετισμούς δυνάμεων, με πολύ υψηλό κόστος για τις αντίπαλες δυνάμεις. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η κρίση των πυραύλων της Κούβας, κατά την οποία ΗΠΑ και ΕΣΣΔ απέφυγαν να κλιμακώσουν την ένταση, αφού το επόμενο βήμα ήταν η χρήση των πυρηνικών όπλων. Σύμφωνα με τον Morgan, η ψυχροπολεμική περίοδος προκάλεσε μεγάλο ενδιαφέρον για τη στρατηγική της αποτροπής, αφού σκοπός εκείνου που τη χρησιμοποιεί είναι να προβεί σε έντονη σύγκρουση χωρίς οι συνέπειες να είναι καταστροφικές. Βλ. P. Morgan, *"Deterrence Now"*, Cambridge University Press, 2003 και Al. George, *"Bridging the Gap"*, United States Institute of Peace, 1993

B. Η Οικονομική Διπλωματία (περιεχόμενο και πρακτικές)

Σύμφωνα με τον R. Gilpin¹⁴, « ο αγώνας για ισχύ και η επιθυμία για οικονομικό κέρδος είναι άρρηκτα συνδεδεμένα ». Η εξωτερική πολιτική καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό από τη σταθερότητα και τη συνοχή της εσωτερικής πολιτικής, ιδιαίτερα στους τομείς που αποφέρουν αυξημένη ισχύ στο κράτος. Σημαντικότερος τομέας ανάπτυξης της εξωτερικής πολιτικής, εκτός του στρατιωτικού και της διπλωματίας, είναι η οικονομία, η οποία πολλές φορές, όπως έχει αποδειχθεί¹⁵, μπορεί να αποφέρει εξίσου θετικά οφέλη για την ισχύ ενός κράτους αλλά και για την άσκηση επιρροής πάνω στα υπόλοιπα.

Αν και η οικονομική διπλωματία δεν λύνει πολλά από τα θέματα της εξωτερικής πολιτικής, αποτελεί για τις μεγάλες οικονομικές δυνάμεις – όπως για παράδειγμα το σχέδιο Μάρσαλ για τις Η.Π.Α - έναν ισχυρό τομέα άσκησης εξωτερικής πολιτικής, αποτελώντας ένα πανίσχυρο εργαλείο για περαιτέρω ανάπτυξη της διπλωματίας αλλά και της στρατιωτικής δύναμης¹⁶, ενώ τα οικονομικά μέτρα πολλές φορές χρησιμοποιούνται από τις κυβερνήσεις συνδυαστικά με εκείνα της διπλωματίας και του στρατού. Σύμφωνα με τη θεωρία της Ηγεμονικής Σταθερότητας, μετά το τέλος του ψυχρού πολέμου οι Η.Π.Α κατόρθωσαν, μέσω της παρεμβατικής¹⁷ πολιτικής τους, να επιβάλουν την οικονομική ηγεμονία τους στο διεθνές σύστημα,

¹⁴ Βλ. Robert Gilpin *Πόλεμος και Αλλαγή στη Διεθνή Πολιτική*, Ποιότητα 2007, σελ. 124

¹⁵ Ο Gilpin (στο ίδιο) αναφέρει ότι η ενδεχόμενη οικονομική επέκταση μιας ισχυρής δύναμης μέσω του εμπορίου μπορούσε να είναι πιο αποδοτική ακόμα και από την εδαφική κατάκτηση. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η περίπτωση του Ψυχρού Πολέμου. Επιπλέον, τον 20^ο αιώνα, τα κράτη μέσα στο διεθνές σύστημα ανέπτυσαν οικονομικές συνεργασίες μεταξύ τους, όπως το σύστημα Bretton Woods το 1944, το NAFTA και η ΕΟΚ (αργότερα Ε.Ε.) όχι μόνο για να αυξήσουν την επιρροή και την ισχύ τους αλλά και για να ελέγξουν την ανάπτυξη ισχύος των δυνάμεων που ανταγωνίζονταν.

¹⁶ Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί η ανάκαμψη της γερμανικής οικονομίας με την άνοδο του Εθνικοσοσιαλιστικού Κόμματος στην εξουσία, το οποίο έδωσε έμφαση στην ανάπτυξη της βιομηχανίας για την ενίσχυση του οπλοστασίου με άρματα μάχης, αεροσκάφη και πλοία. Ο Luttwak αναφέρει, ότι σπάνια οι απαιτήσεις των πολιτικών είναι πραγματοποιήσιμες για τους τεχνικούς και μόνο ένας ηγέτης σαν τον Χίτλερ ή το Στάλιν θα μπορούσε να φέρει τη θέληση του δικτάτορα στο εργαστήριο. Βλ. Edward Luttwak *Strategy: the logic of war and peace* The Belknap Press of Harvard University Press, London, 2001. Ωστόσο, ο Mearsheimer αναφέρει, ότι μια ενδεχόμενη αύξηση των εξοπλισμών ενός κράτους δεν θα αποφέρει απαραίτητα στρατηγικό πλεονέκτημα τη στιγμή που μπορεί ο αντίπαλος να ακολουθήσει ίδιους ρυθμούς και να επαναφέρει την ισορροπία δυνάμεων. Βλ. John Mearsheimer *Η Τραγωδία της Πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων*, Ποιότητα, 2009

¹⁷ Ο Williams αναφέρει, ότι η αμερικανική εξωτερική πολιτική διαμορφώθηκε από την πολιτική που ακολούθησαν οι Η.Π.Α. στο εμπόριο, προσπαθώντας να υπερασπισθούν το εθνικό τους συμφέρον. Το κυρίαρχο συμφέρον των Η.Π.Α. ήταν άμεσα συνδεδεμένο με τη σταθερότητα της παγκόσμιας οικονομίας και οτιδήποτε την υπονόμευε καθιστούσε επισφαλής την ηγεμονία της στον κόσμο. Με τον παρεμβατισμό της, εξουδετέρωνε τις αντιδραστικές πολιτικές και κοινωνικές τάσεις, γεγονός που αποτέλεσε τον κυρίαρχο στόχο της εξωτερικής της πολιτικής. Βλ. Williams Appleman Williams *The Tragedy of American Diplomacy*, W.W. Norton & Company, 2009.

διαμορφώνοντας την ατζέντα της οικονομικής διπλωματίας, που αφορούσε σε οργανισμούς όπως ο Π.Ο.Ε και το Δ.Ν.Τ.

Τα κράτη έχουν στη διάθεσή τους πολλούς μηχανισμούς άσκησης της οικονομικής διπλωματίας, όπως ^①εμπορικές και ^②επενδυτικές συμφωνίες ή ^③αποκλεισμοί-περιορισμοί καθώς και ^④χρηματοοικονομικές ή νομισματικές κυρώσεις¹⁸, με κύριο (στόχο) να ασκήσουν όσο το δυνατό μεγαλύτερη επιρροή είτε σε διακρατικό είτε σε περιφερειακό επίπεδο, ώστε να κυριαρχήσουν στην αγορά και να αυξήσουν την ισχύ τους, αρχικά σε οικονομικό επίπεδο και ύστερα στους υπόλοιπους τομείς.

Μηχανισμοί άσκησης Οικ. Διπλ. ή στόχοι

Συνεπώς, το κράτος κινείται με μια διαδικασία από μέσα προς τα έξω, φροντίζοντας πάντα η διεθνής συμπεριφορά του να είναι αποτέλεσμα εσωτερικής νομιμοποίησης, ακόμα κι αν αυτό συμβαίνει σε δεύτερο χρόνο. Για παράδειγμα, ένα ηγεμονικό κράτος είναι εκείνο που διαμορφώνει τις εξελίξεις, συνεπώς η εσωτερική του νομιμοποίηση θα είναι το πρώτο στάδιο για την εξάπλωσή τους προς τα έξω. Στην περίπτωση ενός αναπτυσσόμενου κράτους, το οποίο θα πρέπει να ακολουθήσει τις εξελίξεις, για να έχει ισχυρή διαπραγματευτική θέση, θα πρέπει να υιοθετήσει ανάλογη πολιτική, η οποία, αν και ερχόμενη απ' έξω, θα πρέπει οπωσδήποτε να έχει νομιμοποιηθεί στο εσωτερικό της.

Σύμφωνα με τον Bayne¹⁹, η διαδικασία λήψης αποφάσεων περνά από έξι στάδια:

- προσδιορισμός του τμήματος που θα ηγηθεί των ενεργειών
- εξωτερικές και εσωτερικές διαβουλεύσεις
- πολιτική αρχή
- δημοκρατική νομιμοποίηση
- διεθνής διαπραγμάτευση
- επικύρωση συμφωνίας

αξιολογία Οικ. Διπλ. ως εργαλείο άσκησης εξωτερ. πολιτ.

Στο πρώτο στάδιο, ανήκουν οι διαπραγματευτές και ο υπουργός, που θα λογοδοτήσει στη νομοθετική εξουσία και θα ορίσει τον απαιτούμενο προϋπολογισμό. Μάλιστα,

¹⁸ Ο Michael Mastanduno υποστηρίζει, ότι οι νομισματικές κυρώσεις είναι η πιο συνήθης τακτική με στόχο να πιεσθεί η κυβέρνηση να αλλάξει πολιτική, υπό την απειλή οικονομικής κρίσης. Άλλες φορές απλά επιχειρεί να επηρεάσει την εσωτερική πολιτική ως προς τις στρατιωτικές δυνατότητες ενώ κάποιες άλλες εφαρμόζει την τακτική «καρότο και μαστίγιο» Βλ. Michael Mastanduno, "Economic Statecraft", in *Foreign Policy*, Oxford University Press, 2008 σελ. 172-185 και "Economic Engagement Strategies: theory and practice", *Interdependence and Conflict*, University of Michigan Press, 2001. Βλ. επίσης Robert Gilpin *Πόλεμος και Αλλαγή στη Διεθνή Πολιτική*, Παιδεία 2007, σελ. 228-230

¹⁹ Βλ. Bayne N. – Woolcock S. *The New Economic Diplomacy*, Ashgate 2007

όπως αναφέρει ο συγγραφέας, στην οικονομική διπλωματία σπάνια εμπλέκεται το Υπουργείο Εξωτερικών, όπως, αντίθετα, συμβαίνει στην πολιτική διπλωματία.

Επίσης, υπάρχει άμεσος συσχετισμός των εμπλεκόμενων τμημάτων με τα αρμόδια υπουργεία, αν και σ' αυτή την περίπτωση, υπάρχει ο διαχωρισμός ανεπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών. Πιο συγκεκριμένα, στις ανεπτυγμένες χώρες, το Υπουργείο Εξωτερικών αναλαμβάνει το ρόλο των τμημάτων, είτε γιατί οι διεθνείς οικονομικές σχέσεις του κράτους είναι εξαιρετικά υψηλής πολιτικής σημασίας, όπως για παράδειγμα η πώληση του λιμένος Πειραιώς σε εταιρεία κινεζικών συμφερόντων, είτε γιατί το ζήτημα άπτεται μεγάλου διεθνούς ενδιαφέροντος. Στις αναπτυσσόμενες χώρες, από την άλλη, τα αρμόδια τμήματα που θα μπορούσαν να ασκήσουν οικονομική διπλωματία δεν είναι τόσο ανεπτυγμένα, ενώ το Υπουργείο Εξωτερικών αναλαμβάνει μεγαλύτερο ρόλο, τόσο στην άσκηση της οικονομικής όσο και της πολιτικής διπλωματίας.

Όσον αφορά στο δεύτερο στάδιο, στις εξωτερικές διαβουλεύσεις, το αρμόδιο τμήμα απευθύνεται σε παράγοντες εκτός της κεντρικής κυβέρνησης, για παράδειγμα επιχειρηματίες, κυρίως για να δουν τον αντίκτυπο που θα έχει μια ενδεχόμενη συμφωνία στη ζωή των πολιτών, εξαιτίας της σύγκρουσης συμφερόντων, αλλά και τη συμπεριφορά και μετέπειτα τη στάση των αγορών απέναντι σ' αυτή. Μεγάλη πρόκληση, επίσης, είναι η εμπλοκή των Μ.Μ.Ε., ώστε να επικοινωνήσουν το θέμα στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο, με αποτέλεσμα να επιτυγχάνεται όσο το δυνατό, μεγαλύτερη διαφάνεια. Οι εσωτερικές διαβουλεύσεις, από την άλλη, γίνονται ενδοκυβερνητικά και αυτό που αναδεικνύεται είναι η πολύπλευρη διαπραγμάτευση και η εστίαση σε παραμέτρους που εξυπηρετούν την οπτική γωνία του κάθε τομέα, έως ότου φθάσουν σε συμβιβασμό.

Στο επόμενο στάδιο εμπλέκονται οι υπουργοί με τους ανώτερους υπάλληλους, οι οποίοι προωθούν την εισήγησή τους στον αρμόδιο υπουργό, ώστε να εγκριθεί και να αποκτήσει πολιτική ισχύ. Σε περίπτωση διαφωνίας, υπάρχει μηχανισμός διευθέτησης των ζητημάτων, κυρίως μέσω διαβουλεύσεων. Εν συνεχεία, ο αρμόδιος υπουργός μπορεί να αναλάβει πρωτοβουλίες ως προς την προώθηση νέων πολιτικών αντί να τις αναθέσει στο υπουργικό συμβούλιο.

Η νομιμοποιητική διαδικασία είναι το επόμενο στάδιο. Σε ολοκληρωτικά καθεστώτα, η νομιμοποίηση γίνεται αυτοματοποιημένα, καθώς αρκεί να ληφθεί η απόφαση από την εκτελεστική εξουσία. Σε δημοκρατικά καθεστώτα, η νομιμοποίηση δίνεται στην εκτελεστική εξουσία και δεν πηγάζει από αυτή, κυρίως μέσα από τη

νομοθετική, ώστε να εξασφαλισθεί η μεγαλύτερη δυνατή συναίνεση στη λήψη μιας απόφασης αλλά και να μετριασθεί η πιθανότητα αγνόησης επισφαλών παραμέτρων – αν υπάρχουν- για τα συμφέροντα του κράτους. Παράλληλα, η κυβέρνηση μπορεί να αποσπάσει τη νομιμοποίηση²⁰ παρουσιάζοντας τις βασικές θέσεις και όχι απαραίτητα όλες τις λεπτομέρειες που οδήγησαν στην απόφασή της, με απώτερο στόχο την ευελιξία των διαπραγματεύσεων εντός της συμφωνίας.

Η διεθνής διαπραγμάτευση αναλύεται σε πέντε στάδια, τα οποία έχουν ως εξής:

- διαμόρφωση της ατζέντας
- εξουσιοδότηση για διαπραγμάτευση
- διαπραγματεύσεις για τη συμφωνία
- υιοθέτηση συμφωνίας
- εφαρμογή των συμφωνηθέντων

Οι στρατηγικές²¹ της διαπραγμάτευσης παίζουν εξίσου σημαντικό ρόλο για την προώθηση των συμφερόντων ενός κράτους και διαμορφώνονται ως εξής:

- διαπραγμάτευση μεταξύ των διαπραγματευτών
- αξιοποίηση μιας τυχόν διαφωνίας του συμβουλίου
- παρέμβαση εξωτερικών παραγόντων
- πολιτική παρέμβαση (συνήθως από τον Πρόεδρο της κυβέρνησης)

²⁰ Ο Θ. Διαμαντόπουλος επισημαίνει τρία επίπεδα νομιμοποίησης: α) τη γενική νομιμοποίηση, η οποία προκύπτει από την απόδοχή της κοινωνίας στην πολιτική εξουσία και τη συνειδητή «υπόταξη» της σ' αυτή, β) την ειδική ή καθεστωτική νομιμοποίηση, κατά την οποία η κοινωνία αναγνωρίζει και επιτρέπει σε συγκεκριμένο πολιτικό καθεστώς να την εξουσιάζει και γ) την πρόσωποπαγή νομιμοποίηση –ή νομιμοποίηση φορέων-, κατά την οποία, στο πλαίσιο ενός καθεστώτος, αναγνωρίζεται η άσκηση εξουσίας από συγκεκριμένους παράγοντες. Επιπλέον, ενδέχεται η νομιμοποιητική βάση να σταματήσει να είναι κοινή, εξαιτίας αποφάσεων που έχουν επιπτώσεις σε μεγάλα κοινωνικά ζητήματα αλλά και σε ότι αφορά στο γόητρο της χώρας προς το διεθνές περιβάλλον. Βλ. Θ. Διαμαντόπουλος *Τα Πολιτικά Καθεστώτα*, Παπαζήσης, 2008.

²¹ Ο Putnam αναφέρει, ότι η διαπραγμάτευση είναι παιχνίδι δυο επιπέδων. Στο εθνικό, κυριαρχεί το συμφέρον εσωτερικών παραγόντων και ομάδων πίεσης, που προσπαθούν να πείσουν την κυβέρνηση να πάρει ευνοϊκές αποφάσεις που αφορούν στη διασφάλιση των συμφερόντων τους και στη διατήρηση της ισχύος τους στο κοινωνικό περιβάλλον. Σε διεθνές επίπεδο, οι κυβερνήσεις αυξάνοντας την ικανότητά τους να διαχειρισθούν τις εσωτερικές πιέσεις, προσπαθούν να ελαχιστοποιήσουν το ενδεχόμενο μια ενέργειά τους να έχει αρνητικό αντίκτυπο στην ανάπτυξη της εξωτερικής πολιτικής και τους στόχους που έχει θέσει. Επιπλέον, ο Krasner επισημαίνει ότι είναι λάθος να ταυτίζονται οι στόχοι του κράτους με τις επιθυμίες των κοινωνικών ομάδων, αφού το ιδιωτικό όφελος και το όφελος του κράτους, σε επίπεδο συνόλων, είναι αλληλοσυγκρουόμενα. Βλ. R. Putnam, "Diplomacy and Domestic politics: the logic of two-level games" *International Organization*, Vol. 42, No. 3 (Summer, 1988), pp. 427-460 και S. Krasner, *Defending the National Interest*, Princeton University Press, 1978.

Με την ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων, η επικύρωση της συμφωνίας πραγματοποιείται με την ίδια διαδικασία που ακολουθήθηκε στο εσωτερικό του κράτους. Πιο συγκεκριμένα, το αρμόδιο τμήμα με τον υπουργό του ενημερώνει την κυβέρνηση για τις αποφάσεις και επαναβεβαιώνει την αρχική θέση και εν συνεχεία, η συμφωνία παρατίθεται στο κοινοβούλιο, ώστε να νομιμοποιηθεί, και η κυβέρνηση να δείξει την αντιστοιχία στόχων και αποφάσεων.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η οικονομική διπλωματία, βάσει της λειτουργίας της και των μηχανισμών της αποτελεί ένα βασικό εργαλείο του κράτους στην άσκηση εξωτερικής πολιτικής και διαμορφώνεται από αυτό, γι' αυτό η θεωρία του Ρεαλισμού είναι η καταλληλότερη για την ανάλυσή της. Μπορεί επίσης, να αποτελέσει το πρώτο στάδιο προσέγγισης δυο ή περισσότερων χωρών σε επίπεδο χαμηλής πολιτικής, δημιουργώντας προϋποθέσεις περαιτέρω συνεργασίας και ανάπτυξης ισχύος για το κάθε μέρος ξεχωριστά. Επιπλέον είναι η βασική αρχή που δίνει μια ξεκάθαρη εικόνα στη σχέση κόστους-οφέλους, προκειμένου ένα κράτος, ως ορθολογικός δρών, να ασκήσει επιρροή για να προωθήσει τα συμφέροντά του και να εξελιχθεί σε ηγεμονική δύναμη, αρχικά μέσα στην περιφέρειά του και αργότερα στο διεθνές σύστημα. Τέλος, η οικονομική διπλωματία αποτελεί έναν από τους καταλληλότερους και εγκυρότερους δείκτες, προκειμένου να ερμηνεύσει κάποιος τις δυνατότητες, τις αδυναμίες και τις προθέσεις ενός αναπτυσσόμενου ή ανεπτυγμένου κράτους.

1)

2)

3)

4)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η Οικονομική Διπλωματία της Κίνας

Εισαγωγή

Το παρόν κεφάλαιο αναλύει το πλαίσιο στρατηγικής της οικονομικής επέκτασης της Κίνας σε δυο επίπεδα, το πολιτικό και το οικονομικό, και ταυτόχρονα τον καθοριστικό ρόλο του πρώτου στο δεύτερο, προκειμένου η Κίνα να αυξήσει την επιρροή και την ισχύ της.

Όσον αφορά στο πολιτικό επίπεδο, αναφέρεται στις εσωτερικές αλλαγές του πολιτικού συστήματος, που δημιούργησαν το ιδεολογικό υπόβαθρο και το νομιμοποιητικό πλαίσιο της οικονομικής επέκτασης της Κίνας στο διεθνές σύστημα, καθώς και τα κέντρα λήψης αποφάσεων, που έχουν επίσης καθοριστικό ρόλο στην ταχύτητα με την οποία αναπτύσσεται. Με την αλλαγή του καθεστώτος του Deng Xiaoping και τη δημιουργία του νέου δόγματος της «Παγκόσμιας Αρμονίας», η Κίνα έδειξε την πρόθεσή της να έχει ενεργό ρόλο στην περιφέρειά της και στο διεθνές σύστημα και να καθορίζει τις εξελίξεις μέσα σ' αυτό. Πιο συγκεκριμένα, το χρησιμοποιεί προκειμένου να αυξήσει τη σφαίρα επιρροής της χωρίς να προκαλέσει δίλλημα ασφάλειας, εξαιτίας της ειρηνικής προσέγγισης της ανάπτυξης που επικαλείται το δόγμα. Με αυτό τον τρόπο αυξάνει την ισχύ της χωρίς να απειλεί το status-quo, γεγονός που της εξασφαλίζει ένα σταθερό διεθνές περιβάλλον για να αναπτυχθεί και να εδραιωθεί ως νέα μεγάλη δύναμη.

Όσον αφορά στο οικονομικό επίπεδο, η Κίνα προκειμένου να διατηρήσει και να αυξήσει την ανάπτυξή της χρησιμοποιεί δυο εργαλεία. Αυτά είναι η χρησιμοποίηση των μηχανισμών του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, για την αντιμετώπιση τεχνικών δυσκολιών στο εμπόριο και η δημιουργία Συμφώνων Ελεύθερου Εμπορίου. Με το πρώτο εξασφαλίζει τη σταθερότητα που χρειάζεται στις εμπορικές της συναλλαγές ενώ η δημιουργία ζωνών ελεύθερου εμπορίου της επιτρέπουν άμεση διείσδυση και πρόσβαση στις πρώτες ύλες, βασικό στοιχείο για τη διάρκεια της αναπτυξιακής της πορείας. Για το λόγο αυτό έχει αναπτύξει τέτοιες συμφωνίες με χώρες όπως η Αυστραλία, η Νέα Ζηλανδία, το Χονγκ Κονγκ και με την Ένωση Χωρών Νοτιοανατολικής Ασίας (ASEAN) ενώ ξεχωριστό ρόλο έχουν οι χώρες της Αφρικής και πιο συγκεκριμένα το Σουδάν, λόγω πετρελαίου, και η Αιθιοπία, λόγω μεταλλευμάτων.

A: Η Εσωτερική Νομιμοποίηση

A.1: Η Μετάβαση στο σύγχρονο πολιτικό καθεστώς:

Η απολυταρχία ήταν το βασικό συστατικό του κινεζικού πολιτικού συστήματος, εκφραζόμενο κυρίως από το αυτοκρατορικό καθεστώς, το οποίο στήριζε μια μικρή γραφειοκρατική ελίτ και διεπόταν από την φιλοσοφία του κομφουκιανισμού. Περίπου σαράντα χρόνια εσωτερικών συγκρούσεων στάθηκαν ικανά, ώστε να γίνει η μετάβαση²² από ένα απολυταρχικό καθεστώς σ' ένα ολοκληρωτικό, τον Κομμουνισμό²³ του Μao, το 1949, έχοντας ως πρότυπο το τότε σοβιετικό μοντέλο στους τομείς της γεωργίας και της βιομηχανίας και κυβερνώντας ως ηγεμονικό κόμμα²⁴, έως το 1954, που ψηφίσθηκε το πρώτο Σύνταγμα. Στη συνέχεια όμως, μετετράπη σε κόμμα-κράτος²⁵, κυριαρχώντας στη διοίκηση και στη χάραξη της ευρύτερης πολιτικής. Συνεπώς, από μια απολυταρχία, το πολιτικό καθεστώς της Κίνας εξελίχθηκε σε κομματική δικτατορία, επιβάλλοντας στην κοινωνία μια συγκεκριμένη κοσμοαντίληψη και νόρμες, που πήγαζαν από την κομματική ιδεολογία²⁶.

Ο Μao υπήρξε ο αδιαμφισβήτητος ηγέτης της Κίνας και στόχος του ήταν η ριζοσπαστικοποίηση των αγροτών καθώς και η δημιουργία ενός μοντέλου κατά το οποίο οι βιομηχανικά ανεπτυγμένες χώρες, θα εξαρτιόνταν από τις μη βιομηχανοποιημένες και οι οποίες θα είχαν τέτοια ισχύ, που θα τους επέτρεπε την αλλαγή του διεθνούς συστήματος αγορών. Μάλιστα, όσον αφορά στο εσωτερικό, δεν δίστασε να προχωρήσει σε «κομματική εκκαθάριση», όσων έρεπαν προς τον καπιταλισμό.

²² Βλ.: Yanlai Wang *China's Economic Development and Democratization*, Ashgate 2003

²³ Βλ. σχετ. "The Communist Party of China (CPC-CCP) στο <http://www.chinatoday.com/org/cpc/>

²⁴ Στην περίπτωση του ηγεμονικού κόμματος, τα υπόλοιπα κόμματα λειτουργούν περισσότερο συμπληρωματικά σε αυτό, αφού, είτε δεν έχουν τη δυνατότητα να ασκήσουν αντιπολίτευση είτε είναι στο περιθώριο του πολιτικού συστήματος. βλ. Θ. Διαμαντόπουλος *Τα Πολιτικά Καθεστώτα*, Παπαζήσης 2008.

²⁵ (στο ίδιο) Υπάρχει διάκριση της έννοιας «κράτος-κόμμα» και «κόμμα-κράτος». Στην πρώτη περίπτωση, το Κράτος δίνει στον εαυτό του κομματική ταυτότητα, ώστε μέσα από αυτό να πετύχει τους σκοπούς του. Αντίθετα, στη δεύτερη περίπτωση, το Κόμμα είναι εκείνο που επιβάλλει στο κράτος συγκεκριμένη πολιτική και χρησιμοποιεί τον κρατικό μηχανισμό προς όφελός του, που δεν είναι άλλο από τη διατήρησή του στην εξουσία.

²⁶ Ο Lianjiang Li υποστηρίζει, ότι οι Κινέζοι πολίτες εμπιστεύονται περισσότερο τα ανώτερα κλιμάκια της κυβέρνησης παρά τα κατώτερα. Ωστόσο, θεωρούν ότι η κεντρική κυβέρνηση δεν είναι τόσο αξιόπιστη όσον αφορά στην υλοποίηση των πολιτικών της δεσμεύσεων, παράγοντας σημαντικό για τη σταθερότητα του συστήματος. Βλ. Lianjiang Li, "Political Trust in Rural China", *Modern China*, vol.30 No.2 April 2004 και Θ. Διαμαντόπουλος, «Οι υποκείμενοι στην εξουσία» στο *Τα Πολιτικά Καθεστώτα*, Παπαζήσης 2008, σελ.410-414.

3) Το 1978, δύο χρόνια μετά το θάνατο του Μao, ξεκίνησε η μερική αποδέσμευση του κόμματος από το κράτος, καθώς άφησε μεγαλύτερη ευελιξία στην οικονομία, χαλαρώνοντας τον έλεγχο του αλλά διατηρώντας παράλληλα την πολιτική κυριαρχία του. Η επικράτηση του εκπροσώπου των μετριοπαθών του Κόμματος, αν και έδωσε συγκεντρωτική εξουσία στα χέρια του ηγέτη, επέτρεψε την προώθηση οικονομικών μεταρρυθμίσεων²⁷, βάσει των οποίων δημιουργούταν ένα σύστημα διπλής οικονομίας, κρατικής και ιδιωτικής, με απώτερο στόχο την ανάπτυξη της τελευταίας, κυρίως μέσω της αυτονομίησης των επαρχιών και της προσέλκυσης κεφαλαίων. Ωστόσο, η επιλογή αυτή δημιούργησε μείωση στα εισοδήματα των εργαζόμενων, υψηλή ανεργία και αστικοποίηση, καθιστώντας τις παράκτιες περιοχές ακμάζουσες και τις επαρχίες ακόμα περισσότερο φτωχές.

Ως αποτέλεσμα, το πολιτικό σύστημα της Κίνας σταμάτησε να είναι κομμουνιστικό, με την παραδοσιακή έννοια, με το άνοιγμα των αγορών και τις αποκρατικοποιήσεις. Ωστόσο το Κόμμα²⁸) παραμένει ο απόλυτος κυρίαρχος του συστήματος και η διακυβέρνηση απολυταρχική, διατηρώντας τη μορφή του συστήματος «Κόμμα-Κράτος» και την πλήρη εξάρτηση των μηχανισμών του δεύτερου από το πρώτο.

²⁷ Baogang Guo, " Political Legitimacy and China's Transition ", *Journal of Chinese Political Science*, vol. 8, nos. 1 & 2, Fall 2003. Βλ. επίσης: Hague R. – Harrop M. *Comparative Government and Politics* Palgrave Macmillan, 2004 και Θ. Διαμαντόπουλος *Τα Πολιτικά Καθεστώτα*, Παπαζήσης 2008.

²⁸ Βλ.: David Shambaugh, *China's Communist Party: Atrophy and Adaptation*, University of California Press, 2008

A.2: Η δομή του πολιτικού συστήματος:

Σύνταγμα:

Σύμφωνα με το Σύνταγμα της Κίνας²⁹, το Κομμουνιστικό Κόμμα είναι το μοναδικό πολιτικό κόμμα σε ισχύ, ενώ η οργανωτική αρχή για τα όργανα του κράτους βασίζεται στον δημοκρατικό συγκεντρωτισμό. Συνεπώς, πρόκειται για ένα άκαμπτο σχήμα, ως προς τη λήψη αποφάσεων, και εξαιρετικά ριψοκίνδυνο και ασταθές, σε περίπτωση που υπάρχει οριακή πλειοψηφία, εντός των οργάνων.

Παραπομπή

Εθνικό Λαϊκό Κογκρέσο:

Το Εθνικό Λαϊκό Κογκρέσο³⁰ είναι το ανώτατο όργανο της κρατικής εξουσίας, μέσα από το οποίο θεσμοθετείται και νομιμοποιείται η άσκηση εξουσίας, απευθείας από το λαό. Αποτελείται από άμεσα εκλεγμένους, από την Κυβέρνηση, αντιπροσώπους με πενταετή θητεία σε επίπεδο επαρχιών, αυτόνομων περιοχών και δήμων, ενώ οι αναπληρωματικοί εκλέγονται από τις ένοπλες δυνάμεις. Ορισμένες από τις σημαντικότερες αρμοδιότητες του οργάνου αυτού είναι οι εξής:

- αναθεώρηση και τήρηση του Συντάγματος
- θέσπιση και τροποποίηση νόμων
- εκλογή Προέδρου και Αντιπροέδρου της Λαϊκής Δημοκρατίας
- εκλογή Προέδρου Κεντρικής Επιτροπής (του Λαϊκού Κογκρέσου)
- εκλογή Προέδρου Ανωτάτου Δικαστηρίου
- έγκριση σχεδίου για οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη
- έγκριση κρατικού προϋπολογισμού
- απόφαση για το διοικητικό καθεστώς κάθε επαρχίας

Η μόνιμη Επιτροπή του Λαϊκού Κογκρέσου αποτελείται από Πρόεδρο, Αντιπρόεδρο –με μέγιστη θητεία δυο συνεχόμενες-, Γενικό Γραμματέα και μέλη και η δράση της

²⁹ Το Σύνταγμα τέθηκε σε ισχύ στις 4 Δεκεμβρίου 1982 και η τελευταία αναθεώρησή του ήταν στις 15 Μαρτίου 1999. Βλ.: επίσημη ιστοσελίδα σχετικά με τη δομή του πολιτικού συστήματος της Κίνας στο <http://www.china.org.cn/english/Political/26143.htm>

³⁰ Βλ.: επίσημη ιστοσελίδα σχετικά με τη δομή του πολιτικού συστήματος της Κίνας στο <http://www.china.org.cn/english/Political/26144.htm>

είναι συμπληρωματική και βοηθητική, κυρίως σε λειτουργικό επίπεδο, στο Εθνικό Λαϊκό Κογκρέσο. Σημαντικός, όμως, είναι ο ρόλος της στην εξωτερική πολιτική, καθώς εκείνη αποφασίζει για την επικύρωση ή την κατάργηση διεθνών συνθηκών ή συμφωνιών.

A.3. Το Κομμουνιστικό Κόμμα της Κίνας:

+ βελ. 26

Ιδεολογικά³¹, το ΚΚΚ (CPC) προσδιορίζεται ως σοσιαλιστικό κόμμα με κινεζικά χαρακτηριστικά, βασισμένα στη μαρξιστική και λενινιστική θεωρία καθώς και στη θεωρία του Mao και του Deng Xiaoping. Ηγετικές ομάδες του Κόμματος, διορισμένες από την Επιτροπή και εγκατεστημένες στη διοίκηση, επιβλέπουν και φροντίζουν την υλοποίηση των αποφάσεων του Κόμματος, ενώ απώτερος στόχος είναι η διάδοση της ιδεολογίας σε όλες τις κοινωνικές και στρατιωτικές³² δομές.

Παράρτημα

Ως κόμμα είναι ιεραρχικό και συγκεντρωτικό με τέσσερα επίπεδα οργάνωσης (βλ. σχήμα 1):

Πρώτο Επίπεδο:

- Οργάνωση
- Κεντρική Οργάνωση
- Περιφερειακή Οργάνωση
- Οργάνωση Επαρχιών
- Οργάνωση Βάσης

Οι αντιπρόσωποι των οργανώσεων εκλέγονται μια φορά κάθε πέντε χρόνια Οι

³¹ Κάθε κόμμα, ακόμα κι αν είναι το μόνο κυρίαρχο σ' ένα πολιτικό σύστημα, έχει ανάγκη από συνεχή συσπείρωση και συνοχή. Ο μόνος τρόπος για να επιτευχθεί αυτό είναι ο ορισμός ενός κοινά αντιληπτού σημείου αναφοράς, που ισχυροποιεί τους δεσμούς του ατόμου με την ομάδα, του ψηφοφόρου με το κόμμα. Η ιδεολογία λειτουργεί παράλληλα ως σημείο ενότητας αλλά και διχασμού, αφού αποτελεί το σημαντικότερο σημείο διαφοροποίησης των κομμάτων, που μπορεί να γίνει εύκολα, γρήγορα και με ελάχιστο περιθώριο παρερμηνείας αντιληπτό, από το εκλογικό σώμα. Συστατικό στοιχείο όλων των ιδεολογιών είναι η επίκληση στο θυμικό του ατόμου, με απώτερο στόχο περισσότερο να συγκινήσει παρά να προβληματίσει. Βλ. σχετ. Θ. Διαμαντόπουλος *Το Κομματικό φαινόμενο Παπαζήσης*, 1993.

³² Η κυριαρχία της κομματικής ιδεολογίας πάνω στο κοινωνικό σύνολο και το στρατό, δίνει μεγαλύτερη συνοχή για την επίτευξη των στόχων της Υψηλής Στρατηγικής της Κίνας, αφού εκμηδενίζει τις πιθανότητες εσωτερικής διάσπασης, παράγοντας που έπαιξε σημαντικό ρόλο στην κατάρρευση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, που είχε επίσης απολυταρχικό καθεστώς. Βλ. σχετικά Χ. Παπασωτηρίου *«Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική»* Ποιότητα, 2000.

κατώτερες οργανώσεις πρέπει να υποτάσσονται στις αποφάσεις των ανώτερων, ενώ τα ΜΜΕ πρέπει να παρουσιάζουν την κομματική γραμμή, τις αρχές και τις αποφάσεις του.

Δεύτερο Επίπεδο:

- *Πολιτικό Γραφείο*

Το Πολιτικό Γραφείο εκλέγεται από την Κεντρική Επιτροπή και λειτουργεί συμπληρωματικά σε αυτή, όταν δεν συνεδριάζει. Οι λειτουργίες εκτελούνται από τη Διαρκή Επιτροπή του Πολιτικού Γραφείου, που αποτελεί την κορυφή της πολιτικής εξουσίας στην Κίνα. Το Πολιτικό Γραφείο επιλέγει το ανώτερο προσωπικό της κυβέρνησης και του στρατού. Οι αποφάσεις του λαμβάνονται με ομοφωνία έπειτα από ανοιχτές και ελεύθερες συζητήσεις.

Τρίτο Επίπεδο:

- *Κεντρική Επιτροπή*

Το Πολιτικό Γραφείο ξεκινά τη διαδικασία πολιτικών αποφάσεων και η Κεντρική Επιτροπή τις εγκρίνει. Συνεδριάζει ετησίως, με πενταετή θητεία, επικυρώνοντας την πολιτική του Κόμματος, ενώ είναι η μόνη που έχει το δικαίωμα να αποφασίζει για σημαντικά θέματα εθνικής πολιτικής.

Τέταρτο Επίπεδο:

- *Εθνικό Συνέδριο του Κόμματος*

Το Εθνικό Συνέδριο του Κόμματος, ως ανώτατη εξουσία, εκλέγει την Κεντρική επιτροπή και συνεδριάζει ανά πενταετία.

[Σχήμα: 1]

Πολυκομματική συνεργασία:

Υπό την ηγεσία του Κομμουνιστικού Κόμματος, οι διαβουλεύσεις με εκπροσώπους³³ πολιτικών κομμάτων, που θεσπίστηκαν πριν την ίδρυση της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας το 1949, αφορούν σε κρατικά ζητήματα και είναι στο πλαίσιο της συνύπαρξης και της αμοιβαίας επιτήρησης. Από την ηγεμονική θέση όμως, που κατέχει το κομμουνιστικό κόμμα, μάλλον επιτηρεί παρά επιτηρείται.

Κεντρικό Διοικητικό Σύστημα:

Όσον αφορά στο κεντρικό διοικητικό σύστημα, το Συμβούλιο της Επικρατείας είναι το ανώτατο διοικητικό όργανο του κράτους και την τελική απόφαση σε όλες τις εργασίες του την έχει ο Πρωθυπουργός, ο οποίος διορίζεται από τον Πρόεδρο της Λαϊκής Δημοκρατίας. Μεταξύ των αρμοδιοτήτων³⁴ του, το Συμβούλιο της Επικρατείας είναι αρμόδιο για την κατάρτιση και την εφαρμογή του σχεδίου της οικονομικής πολιτικής και της ανάπτυξης καθώς και για τη σύναψη συμφωνιών ή συμβάσεων με άλλες χώρες.

Αυτόνομες περιοχές:

Επίσης σημαντική είναι και η αυτονομία³⁵ που δίνεται σε περιοχές με εθνοτικές μειονότητες και η δυνατότητα άσκησης διαφορετικής πολιτικής από περιοχές της ηπειρωτικής χώρας. Οι περιοχές αυτές δεν εντάσσονται στο φορολογικό σύστημα της κεντρικής κυβέρνησης ενώ παράλληλα μπορούν να συνάψουν διεθνείς συμφωνίες ή συμβάσεις και οικονομικές σχέσεις με άλλες χώρες ή διεθνείς οργανισμούς.

Συνεπώς, πρόκειται για ένα πολιτικό-κομματικό σύστημα υψηλά συγκεντρωτικό στη λήψη αποφάσεων, άκαμπτο, με ξεκάθαρη δομή και προσανατολισμό, που όμως βρίσκεται σε μεταβατικό στάδιο, εξαιτίας της οικονομικής ανόδου. Το λενινιστικό³⁶ και μαοϊκό ιδεολογικό πλαίσιο έχει αρχίσει να χάνει έδαφος μπροστά σε δυτικές αξίες, όπως π.χ ανθρώπινα δικαιώματα και έλεγχος της εκτελεστικής εξουσίας,

³³ Βλ. <http://www.china.org.cn/english/Political/29034.htm>

³⁴ Πιο αναλυτικά βλ.: <http://www.china.org.cn/english/MATERIAL/28847.htm>

³⁵ Βλ. <http://www.china.org.cn/english/Political/26319.htm>

³⁶ Βλ.: Kevin B. Bucknall " Why China has done better than Russia since 1989", *International Journal of Social Economics*, vol.24, pp.1023-1037, 1997

προκειμένου να στηριχθεί η διεθνής οικονομική ισχύς της Κίνας, ενώ ο εκδημοκρατισμός³⁷ της είναι θέμα χρόνου.

³⁷ Βλ. Baogang Guo, "Political Legitimacy and China's Transition", *Journal of Chinese Political Science*, vol.8, nos.1&2, Fall 2003 και Guardian 22-5-2009, <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2009/may/22/china-crossroads-democracy>

B: Η ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΕΠΕΚΤΑΣΗ

B.1: Η Εξωτερική Οικονομική Πολιτική της Κίνας μέχρι σήμερα και το Νέο Στρατηγικό Δόγμα

Μετά τη δεκαετία του '90, η εξωτερική πολιτική της Κίνας έγινε πιο ανοιχτή³⁸, εστιάζοντας στην ενίσχυση της οικονομικής συνεργασίας με άλλες χώρες. Ζητούμενο ήταν η εξωτερική πολιτική να φέρει την απαιτούμενη σταθερότητα, ώστε να πραγματοποιηθούν μεταρρυθμίσεις στο εσωτερικό της χώρας, χωρίς να επηρεάζουν ή να απειλούν την ηγεμονία του Κόμματος. Ενίσχυσε την οικονομική κυρίως συνεργασία της σε διμερές³⁹ επίπεδο αλλά και μέσω διεθνών οργανισμών⁴⁰, με στόχο τη διατήρηση του διεθνούς status-quo και την ανάπτυξη των εμπορικών συναλλαγών, ως κράτος με μεγαλύτερο γόητρο και όχι ως μετριοπαθής δύναμη.

Εξαιτίας του συστήματος που κυριαρχεί είναι δύσκολο να υπάρξει σαφής διαχωρισμός κόμματος-κράτους. Αυτό όμως που προωθείται στον τρόπο άσκησης της εξωτερικής πολιτικής και της διαχείρισης κρίσεων είναι η όσο το δυνατό μεγαλύτερη εξασφάλιση συναίνεσης εντός των μελών του κόμματος. Το κυρίαρχο κέντρο λήψης αποφάσεων, τόσο για την εσωτερική όσο και για την εξωτερική πολιτική, παραμένει το Κομμουνιστικό Κόμμα, με το Εθνικό Συνέδριο να λειτουργεί ως τροφοδότης ιδεολογίας και σκέψης και την Κεντρική Επιτροπή ως όργανο αξιολόγησης σε σημαντικά υπουργεία, όπως Εξωτερικών και Εμπορίου.

Το Υπουργείο Εξωτερικών αποτελεί τον κύριο άξονα⁴¹ άσκησης εξωτερικής πολιτικής, καθώς λειτουργεί ως σημαντική πηγή πληροφοριών. Ρόλος του είναι να επιβλέπει λιγότερο σημαντικά θέματα που αφορούν μικρότερα κράτη, αφού οι σημαντικές αποφάσεις λαμβάνονται μέσω του κόμματος. Έχει, δηλαδή δευτερεύοντα ρόλο και η εμβέλειά του σε θέματα εξωτερικών σχέσεων υψηλής σημασίας είναι μικρή.

³⁸ Βλ.: Marc Lanteigne *Chinese Foreign Policy*, Routledge, 2009

³⁹ Για παράδειγμα ενίσχυσε τις εμπορικές της συναλλαγές με χώρες όπως η Νέα Ζηλανδία, η Αυστραλία και η Χιλή, ενώ το 2005 έγινε από κοινού συμφωνία επένδυσης της κινεζικής China National Petroleum Corporation και της ινδικής Oil Natural Gas Corporation σε πετρελαιοπηγές της Συρίας. Βλ. Π. Ρουμελιώτης *Προς έναν Πολιπολιτικό Κόσμο*, Λιβάνη, 2009. Βλ. επίσης, S. Hoadley and J. Yang "China's Free Trade Negotiations: Economics, Security and Diplomacy", *Cross Regional Trade Agreements*, Springer-Verlag Berlin Heidelberg 2008, pp. 123-146

⁴⁰ Το Δεκέμβριο του 2001 η Κίνα έγινε μέλος του Π.Ο.Ε, προκειμένου να προωθήσει το οικονομικό της άνοιγμα στο διεθνές σύστημα. βλ.: επίσημη ιστοσελίδα της κινεζικής πρεσβείας στην Ελλάδα στο <http://gr.china-embassy.org/eng/xwdt/t261536.htm>

⁴¹ Βλ.: επίσημη ιστοσελίδα του Υπουργείου Εξωτερικών της Κίνας στο www.fmprc.gov.cn

Το 2003, στο πλαίσιο των εσωτερικών μεταρρυθμίσεων, η Επιτροπή Οικονομίας και Εμπορίου, η οποία είχε το ρόλο υπερ-υπουργείου, διασπάσθηκε σε υπουργείο Εμπορίου⁴² ενώ παράλληλα δημιουργήθηκαν κι άλλα, όπως το υπουργείο Βιομηχανίας Πληροφοριών (ministry of information industry), ρόλος του οποίου ήταν ο έλεγχος επέκτασης των ξένων επενδύσεων στη χώρα.

Ένας ακόμα δρών εξωτερικής πολιτικής είναι ο Στρατός (Λαϊκός Απελευθερωτικός Στρατός) και η Κεντρική Επιτροπή Στρατιωτικών Σχέσεων, οι οποίοι αποτελούν το συνδετικό κρίκο μεταξύ Κόμματος και στρατιωτικών δυνάμεων. Αν και παραδοσιακά υπήρχαν ισχυροί δεσμοί μεταξύ του πολιτικού ηγέτη και του στρατού⁴³, οι σύγχρονοι ηγέτες, προκειμένου να διατηρήσουν τη θέση τους, θα πρέπει να καλλιεργήσουν τη σχέση τους με το Στρατό, αφού μπορεί να επηρεάσει αποφάσεις που αφορούν σε οικονομικό επίπεδο.

Δόγμα της εξωτερικής οικονομικής πολιτικής είναι η «*Ειρηνική Ανάπτυξη*⁴⁴» και η «*Παγκόσμια Αρμονία*⁴⁵» (Harmonious World), τόσο σε διμερές όσο και σε πολυμερές επίπεδο, το οποίο έχει να κάνει περισσότερο με την εξυπηρέτηση του εθνικού συμφέροντος της Κίνας παρά με την επικράτηση νομών για την άσκηση της εξωτερικής πολιτικής. Οι πολιτικές δυνάμεις που ανήκαν στον άξονα αριστεράς-δεξιάς συνέκλιναν, όσον αφορά στην υιοθέτηση αυτού του δόγματος. Πραγματοποιήθηκε δηλαδή μια στροφή στον καπιταλισμό και την ανοιχτή οικονομία, διατηρώντας το ρόλο του κράτους στο υψηλότερο επίπεδο.

Η ιδέα αυτή ήρθε να αντικαταστήσει το δόγμα του Deng Xiaoping, το οποίο κρατούσε την Κίνα παθητικό παίκτη ανάμεσα στους υπόλοιπους, με αποτέλεσμα η ισχύς της να μην είναι ικανή να της προσδώσει ενεργό ρόλο στη διαμόρφωση των αποφάσεων του διεθνούς συστήματος. Συνεπώς χρειαζόταν έναν επαναπροσδιορισμό στόχων και θέσης, τόσο σε περιφερειακό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο. Το δόγμα της Παγκόσμιας Αρμονίας τροφοδότησε και κυρίως νομιμοποίησε ως κοινή συνισταμένη, την εξωστρέφεια της Κίνας, αρχικά σε οικονομικό και αργότερα σε πολιτικό επίπεδο. Η υιοθέτηση ενός νέου δόγματος ήταν περισσότερο αναγκαίο

⁴² Βλ.: επίσημη ιστοσελίδα του Υπουργείου Εμπορίου της Κίνας στο <http://english.mofcom.gov.cn/>

⁴³ Βλ.: Marc Lanteigne, "Strategic thinking and the roles of the military" στο *Chinese Foreign Policy*, Routledge 2009 σελ. 75-83 και Michael D. Swaine, "The PLA and Chinese National Security Policy: Leaderships, Structures, Processes", *The China Quarterly*, No. 146, Jun., 1996, pp. 360-393

⁴⁴ Βλ.: Jaewood Choo, "Idea's matter: China's peaceful rise", *Asia Eur. J. Springer-Verlag* vol. 7, 2009 pp. 389-404

⁴⁵ Βλ.: Jean-Marc Blanchard "Harmonious World and China's Foreign Economic Policy: Features, Implications and challenges" *Journal of Chinese Political Science*, vol.13, no.2, 2008, pp.165-192.

επακόλουθο παρά κάποιας μορφής εξέλιξης του ιδεολογικοπολιτικού της συστήματος. Η Κίνα δεν είχε μόνο να αντιμετωπίσει την πίεση εξωτερικών παραγόντων. Το εσωτερικό της χώρας βρισκόταν σε αδιέξοδο όσον αφορά κοινωνικά θέματα, γεγονός που προκαλούσε αστάθεια για την ασφάλεια της χώρας, τόσο σε εσωτερικό όσο και σε εξωτερικό επίπεδο. Η περίοδος 1978-2002 χαρακτηρίστηκε από αυτή την αλλαγή, καθώς την περιορισμένη και κλειστή πολιτική του Deng Xiaoping διαδέχθηκε η γρήγορη και συνεχής οικονομική ανάπτυξη του Jiang Zemin⁴⁶. Στόχος του Zemin «η ανάπτυξη της Κίνας ως ενιαία δύναμη» και «να συμβαδίζει με τον υπόλοιπο κόσμο».

Οι δομικές μεταρρυθμίσεις που υιοθέτησε η Κίνα στην οικονομική της πολιτική, αφορούσαν στην ενίσχυση των κινήτρων για πιο κερδοφόρα αγροτική οικονομία, στην ενίσχυση των επιχειρήσεων στις αστικές περιοχές καθώς και μεγαλύτερη έμφαση στην ελαφριά βιομηχανία. Παράλληλα πραγματοποιήθηκε αποκέντρωση στο εμπόριο, άνοιξε ο δρόμος για άμεσες ξένες επενδύσεις στο εσωτερικό της χώρας, υπήρχε μεγαλύτερη ελαστικότητα στις διεθνείς συναλλαγές καθώς και μείωση του νομισματικού προστατευτισμού, για μια πιο ανταγωνιστική οικονομία. Οι μεταρρυθμίσεις αυτές οδήγησαν σε θεαματική άνοδο φυσικές και τεχνολογικές υποδομές με αποτέλεσμα να αναπτύσσεται ο ιδιωτικός τομέας, στις περισσότερες από τις κινεζικές επαρχίες.

Η οικονομική αυτή μεταστροφή έδωσε νέο ρόλο στην Κίνα και στο γόητρό της, κυρίως στην ευρύτερη περιφέρειά της, μετατρέποντάς την σε τρίτη μεγαλύτερη εμπορική δύναμη στο διεθνές σύστημα, ενώ ταυτόχρονα, απέκτησε ισχύ και στην παγκόσμια αγορά ενέργειας⁴⁷, καθώς έγινε η δεύτερη μεγαλύτερη χώρα εισαγωγής πετρελαίου, καταναλώνοντας 7,9 εκατομμύρια βαρέλια ημερησίως, μόνο για το 2007.

Την περίοδο 1998-2004, στο πλαίσιο της επέκτασης της εγχώριας ζήτησης και των επενδύσεων, εκδόθηκαν μακροπρόθεσμα ομόλογα δημοσίου, προκειμένου να

⁴⁶ Βλ.: Yongnian Zheng – Sow Keat Tok, “Harmonious Society and Harmonious World: China’s Policy Discourse under Hu Jintao”, The University of Nottingham: China Policy Institute, October 2007.

⁴⁷ Βλ.: Charles E. Ziegler, “The energy factor in China’s foreign policy”, *Journal of Chinese Political Science*, vol. 11, no. 1, Spring 2006. Σημαντικό επίσης πλεονέκτημα στον τομέα των σπάνιων γαιών έχει η Κίνα, αφού κατέχει το 40 με 50% των παγκόσμιων αποθεμάτων, γεγονός που της επιτρέπει να ελέγχει τη διακίνησή τους και να μειώνει ή να αυξάνει τις εξαγωγές τις ανάλογα με τις ανάγκες τις και ιδιαίτερα αν θέλει να ασκήσει πίεση. Βλ. Ελευθεροτυπία, 12-12-2010 και <http://www.enet.gr/?i=issue.el.home&date=12/12/2010&id=232590>

διατηρηθούν και να αυξηθούν οι ξένες επενδύσεις⁴⁸, οι οποίες έφθασαν στο τέλος του 2005 τα 3.6 τρις δολάρια.

Όταν ο Hu Jintao διαδέχθηκε τον Zemin, προσπάθησε να συνδυάσει την Παγκόσμια Αρμονία με την Κοινωνική Αρμονία⁴⁹, ώστε η ανάπτυξη να είναι βιώσιμη, με στόχο να εκπληρώσει τρεις σκοπούς: α). να δώσει ένα ιδεολογικό υπόβαθρο στις πολιτικές επιλογές του, β). να δείξει ότι πηγάζει από εναλλακτικές προσεγγίσεις και γ). ότι αποτελεί μέρος μιας συνεχούς διαδικασίας ανασυγκρότησης. Το 2005 εγκαινίασε μια νέα στρατηγική της ανάπτυξης πενταετούς διάρκειας (2006-2010), κατά την οποία η Κοινωνική Αρμονία θα πραγματοποιούταν μέσα απ' τη Δημοκρατία, την ισότητα, τη δικαιοσύνη, το σεβασμό του ανθρώπου στο περιβάλλον και την ανθρωποκεντρική προσέγγιση. Ωστόσο αυτό δεν επετεύχθη σε ικανοποιητικό βαθμό, καθώς η αναπτυξιακή πορεία μείωσε τις θέσεις εργασίας, έκανε το τραπεζικό σύστημα⁵⁰ πιο ευάλωτο και έβαλε την Κίνα στη δεύτερη θέση, μετά τις ΗΠΑ, στις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα⁵¹. Το σημαντικότερο όμως ήταν το γεγονός ότι η κυβέρνηση παραμέλησε της αγροτικές περιοχές στα ηπειρωτικά της χώρας αφού οι παραθαλάσσιες λειτουργούσαν ως κινητήριες δυνάμεις για την βιομηχανοποίηση και τις εξαγωγές, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει ένας ενιαίος⁵² ρυθμός ανάπτυξης για όλες τις επαρχίες και να υπάρχουν εισοδηματικές ανισότητες, με το μέσο εισόδημα των επαρχιών να αντιστοιχεί στο ένα τρίτο των πόλεων. Ο παρακάτω πίνακας δείχνει

⁴⁸ Για την περίοδο 2004-2006 βλ.: Eswar S. Prasad, *Is the Chinese Growth Miracle Built to Last?* April 2007

⁴⁹ Βλ.: Jean Marc Blanchard, "Harmonious World and China's Foreign Economic Policy: features, implications and challenges", *Journal of Chinese Political Science*, vol.13, no.2, 2008

⁵⁰ Βλ.: "Improving the structure and capabilities of the banking system" in *OECD Economic Surveys "China"*, vol. 2005/13, September 2005 pp. 149- 151 και επίσημη ιστοσελίδα του ΟΟΣΑ στο www.oecd.org/dataoecd/10/25/35294862.pdf και "Banking reforms are coming to fruition" in *OECD Economic Surveys "China"*, vol.2010/6, February 2010.

⁵¹ Υπολογίζεται ότι αν συνεχισθούν οι ίδιοι ρυθμοί ανάπτυξης μέχρι το 2030, το περιβάλλον θα έχει υποστεί τη μεγαλύτερη καταστροφή. Ωστόσο, στόχος είναι για να αποφευχθεί αυτό το σενάριο, να έχουν μειωθεί οι εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα κατά 40%, έως το 2020. Βλ.: Π. Ρουμελιώτης *Προς έναν Πολυπολικό Κόσμο*, Λιβάνη, 2009. Επιπλέον η στάση της Κίνας στη συνδιάσκεψη του Κανκούν για την κλιματική αλλαγή ήταν αρκετά παθητική, αφού ανέφεραν το χρέος που έχουν οι αναπτυσσόμενες χώρες που είναι μέλη του Πρωτοκόλλου του Κυότο να δεσμευθούν για τη μείωση των εκπομπών αερίων⁸ και γενικότερα να εκπληρώσουν τις δεσμεύσεις τους όσον αφορά στη παροχή τεχνολογίας και οικονομικής ενίσχυσης στις υπό ανάπτυξη χώρες. Μεταξύ άλλων, υποστήριξε ότι οι ανεπτυγμένες θα πρέπει να βοηθούν της υπό ανάπτυξη χώρες, παρέχοντας τους υποστήριξη, μέσα από συνεργασία στον οικονομικό και τεχνολογικό τομέα και έθεσε σαν στόχο την επίτευξη κοινής αναπτυξιακής πορείας, αφού το ζήτημα της κλιματικής αλλαγής, ουσιαστικά είναι ζήτημα ανάπτυξης. Πηγή: επίσημη ιστοσελίδα των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή στο http://unfccc.int/meetings/cop_16/statements/items/5777.php

⁵² Βλ.: Gerhard K. Heilig, "Many Chinas? The Economic Diversity of China's Provinces", *Population and Development Review*, Vol. 32, No. 1, Mar., 2006, pp. 147-161

αυτή τη διαφοροποίηση, μεταξύ των επαρχιών με πολύ υψηλό ΑΕΠ και των επαρχιών με πολύ χαμηλό.

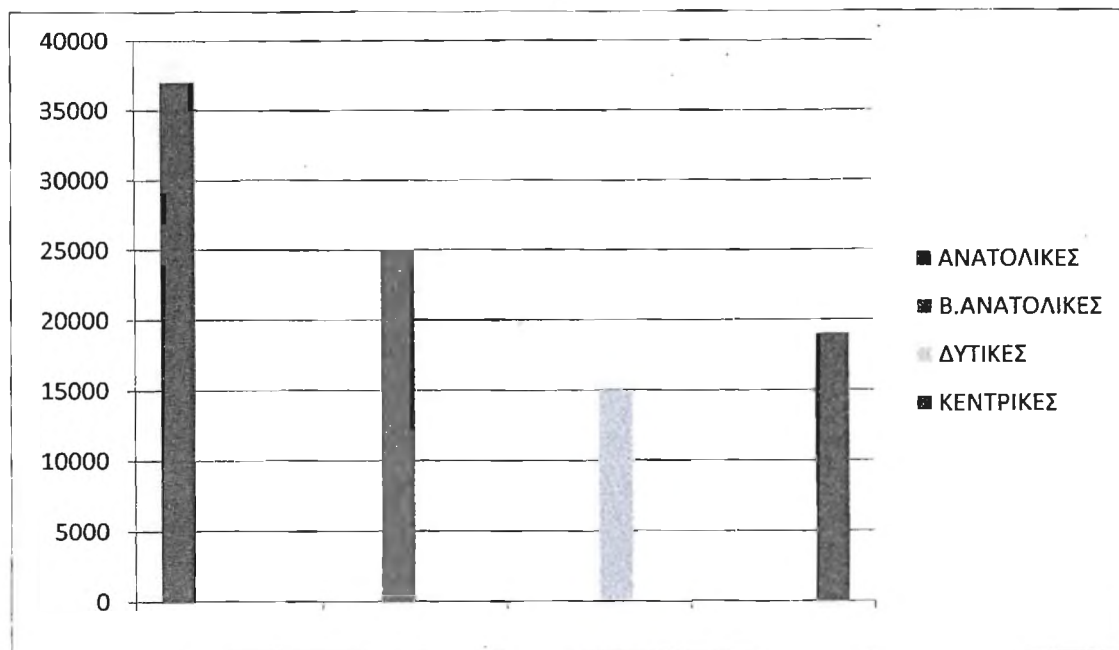
[ΠΙΝΑΚΑΣ: 1]

Επαρχία	κατά κεφαλήν ΑΕΠ (usd)	Αντιστοιχία σε χώρα
Macau	72.110	Κατάρ
Hong Kong	45.580	Σιγκαπούρη
Shanghai	22.983	Σαουδική Αραβία
Beijing	20.841	Σλοβακία
Tianjin	19.284	Ουγγαρία
Jiangsu	13.714	Λευκορωσία
Inner Mongolia	13.108	Τουρκία
Zhejiang	12.876	Αζερμπαϊτζάν
Guangdong	12.074	Καζακστάν
Shandong	10.914	Ν. Αφρική
Liaoning	10.772	Κόστα Ρίκα
Fujian	9.969	Κούβα
Jilin	8.346	-
Hebei	7.276	-
Ningxia	7.205	-
Shaanxi	7.187	-
Chongqing	7.171	-
Hubei	7.009	-
Heilongjiang	6.777	-
Shanxi	6.581	-
Hunan	6.474	-
Henan	6.402	-
Qinghai	6.117	-
Hainan	6.117	-
Xinjiang	6.046	-
Jiangxi	5.671	-
Sichuan	5.350	-
Anhui	5.261	-
Guangxi	5.011	-
Tibet	4.583	-
Yunnan	4.280	-
Gansu	4.031	-
Guizhou	3.335	-

Επεξεργασία στοιχείων έτους 2010 από την επίσημη ιστοσελίδα του περιοδικού "The Economist":
http://www.economist.com/content/all_parities_china

Γεωγραφικά, οι ανατολικές επαρχίες είναι εκείνες με τα μεγαλύτερα ποσοστά ανάπτυξης και οι δυτικές με τα μικρότερα.

Κατά κεφαλήν ΑΕΠ στις κινεζικές επαρχίες (usd)

[Σχήμα :2]

Επεξεργασία στοιχείων από "OECD Economic Surveys "China" , vol. 2010/6, February 2010."

Η μεγάλη διαφοροποίηση σε συνδυασμό με την αυτονόμηση ορισμένων επαρχιών, μπορεί να απειλήσει την πολιτική σταθερότητα της χώρας και κατ' επέκταση να επηρεασθεί ανάλογα και η εξωτερική της πολιτική και οι νέοι στόχοι που έχει θέσει, όπως η εσωτερική σταθερότητα, η αρμονία της διεθνούς κοινωνίας, η οικονομική ανάπτυξη καθώς και η προστασία του περιβάλλοντος.

Γενικά, η εξωτερική οικονομική πολιτική της Κίνας στοχεύει στην περαιτέρω συνεργασία και ανάπτυξη, κυρίως μέσα από τη συμμετοχή της σε διεθνείς οργανισμούς, δρώντας παράλληλα ως δύναμη αλλαγής του status-quo, με ενδεχόμενη πρόκληση διλήματος ασφάλειας⁵³. Κι αυτό γιατί σε στρατιωτικό επίπεδο, έχει ενισχύσει τη θέση της, εδραιώνοντας τη συνεργασία της με χώρες παραγωγής πρώτων υλών, ενώ το 2005 υπέγραψε με τη Ρωσία ένα σύμφωνο με βάση το οποίο καθορίζονταν τα σύνορα των δυο χωρών, ώστε να μην υπάρχουν διαταραχές στις μεταξύ τους σχέσεις. Επιπλέον, το 2007 πραγματοποίησε την πρώτη εκτόξευση αντι-

⁵³ Βλ.: "The dangers of a rising China" και "Friend or Foe? A Special report on China's place in the World", *The Economist*, December 4th-10th 2010.

δορυφορικού πυραύλου, ενώ ενισχύει με κάθε τρόπο την Οργάνωση για τη Συνεργασία της Σαγκάης⁵⁴, ώστε να περιορίσει την κινητικότητα των ΗΠΑ στον ευρύτερο γεωγραφικό χώρο. Επιπλέον, δεν έχει δείξει πρόθεση να εμπλακεί σε δράσης για την αποκατάσταση της παγκόσμιας ειρήνης ενώ είναι εμφανής ότι η πολιτική της καθοδηγείται από την ισορροπία κόστους-οφέλους.

Ωστόσο, η ενίσχυση του status-quo δεν αποτελεί αυτοσκοπό καθώς δίνει τη δυνατότητα στην Κίνα να αυξήσει την ισχύ της και να αναπτυχθεί, έχοντας εξασφαλίσει ένα σταθερό διεθνές περιβάλλον, τουλάχιστον απέναντί της, ώστε στο μέλλον να το εκμεταλλευτεί για μεγαλύτερη επιρροή και κυριαρχία στο διεθνές σύστημα.

⁵⁴ Χώρες μέλη του Οργανισμού για τη Συνεργασία της Σαγκάης είναι, εκτός της Κίνας, η Ρωσία, το Καζακστάν, το Κιργιστάν, το Τατζικιστάν και το Ουζμπεκιστάν. Τα κράτη αυτά μέσω αυτού του οργανισμού συνεργάζονται τόσο για θέματα ασφάλειας όσο και για οικονομικά. Όσον αφορά στην οικονομική συνεργασία, δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στα αγροτικά προϊόντα, ενώ όσον αφορά στην ενέργεια, Ρωσία και Κίνα έχουν έρθει πιο κοντά από ποτέ, αφού η πρώτη προχώρησε το 2006 στην κατασκευή δυο αγωγών φυσικού αερίου προς την Κίνα. Βλ.: επίσημη ιστοσελίδα για τη Συνεργασία της Σαγκάης (The Shanghai Cooperation Organisation) στο <http://www.sectsc.org/EN/> και http://www.sco-ec.gov.cn/crweb/scor/info/ArticleList.jsp?col_no=321&siteid=scor

B.2: Η θέση της Κίνας στο Διεθνές Σύστημα

Πολλοί αναλυτές⁵⁵ υποστηρίζουν ότι η χρηματοπιστωτική κρίση που έπληξε αρχικά τις ΗΠΑ και αργότερα επεκτάθηκε στις υπόλοιπες οικονομίες, επέφερε αμφισβήτηση του ηγεμονικού ρόλου των ΗΠΑ και ενίσχυση της συνεργασίας των αναδυόμενων χωρών, σχηματίζοντας ένα πολυπολικό σύστημα⁵⁶, στο οποίο μια ηγεμονική δύναμη προκειμένου να κρατήσει τη θέση και την ισχύ της θα πρέπει να συνεργασθεί με τις υπόλοιπες. Αυτή η θέση όμως δεν διασφαλίζει ούτε την κυριαρχία της ηγεμονικής δύναμης ούτε την ισορροπία δυνάμεων των αναδυόμενων χωρών, εξαιτίας του διλήματος ασφάλειας. Κι αυτό γιατί σ' ένα άναρχο διεθνές σύστημα, το οποίο καθορίζεται από τα συμφέροντα των κρατών σε σχέση κόστους-οφέλους⁵⁷, οι «συμμαχίες» για την επικράτηση ορισμένων δυνάμεων μπορούν να αλλάξουν, ανά πάσα στιγμή.

Στην ουσία δεν δύναται να υπάρξει πολυπολικό σύστημα, ως διεθνές σύστημα, αλλά μόνο ως υποσύστημα του μονοπολικού συστήματος. Ως μια δυνατότητα, δηλαδή, που προσφέρει το μονοπολικό σύστημα και επιτρέπει σε ικανούς συσχετισμούς δυνάμεων, όπως για παράδειγμα η Ε.Ε., να συνεργασθούν και να λειτουργήσουν διττά: είτε ως αντίβαρο στην ηγεμονική δύναμη, είτε ως προέκταση⁵⁸ της πολιτικής της, προκειμένου να αυξήσουν την ισχύ τους.

Σ' ένα τέτοιο διεθνές σύστημα η Κίνα προσπαθεί να αυξήσει την επιρροή και την ισχύ της, ανοίγοντας την οικονομία της και προχωρώντας σε συνεργασίες με περιφερειακούς οργανισμούς, όπως η Ε.Ε., με διεθνείς, όπως ο ΠΟΕ αλλά και σε διμερές επίπεδο με ανεπτυγμένες ή αναπτυσσόμενες οικονομικές δυνάμεις.

⁵⁵ Βλ.: Brantly Womack, "China between Region and World", *The China Journal*, no.61, Jan. 2009, pp.1-20, Contemporary China Center, Australian National University (<http://www.jstor.org/stable/20648043>).

⁵⁶ Ο R. Gilpin αναφέρει: «καθ' όλη τη διάρκεια της ιστορίας τρεις μορφές ελέγχου ή τύποι δομών έχουν χαρακτηρίσει τα διεθνή συστήματα. Η πρώτη δομή είναι αυτοκρατορική ή ηγεμονική: ένα μεμονωμένο ισχυρό κράτος ελέγχει τα μικρότερα κράτη του συστήματος ή κυριαρχεί πάνω σ' αυτά[...] Η δεύτερη δομή είναι μια διπολική δομή, στην οποία δυο ισχυρά κράτη ελέγχουν και ρυθμίζουν τις αλληλεπιδράσεις τόσο εντός όσο και μεταξύ των αντίστοιχων σφαιρών επιρροής τους[...] Ο τρίτος τύπος δομής είναι μια δομή ισορροπίας ισχύος, στην οποία τρία ή περισσότερα κράτη ελέγχουν το ένα τις ενέργειες του άλλου μέσω διπλωματικών ελιγμών, εναλλαγών συμμαχιών και ανοιχτής σύγκρουσης» Robert Gilpin, «Πόλεμος και Αλλαγή στη Διεθνή Πολιτική», Ποιότητα 2007, σελ.64-65.

⁵⁷ Βλ.: Robert Gilpin, «Πόλεμος και Αλλαγή στη Διεθνή Πολιτική», Ποιότητα 2007

⁵⁸ Χαρακτηριστικό παράδειγμα σε επίπεδο υψηλής πολιτικής είναι η Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (ΕΠΑΑ). Δημιουργήθηκε ύστερα από τη σύμφωνη γνώμη των ΗΠΑ υπό τους εξής όρους: α) όχι αποσύνδεση της Ε.Ε. από τις ΗΠΑ, β) όχι διακρίσεις έναντι των κρατών που δεν ανήκουν στην Ε.Ε. και στο NATO και γ) όχι δράση που να προσπερνάει τις αρμοδιότητες του NATO. Βλ.: Daniel Keohane "ESDP and NATO" in *European Security and Defense Policy-the first 10 years*, E.U. ISS 2009, pp.127-139.

B.2.1 Κίνα και Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (ΠΟΕ)

Το εμπορικό καθεστώς της Κίνας, προτού ενταχθεί στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου, ήταν εξαιρετικά δύσκαμπτο για την ανάπτυξη ξένων επενδύσεων και την εύκολη διακίνηση του χρήματος στην αγορά. Περιορισμοί στο γεωργικό τομέα, όπως υψηλοί δασμοί, σε συνδυασμό με την έλλειψη πολιτικών, κρατούσαν κλειστή την οικονομία. Κύριο χαρακτηριστικό της ήταν το γεγονός ότι ενίσχυε εισαγωγές προϊόντων υψηλής τεχνολογίας, που θα τις έφερναν ανάπτυξη, και περιόριζε εισαγωγές προϊόντων μικρότερης σημασίας.

Πιο συγκεκριμένα, δεν υπήρχε ενιαίο δασμολόγιο αλλά οι συντελεστές διαχωρίζονταν ανά προϊόν, που κάποιες φορές ξεπερνούσαν το 100%, ενώ παράλληλα χρησιμοποιούσε μια σειρά μη δασμολογικών μέτρων, ώστε να περιορίσει τις εισαγωγές προϊόντων, κυρίως στον αγροτικό τομέα, για να προστατεύσει την εγχώρια παραγωγή⁵⁹. Την ίδια πολιτική ακολουθούσε και για τα βιομηχανικά προϊόντα, υιοθετώντας μέτρα, όπως άδεια εισαγωγής και πιστοποίηση προϊόντων, για να μπορεί να ελέγχει τον αριθμό των εισαγωγών.

Από την άλλη, ο τομέας των υπηρεσιών ελεγχόταν στενά από την κυβέρνηση, ενώ νέοι νόμοι και κανονισμοί δεν κοινοποιούνταν, με αποτέλεσμα οι εξαγωγείς να μην γνωρίζουν τι ισχύει για το προϊόν που θα εξάγουν. Παράλληλα, οι ξένες επιχειρήσεις δεν επιτρεπόταν να κάνουν απευθείας εμπόριο με την Κίνα και η άμεση πώληση προϊόντων, χωρίς κάποιον διαμεσολαβητή, στους Κινέζους καταναλωτές απαγορευόταν. Ωστόσο, σε μια ενδεχόμενη σύμβαση, οι ξένοι επενδυτές θα έπρεπε να συμφωνήσουν σε μια σειρά δεσμεύσεων, όπως για παράδειγμα μεταφορά τεχνολογίας.

Μετά από μακροχρόνιες διαπραγματεύσεις, η Κίνα έγινε τελικά μέλος του ΠΟΕ τον Δεκέμβριο του 2001, χωρίς ωστόσο να λείπουν οι ανησυχίες⁶⁰ για το αν τελικά θα κατάφερνε να ανταποκριθεί στις δεσμεύσεις της. Στο πλαίσιο της «Παγκόσμιας

⁵⁹ Η Κίνα, ως αγροτική χώρα, έχει τη δυνατότητα να καλύπτει τις καταναλωτικές της ανάγκες σε ποσοστό 95%, μόνο από την εγχώρια παραγωγή. Βλ.: Π. Ρουμελιώτης *Προς έναν Πολυπολικό Κόσμο*, Λιβάνη, 2009.

⁶⁰ Με την είσοδο της Κίνας στον ΠΟΕ υπήρχε η ανησυχία μήπως συμπαρασύρει και να αποδυναμώσει ολόκληρο το σύστημα αφού η οικονομία της δεν βασιζόταν στους όρους της παγκόσμιας αγοράς, ή μήπως δεν εκπληρώσει τις δεσμεύσεις της και χρησιμοποιήσει τον ΠΟΕ ως όχημα για να επεκτείνει την επιρροή της και να αλλάξει το σύστημα. Βλ.: Robert Lawrence "China and the Multilateral Trading System", prepared for a conference on "China and Emerging Asia: Reorganizing the Global Economy", organized by The Korea Institute for Economic Policy and Center for International Commerce and Finance, 2006

Αρμονίας», η ένταξη της χώρας σ' αυτόν τον οργανισμό σήμαινε και επίσημα το άνοιγμα της οικονομίας και ταυτόχρονα έδινε το έναυσμα να ξεκινήσουν όλες οι μεταρρυθμίσεις⁶¹ για τις οποίες η Κίνα είχε δεσμευθεί. Αυτές αφορούσαν στη διαφάνεια, σε παροχή υπηρεσιών, σε αριθμούς επιχειρήσεων που μπορούν να εξάγουν ή να εισάγουν προϊόντα, σε εκδόσεις αδειών εισαγωγής, σε φόρους, σε εγκρίσεις επενδύσεων και το σημαντικότερο, στις εμπορικές συναλλαγές⁶² με τις ΗΠΑ. Σημαντικό αντίκτυπο είχε επίσης και στην ευρύτερη περιφέρεια της Ασίας, καθώς προσέλκυε επενδύσεις και παράλληλα γινόταν το σημαντικότερο κέντρο προώθησης προϊόντων από άλλες ασιατικές χώρες.

Πιο συγκεκριμένα, η Κίνα δεσμεύτηκε να μειώσει το δασμολογικό συντελεστή⁶³ στο 15%, από το 40% που είχε πριν την ένταξή της στον οργανισμό, τόσο στα γεωργικά όσο και στα βιομηχανικά προϊόντα. Για παράδειγμα, ενώ αρχικά στα αγροτικά προϊόντα ο δασμολογικός συντελεστής έφθανε το 18.9% μειώθηκε στο 15%, ποσοστό όμως που ήταν αρκετά υψηλό σε σχέση με το 6% που ίσχυε για τις άλλες χώρες-μέλη του Π.Ο.Ε. Παράλληλα, υιοθέτησε ένα δασμολογικό σύστημα, σύμφωνα με το οποίο μια συγκεκριμένη ποσότητα θα επιτρεπόταν να εισαχθεί με χαμηλό δασμό, ενώ δεσμεύθηκε για την κατάργηση μονοπωλίου των κρατικών επιχειρήσεων στις εισαγωγές.

Στα βιομηχανικά προϊόντα μειώθηκε από το 14.8% στο 8.9%, ενώ δεσμεύθηκε να καταργήσει όσα εμπόδιζαν την ομαλή διεξαγωγή εμπορίου σε βιομηχανικά αγαθά, όπως άδειες και άλλα περιοριστικά μέτρα, καθώς και το καθεστώς, σύμφωνα με το οποίο ξένες επιχειρήσεις δεν είχαν δικαίωμα απευθείας πώλησης στο καταναλωτικό της κοινό.

⁶¹ Πιο αναλυτικά, βλ.: επίσημη ιστοσελίδα του ΠΟΕ στο http://www.wto.org/english/news_e/pres01_e/pr243_e.htm

⁶² Η Κίνα αποτελεί τον δέκατο μεγαλύτερο αγοραστή των αμερικανικών προϊόντων και τον τέταρτο μεγαλύτερο εμπορικό της εταίρο. Συνεπώς, με την ένταξή της στον ΠΟΕ, οι συναλλαγές με τις ΗΠΑ εντατικοποιήθηκαν και οι εξαγωγές των ΗΠΑ αυξάνονταν. Ο Π. Ρουμελιώτης αναφέρει: «...Η Κίνα είναι ο κύριος αγοραστής ομολόγων του αμερικανικού δημοσίου (σε πάνω από 1 τρισεκατομμύριο δολάρια υπολογίζονται οι αγορές αυτές), πράγμα που επιτρέπει στις ΗΠΑ να διατηρούν την κατανάλωσή τους (δημόσια και ιδιωτική) σε υψηλά επίπεδα και να καλύπτουν μεγάλο μέρος του δημοσιονομικού και εμπορικού ελλείμματος τους. Ωστόσο οι ΗΠΑ επιχειρούν μέσα από τον οικονομικό και στρατηγικό διάλογο που εγκαινίασαν το 2006 να πιέσουν την Κίνα να μειώσει το εμπορικό της πλεόνασμα έναντι των ίδιων και να ανατιμήσει το εθνικό της νόμισμα, το γουάν.» Βλ.: Π. Ρουμελιώτης, *Προς έναν Πολυπολικό Κόσμο*, Λιβάνη, 2009 και “ What Does China's WTO Accession Mean for Foreign Industry”, στο http://www.china-window.com/china_market/wto_and_china/what-does-chinas-wto-acce.shtml και Eswar Prasad “China's Growth and Integration into the World Economy – prospects and challenges”, *International Monetary Fund* 2004.

⁶³ Πηγή: “China in the World Economy – The domestic policy challenges”, OECD 2002. Επίσης βλ.: “Agricultural policies in China after WTO accession”, OECD 2002.

Όσον αφορά στις υπηρεσίες, η Κίνα δεσμεύθηκε να αφήσει χώρο ανάπτυξης σε ιδιωτικές πρωτοβουλίες, κυρίως στον τραπεζικό και στον τομέα ασφαλίσεων. Πιο συγκεκριμένα, στην πρώτη περίπτωση, ξένα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα μπορούσαν να παρέχουν δάνεια σε όλες τις επιχειρήσεις, μετά το πέρας δυο χρόνων από την ένταξη της Κίνας στον οργανισμό, ενώ όσον αφορά στη δεύτερη περίπτωση, δόθηκε το δικαίωμα σε ξένες επιχειρήσεις να κατέχουν έως και το 49% του μετοχικού κεφαλαίου.

Επιπλέον, μεταξύ των όρων που απαιτήθηκαν για την ένταξη της Κίνας στον Π.Ο.Ε ήταν και οι εξής:

Τομέας εμπορικών συναλλαγών:

- Οι εισαγωγές από χώρες ειδικής οικονομικής ζώνης να γίνονται με τους ίδιους όρους με εκείνες από άλλες.
- Η απελευθέρωση του εμπορίου να προχωρήσει άμεσα, ώστε όλες οι επιχειρήσεις να μπορούν να εισάγουν και να εξάγουν προϊόντα.
- Εφαρμογή του Συμφώνου για τις διαδικασίες αδειοδότησης των εισαγωγών και των εξαγωγών

Οικονομική Πολιτική:

- Άρση των διακρίσεων και της άνισης μεταχείρισης, μεταξύ ξένων και χρηματοδοτούμενων από το εξωτερικό επιχειρήσεων.
- Λιγότερη παρεμβατικότητα⁶⁴ του κράτους στις κρατικές επιχειρήσεις, όσον αφορά σε εμπορικές αποφάσεις.
- Απελευθέρωση των τιμών και καθορισμός τους από τις δυνάμεις της αγοράς.
- Πλήρης δέσμευση στο Σύμφωνο του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, όσον αφορά στην επιβολή περιορισμών στις διεθνείς συναλλαγές.
- Προσαρμογή κανόνων και νόμων στο σύμφωνο περί δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας (TRIPs).

⁶⁴ Η Κίνα σε σύγκριση με άλλες χώρες κατέχει το υψηλότερο ποσοστό κρατικού ελέγχου σε επιχειρήσεις. Πιο συγκεκριμένα, ο άμεσος έλεγχος πάνω στις επιχειρήσεις φθάνει το 4.50 ενώ στις ΗΠΑ το 0.68. Επιπλέον, η συμμετοχή της φθάνει το 3.94 ενώ στις ΗΠΑ το 0.90. Στα ίδια επίπεδα κυμαίνεται και ο καθορισμός των τιμών με ποσοστά 4.38 και 0.50 αντίστοιχα. Βλ. Σχετ. *OECD Economic Surveys "China"*, vol.2010/6, February 2010.

- Συμβατότητα διαδικασιών και κανονισμών με το Σύμφωνο που αφορά στα τεχνικά εμπόδια στο εμπόριο (TBT).
- Σύγκριση τιμών, ώστε να επιτρέπεται στα υπόλοιπα μέλη του ΠΟΕ ο καθορισμός αντισταθμιστικών μέτρων (ντάμπινγκ, επιδοτήσεις).
- Δημιουργία μηχανισμού ασφαλείας, ώστε να επωφελούνται τα άλλα κράτη-μέλη του ΠΟΕ στην εισαγωγή επιλεγμένων προϊόντων, σε περίπτωση που προκύψει αστάθεια στις αγορές.

Τα αποτελέσματα από την ένταξη της Κίνας στον ΠΟΕ δεν άργησαν να φανούν, τόσο για την ίδια, όσο και για τον υπόλοιπο κόσμο. Οι εμπορικές συναλλαγές αυξάνονταν ολοένα και περισσότερο, ενώ οι εισαγωγές από τις χώρες της Ασίας άγγιζαν το 36% ετησίως, από την Ευρώπη το 20% και από τις ΗΠΑ το 14%. Όσον αφορά στις εξαγωγές, οι συναλλαγές με τις βιομηχανικές χώρες του κόσμου ήταν κατά πολύ περισσότερες από εκείνες της ασιατικής περιφέρειας. Για παράδειγμα⁶⁵, το εμπορικό ισοζύγιο της, σε διμερές επίπεδο, το 2003 με τις ΗΠΑ, την Ε.Ε. και την ASEAN έφθασαν τα 55, 18 και -14δισ δολάρια αντίστοιχα.

Πρωταγωνιστικό ρόλο έπαιξαν οι ιδιωτικές και οι χρηματοδοτούμενες από το εξωτερικό επιχειρήσεις, οι οποίες είχαν ανοδική πορεία⁶⁶ την περίοδο 2000-2006 στο ποσοστό των εξαγωγών φθάνοντας το 60% και 5% αντίστοιχα, απ' ότι οι κρατικές επιχειρήσεις, οι οποίες συνεχώς έχαναν έδαφος, φθάνοντας από το 50% στο 20%. Παράλληλα, οι εξαγωγές⁶⁷ σε αγαθά και υπηρεσίες την περίοδο 2004-2008 έφθασαν από 655,8 σε 1.540,3 δις δολάρια, ενώ οι εισαγωγές από 606,5 σε 1.306,0 δις δολάρια με το ΑΕΠ την ίδια περίοδο να αυξάνεται από 10.1% σε 10.7%. Περίπου ίδια στοιχεία δίνει και η στατιστική υπηρεσία της UNCTAD⁶⁸, όσον αφορά στην αξία των εισαγωγών και των εξαγωγών, για την περίοδο 2000-2009, όπως φαίνεται παρακάτω.

⁶⁵ Πηγή: Eswar Prasad "China's Growth and Integration into the World Economy – prospects and challenges", *International Monetary Fund* 2004.

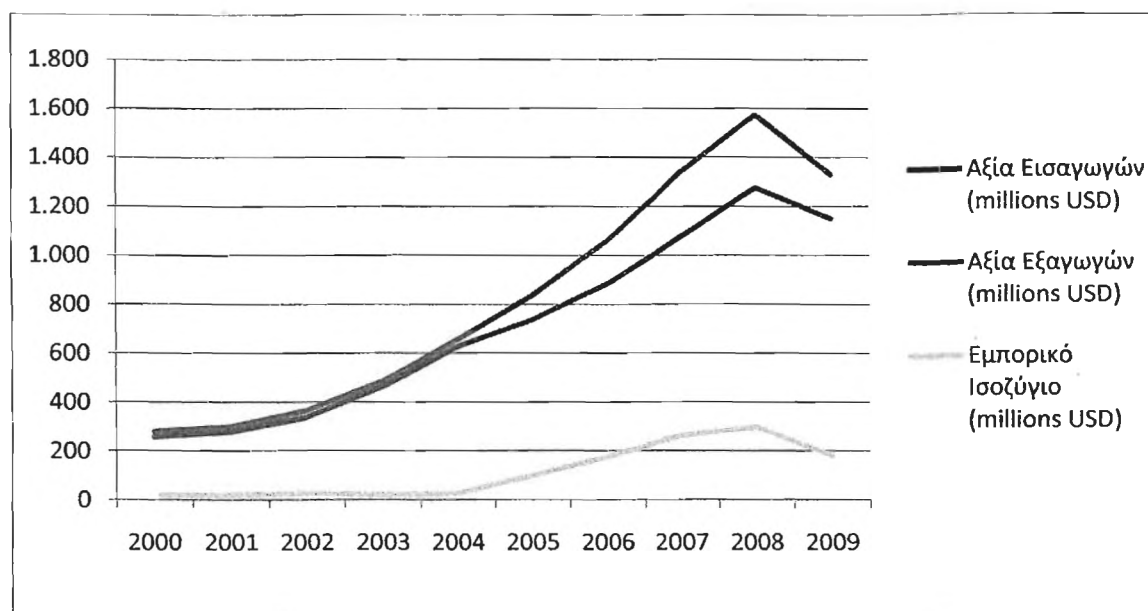
⁶⁶ Πηγή: "Developments in individual OECD countries and selected non-member economies – China", OECD Economic Outlook 2006, σελ. 123-126.

⁶⁷ Βλ. στο ίδιο

⁶⁸ Βλ.: επίσημη ιστοσελίδα της UNCTAD στο

http://unctadstat.unctad.org/TableViewer/tableView.aspx?ReportId=112&IF_Language=eng και <http://unctadstat.unctad.org/TableViewer/tableView.aspx>

Αξία Εμπορικού Ισοζυγίου 2000-2009

Επεξεργασία στοιχείων από επίσημη ιστοσελίδα της UNCTAD στο <http://www.unctad.org>

[Σχήμα :3]

Συνεπώς, η Κίνα εκμεταλλεζόμενη τη μεγάλη και αναπτυσσόμενη αγορά της, πέτυχε το στόχο της σε πρώτο στάδιο, που δεν ήταν άλλος από την άσκηση επιρροής σε αναπτυσσόμενες χώρες, όπως η «επιθετική» κινητικότητα που επέδειξε στις διαπραγματεύσεις του Γύρου της Ντόχα⁶⁹, προωθώντας παράλληλα τα συμφέροντά της.

⁶⁹ Η Κίνα, προκειμένου να εξασφαλίσει μεγαλύτερη επιρροή, συμμετείχε στις διαπραγματεύσεις της NAMA (Non-Agricultural Market Access), απαιτώντας μεγαλύτερη φιλελευθεροποίηση για τις άλλες χώρες και ταυτόχρονα πρότεινε ειδική μεταχείριση σε χώρες που ήδη έχουν πρόσβαση σ' αυτή την αγορά. Επιπλέον έδειξε ενδιαφέρον στη μείωση των δασμών, προκειμένου να έχει λιγότερα εμπόδια στην εξαγωγή γεωργικών προϊόντων στις αναπτυσσόμενες χώρες. Βλ.: Robert Lawrence "China and the Multilateral Trading System", prepared for a conference on "China and Emerging Asia: Reorganizing the Global Economy", organized by The Korea Institute for Economic Policy and Center for International Commerce and Finance, 2006

B.2.2: Περιφερειακές Εμπορικές Συμφωνίες

Η Κίνα δεν έχει ξεκαθαρίσει τη στρατηγική που ακολουθεί ως προς την επιλογή εταίρων για τη σύναψη εμπορικών συμφωνιών και ελεύθερων συναλλαγών. Ωστόσο, Κινέζοι αναλυτές και ακαδημαϊκοί εντοπίζουν τα κριτήρια επιλεξιμότητας των εταίρων και αναλύουν τη στρατηγική της Κίνας σε δυο άξονες: α) οικονομικό – αναπτυξιακό κίνητρο και β) διπλωματικό – πολιτικό κίνητρο.

Όσον αφορά στο πρώτο, αναλυτές όπως ο Bi Yujiang υποστηρίζουν ότι τα κριτήρια με τα οποία η Κίνα επιλέγει τους εταίρους της είναι οικονομικά και είναι τα εξής:

Η συμφωνία στην οποία θα έρθουν τα δυο μέρη θα πρέπει

- να προωθεί το άνοιγμα των αγορών και να ευνοεί τη δημιουργία οικονομιών κλίμακας
- να διευκολύνει της ξένες άμεσες επενδύσεις της Κίνας και να ελκύει ξένες άμεσες επενδύσεις στο εσωτερικό της χώρας
- να συνεισφέρει στην εγχώρια αγορά
- να επιτρέπει στην Κίνα να αυξήσει το εμπόριο με τρίτες χώρες

Επίσης, υποστηρίζουν ότι σε μακροπρόθεσμο χρόνο τα οφέλη για μια αναδυόμενη οικονομία θα πολλά περισσότερα εφ' όσον υπογράψει συμφωνίες με ήδη ανεπτυγμένες χώρες.

Όσον αφορά στο δεύτερο κριτήριο, αναλυτές όπως ο Zhang Fan, υποστηρίζουν ότι οι συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών προωθούν την αύξηση της επιρροής, συνεπώς θα πρέπει να γίνονται με γνώμονα τη δυνατότητα επιρροής της παγκόσμιας πολιτικής οικονομίας, έχοντας ως εργαλείο τόσο την οικονομική όσο και την πολιτική διπλωματία. Κι αυτό γιατί η Κίνα θα πρέπει να αυξήσει την επιρροή και άρα την ισχύ της υπό το πρίσμα του ανταγωνισμού με την Ιαπωνία, προκειμένου να μην την αφήσει να εδραιωθεί ως πανίσχυρη περιφερειακή οικονομική δύναμη.

Συνεπώς η Κίνα έχει προχωρήσει σε σύναψη συμφωνίας ελεύθερων συναλλαγών με χώρες όπως Αυστραλία, Νέα Ζηλανδία, Χιλή και Χονγκ-Κονγκ, ενώ ισχυροποίησε μέσω αυτής της συμφωνίας τη θέση της με την ASEAN.

i) Κίνα και ASEAN

Η συνεργασία της Κίνας με την ASEAN⁷⁰ ξεκίνησε μετά από πρωτοβουλία της κινεζικής κυβέρνησης το 1991 και κινήθηκε σε δύο άξονες: α). πολιτική και ασφάλεια και β). οικονομική συνεργασία.

Όσον αφορά στον πρώτο άξονα, η Κίνα θέλοντας να δείξει την υποστήριξή της στον οργανισμό και να τονίσει το ρόλο του τόσο σε διμερές όσο και σε περιφερειακό επίπεδο, ήταν από τους πρώτους που συμμετείχε στην TAC το 2003 στο Μπαλί ενώ το 2010 στο «Declaration of Conduct» (DOC) οι ηγέτες της ASEAN και της Κίνας δεσμεύθηκαν να κάνουν ότι είναι απαραίτητο για τη σταθερότητα και την ανάπτυξη της συνεργασίας στη θαλάσσια περιοχή της Νότιας Κίνας. Επιπλέον, δεσμεύθηκαν για μια νέα εξαετή στρατηγική προστασίας του περιβάλλοντος και αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής (2009-2015), σύμφωνα με την οποία αναγνωρίζονται από κοινού περιοχές στις οποίες πρέπει να δοθεί προτεραιότητα ενώ το 2010 προγραμματίστηκαν σχέδια για την προστασία του περιβάλλοντος και τη βιώσιμη ανάπτυξη⁷¹, όπως το “ASEAN-China Action Plan on Environmental Protection Cooperation” και το “ASEAN-China Disaster Reduction and Relief Agreement.” Στον τομέα της ασφάλειας, υπογράφηκε το Νοέμβριο του 2009 ένα νέο πενταετές μνημόνιο αμοιβαίας κατανόησης, είχε προηγηθεί ήδη ένα το 2004, που αφορούσε μη παραδοσιακά θέματα ασφάλειας.

Όσον αφορά στον άξονα της οικονομικής συνεργασίας, σημείο σταθμός θεωρείται το σύμφωνο εδραίωσης της ζώνης ελεύθερου εμπορίου Κίνας-ASEAN το 2002 (ASEAN-China Free Trade Area (ACFTA))⁷². Παράλληλα στο πλαίσιο αυτού του συμφώνου υπογράφηκαν τρία σύμφωνα. Το 2004 το Σύμφωνο Εμπορίου σε αγαθά και μηχανισμό διανομής, το 2007 το Σύμφωνο Εμπορίου σε υπηρεσίες και το 2009 το Σύμφωνο επενδύσεων Κίνας-ASEAN. Η συνεργασία αυτή αύξησε την αξία των

⁷⁰ Βλ.: S. Hoadley – J. Yang “China’s Free Trade Negotiations: Economics, Security and Diplomacy”, Springer –Verlag, 2008 και Agata Antkiewicz – John Whalley “China’s New Regional Trade Agreements”, paper prepared as part of the Economic Governance Programme of the Center for International Governance Innovation, Waterloo, Ontario, Blackwell Publishing 2005 και Robert Lawrence “China and the Multilateral Trading System”, prepared for a conference on “China and Emerging Asia: Reorganizing the Global Economy”, organized by The Korea Institute for Economic Policy and Center for International Commerce and Finance, 2006.

⁷¹ Βλ.: επίσημη ιστοσελίδα της ASEAN στο http://www.asean.org/about_ASEAN.html και <http://www.asean.org/18757.htm>

⁷² Βλ.: (στο ίδιο) <http://www.asean-cn.org/default.aspx>

εμπορικών συναλλαγών της Κίνας με την ASEAN από 59.5 δις το 2003 σε 196.9 δις δολάρια το 2008, σύμφωνα με τη στατιστική υπηρεσία⁷³ της ASEAN.

Επίσης σημαντική ήταν και η συνεργασία στην ασφάλεια και την ποιότητα των μεταφορών. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ASEAN το 2009 υπήρξαν 4.5 εκατομμύρια μετακινήσεις από την Κίνα ενώ το ίδιο έτος σημειώθηκαν 5.18 εκατομμύρια μετακινήσεις προς την Κίνα. Παράλληλα, έργα όπως η δημιουργία σιδηροδρομικού⁷⁴ δικτύου, αφενός διευκολύνει την τουριστική μετακίνηση και τη διακίνηση αγαθών αφετέρου δίνει ώθηση στην οικονομία της Κίνας, καθώς τη συνδέει άμεσα με περιοχές πλούσιες σε πρώτες ύλες.

Συνεπώς, η Κίνα είναι σαφές ότι προσπαθεί να παίξει έναν ηγετικό ρόλο στην περιοχή, αφού έχει ήδη, θεσμικά, σε πολυμερές επίπεδο μια βάση αμοιβαίας συνεργασίας. Κι αυτό γιατί γεωγραφικά η Κίνα θα μπορούσε να είναι μέλος αυτής της ένωσης. Το γεγονός ότι επιλέγει να είναι εκτός αλλά παρόλα αυτά να συνεργάζεται, επαληθεύει αφενός τις δυνατότητες και το μέγεθος της οικονομίας της και αφετέρου την τάση της να καθορίζει τους κανόνες του παιχνιδιού στην ευρύτερη περιοχή, αρχικά σε οικονομικό επίπεδο και ίσως αργότερα σε στρατιωτικό. Θα μπορούσε να ισχυρισθεί κανείς ότι η Κίνα εφαρμόζει ένα σχέδιο εφάμιλλο του σχεδίου Μάρσαλ, ώστε να αυξήσει την εξάρτηση αυτών των χωρών και να ενισχύσει το μέτωπο ενάντια σ' εκείνο της Ιαπωνίας.

ii) Κίνα και Χονγκ Κονγκ – Μακάο

Τον Ιούνιο του 2003 η Κίνα υπέγραψε τον κανονισμό στενότερης οικονομικής συνεργασίας, Closer Economic Partnership Arrangement⁷⁵ (CEPA), με απώτερο στόχο να προωθήσει την ανάπτυξη και τους οικονομικούς δεσμούς με το Χονγκ Κονγκ και άλλες χώρες. Η μείωση των δασμών σε διμερές επίπεδο τόσο στο εμπόριο αγαθών όσο και στο εμπόριο υπηρεσιών αποτελεί την ουσία του CEPA, προκειμένου

⁷³ Βλ.: (στο ίδιο) <http://www.asean.org/5874.htm>

⁷⁴ Βλ.: “China coming down the tracks”, *The Economist*, January 22nd-28th 2011, pp.61-62

⁷⁵ Το CEPA κοινοποιήθηκε στον ΠΟΕ στις 12 Ιανουαρίου 2004. Βλ.: Agata Antkiewicz – John Whalley “China’s New Regional Trade Agreements”, paper prepared as part of the Economic Governance Programme of the Center for International Governance Innovation, Waterloo, Ontario, Blackwell Publishing 2005 και S. Hoadley – J. Yang “China’s Free Trade Negotiations: Economics, Security and Diplomacy”, Springer –Verlag, 2008 και Robert Lawrence “China and the Multilateral Trading System”, prepared for a conference on “China and Emerging Asia: Reorganizing the Global Economy”, organized by The Korea Institute for Economic Policy and Center for International Commerce and Finance, 2006.

να ενισχυθεί το διμερές εμπόριο και οι επενδύσεις. Έως το 2006 έπρεπε οι δασμοί κι από τις δύο πλευρές να μηδενισθούν σε συγκεκριμένα προϊόντα ενώ τα εισαγόμενα προϊόντα στο εξής θα συνοδεύονταν με πιστοποιητικό προέλευσης. Επίσης σημαντική ρύθμιση για την ανάπτυξη των επενδύσεων ήταν και η δυνατότητα που δόθηκε σε ξένες επιχειρήσεις στο Χονγκ Κονγκ να εξάγουν προϊόντα στην Κίνα, κάτω από τους όρους και τις προϋποθέσεις του CEPA.

Όσον αφορά στο CEPA μεταξύ Κίνας και Μακάο, δεν διαφέρει από εκείνο με το Χονγκ Κονγκ, καθώς η ουσία και οι στόχοι παραμένουν οι ίδιοι. Την επίβλεψη των όρων του συμφώνου την έχει η Επιτροπή, η οποία αποτελείται από εκπροσώπους των δυο χωρών που συντονίζουν τις ομάδες εργασίες, ενώ όλες οι αποφάσεις πρέπει να λαμβάνονται ομόφωνα. Το μόνο που αλλάζει είναι οι ορισμοί σε ονόματα και υπηρεσίες καθώς και η λίστα των αγαθών που υπόκεινται του κανονισμού. Κοινά σημεία μεταξύ των δυο κανονισμών είναι η δέσμευση των μελών για την μη εισαγωγή ποσοτώσεων ή δασμών σε διμερείς εισαγωγές καθώς και η απαγόρευση οποιουδήποτε μέλους να προβεί σε οποιαδήποτε δραστηριότητα που μπορεί να προκαλέσει ντάμπινγκ σε βάρος του άλλου.

Το CEPA είχε θετικές επιπτώσεις στις δυο οικονομίες γι αυτό και συνεχίστηκε προωθώντας τη φιλελευθεροποίηση. Στο εμπόριο αγαθών η Κίνα δεσμεύθηκε να επιβάλει μηδενικούς δασμούς στα εισαγόμενα από το Χονγκ Κονγκ, ξεκινώντας από το 2005, ενώ στον τομέα των υπηρεσιών, που περιλαμβάνει τομείς, όπως διαφήμιση, logistics, ακίνητα, κατασκευές, τηλεπικοινωνίες επενδυτικές δραστηριότητες και ασφάλισης, η Κίνα προσέφερε κατάλληλες συνθήκες πρόσβασης για τους προμηθευτές του Χονγκ Κονγκ.

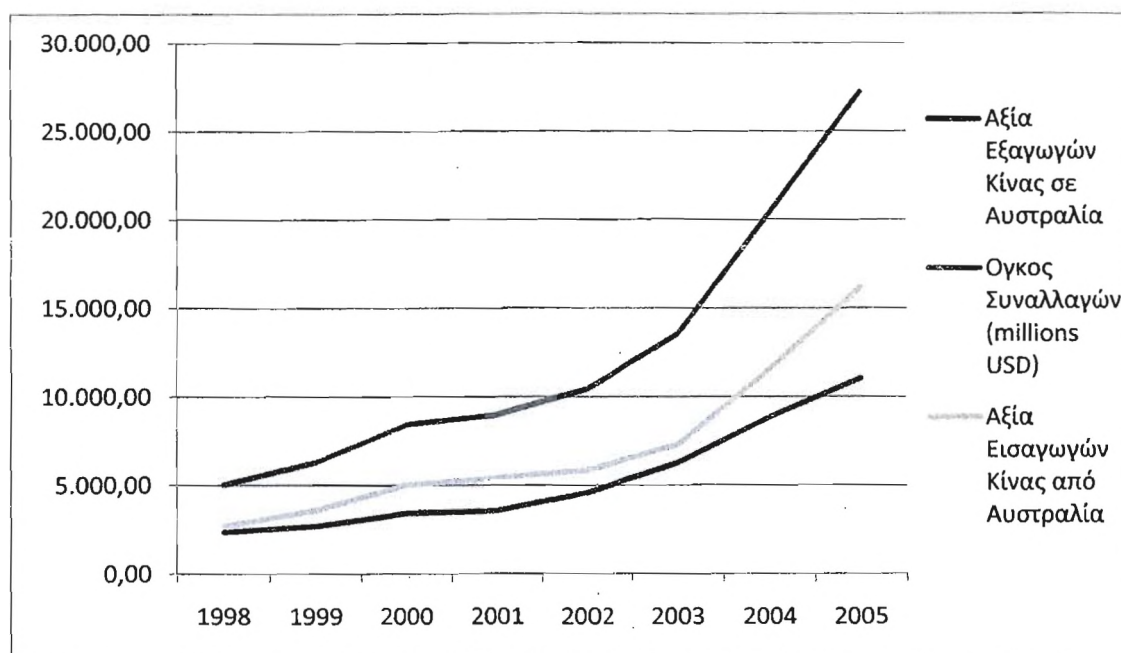
Το πλεονέκτημα που αποκόμισε η κινεζική πλευρά από αυτές τις συμφωνίες είναι το άνοιγμα των επενδυτικών της οριζόντων στη διεθνή αγορά χωρίς περιορισμούς, ενώ προωθήθηκε η συνεργασία στον τουρισμό. Πιο συγκεκριμένα, οι δυο χώρες προχώρησαν σε αμοιβαίο τουριστικό πρόγραμμα, τόσο σε υπηρεσίες όσο σε προϊόντα, προκειμένου να αποκτήσουν αμοιβαία αναγνώριση επαγγελματικών προσόντων.

Το κάθε CEPA αποτελεί για την Κίνα μια μονόπλευρη σειρά από παραχωρήσεις. Στους περισσότερους τομείς οι επιχειρήσεις του Χονγκ Κονγκ έχουν καλύτερη πρόσβαση στην κινεζική αγορά σε σχέση με υπόλοιπους. Από την άλλη, η Κίνα προωθεί τις υπηρεσίες του Χονγκ – Κονγκ σε ανταγωνιστικές χώρες αλλά και στη δική της, προκειμένου το εξειδικευμένο προσωπικό να εκπαιδεύσει το δικό της.

iii) Κίνα και Αυστραλία

Οι σχέσεις της Κίνας με την Αυστραλία δεν αναπτύχθηκαν πρόσφατα. Η Κίνα ήταν ο δεύτερος μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος για την Αυστραλία και η Αυστραλία ο ένατος εμπορικός εταίρος για την Κίνα. Ήδη από το 2003 η Αυστραλία είχε με την Κίνα εμπορικό πλεόνασμα πάνω από 13.5 δις δολάρια ΗΠΑ, κυρίως σε προϊόντα όπως το πετρέλαιο, σιδηρομεταλλεύματα και χαλκό, ενώ από την περίοδο 1998-2005 το μεταξύ τους εμπόριο αυξήθηκε κατά 540%, όπως φαίνεται στο παρακάτω σχήμα⁷⁶.

Εξέλιξη διμερούς εμπορίου Κίνας- Αυστραλίας 1998-2005

Επεξεργασία στοιχείων από *China Statistical Yearbook, 2000-2006*

[Σχήμα :4]

Αυτό είχε ως συνέπεια την περαιτέρω εξέλιξη στις σχέσεις τους, δημιουργώντας το Εμπορικό και Οικονομικό Πλαίσιο⁷⁷ (Trade and Economic Framework), τον

⁷⁶ Βλ.: S. Hoadley – J. Yang “China’s Free Trade Negotiations: Economics, Security and Diplomacy”, Springer –Verlag, 2008 και Agata Antkiewicz – John Whalley “China’s New Regional Trade Agreements”, paper prepared as part of the Economic Governance Programme of the Center for International Governance Innovation, Waterloo, Ontario, Blackwell Publishing 2005 και Robert Lawrence “China and the Multilateral Trading System”, prepared for a conference on “China and Emerging Asia: Reorganizing the Global Economy”, organized by The Korea Institute for Economic Policy and Center for International Commerce and Finance, 2006.

⁷⁷ Βλ.: Agata Antkiewicz – John Whalley “China’s New Regional Trade Agreements”, paper prepared as part of the Economic Governance Programme of the Center for International Governance Innovation, Waterloo, Ontario, Blackwell Publishing 2005 και S. Hoadley – J. Yang “China’s Free Trade Negotiations: Economics, Security and Diplomacy”, Springer –Verlag, 2008 και Robert

Οκτώβριο του 2003. Στόχος της δημιουργίας αυτού του πλαισίου ήταν η από κοινού καθιέρωση πολιτικών για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, της συνεργασίας για την κατάρτιση, της έρευνας και ανάπτυξης καθώς και της προώθησης των διασυνδέσεων μεταξύ των επιχειρήσεων.

Το πλαίσιο συνεργασίας Κίνας και Αυστραλίας αναφέρεται σε 6 τομείς: υφάσματα, αγροτικά προϊόντα, εμπόριο, επενδύσεις, υπηρεσίες, πληροφορίες και τηλεπικοινωνίες. Όσον αφορά στο πρώτο, Κίνα και Αυστραλία δεσμεύθηκαν να ενισχύσουν τους συνδέσμους και τη συνεργασία τους, να υποστηρίξουν τις κοινοπραξίες τους. Στον αγροτικό τομέα συνεργάστηκαν περισσότερο για την προώθηση μνημονίων κατανόησης που αφορούν στην έρευνα και ανάπτυξη καθώς και στους υδάτινους πόρους. Ως προς το εμπόριο, προκειμένου να ξεπεραστούν ορισμένα τεχνικά εμπόδια βελτίωσαν τη διεξαγωγή του με τη σύναψη διμερούς συμφωνίας για εποπτεία ποιότητας και ελέγχου ενώ σε πολιτικό επίπεδο ενίσχυσαν τους όρους συνεργασίας, πραγματοποιώντας ανταλλαγές αξιωματούχων και εμπειρογνομώνων.

Όσον αφορά στις επενδύσεις, προκειμένου να αναπτυχθούν υπάρχει συνεχής ροή και ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των δυο χωρών καθώς και προστασία των επενδυτών ενώ όσον αφορά στις υπηρεσίες, συνεργάζονται σε πεδία όπως η παιδεία και η εκπαίδευση, μέσω δημιουργίας κοινών επαγγελματικών προσόντων. Τέλος, στον τομέα της πληροφόρησης και των τηλεπικοινωνιών, οι δυο χώρες συνεργάστηκαν σε διμερές, περιφερειακό και πολυμερές επίπεδο, προκειμένου να διευκολυνθεί το εμπόριο και κυρίως, να προωθηθεί το ηλεκτρονικό εμπόριο.

Η Αυστραλία αποτελεί στρατηγικό εταίρο για την Κίνα, καθώς διαθέτει ανεπτυγμένη αγροτική τεχνολογία, είναι πλουσιότερη σε πρώτες ύλες και μεταλλεύματα ζωτικής σημασίας για την Κίνα και έχει πρόσφορο έδαφος για επενδύσεις, καθώς διαθέτει μεγάλες και αναξιοποίητες εκτάσεις. Τα αμοιβαία συμφέροντα που προκύπτουν από αυτή τη συνεργασία είναι η σταθερότητα και ανάπτυξη Ασίας –Ειρηνικού, η ανάπτυξη σε περιφερειακό επίπεδο πολιτικών και οικονομικών θεσμών καθώς και η ενίσχυση του ενδοπεριφερειακού εμπορίου (Ασίας-Ειρηνικού).

Lawrence “China and the Multilateral Trading System”, prepared for a conference on “China and Emerging Asia: Reorganizing the Global Economy”, organized by The Korea Institute for Economic Policy and Center for International Commerce and Finance, 2006.

iv) Κίνα και Νέα Ζηλανδία

Η Κίνα αποτελεί για τη Νέα Ζηλανδία⁷⁸ τον τέταρτο μεγαλύτερο εμπορικό εταίρο και τον πέμπτο μεγαλύτερο αγοραστή πρώτων υλών, ενώ το 2003 η αξία των μεταξύ τους εμπορικών συναλλαγών ανήλθε στα 1,8 δις δολάρια ΗΠΑ με πάνω από 30% ανάπτυξη κάθε χρόνο. Προκειμένου να επεκτείνουν τη συνεργασία τους, υπογράφηκε τον Μάιο του 2004 το Σύμφωνο Εμπορίου και Οικονομικής Συνεργασίας (Trade and Economic Cooperation Framework Agreement) βάσει του οποίου ενισχύεται το εμπόριο ενώ η Νέα Ζηλανδία βοηθά την Κίνα μέσα από την κατάρτιση και την τεχνολογική συνεργασία.

Όσον αφορά στον τομέα της επιστήμης και της τεχνολογίας, οι δυο εταίροι βασίστηκαν σε προηγούμενο σύμφωνο που είχαν υπογράψει το 2003, με σκοπό να το ανανεώσουν και να το αναπτύξουν, προωθώντας την συνεργασία τους στους τομείς της έρευνα και της καινοτομίας. Επιπλέον, όσον αφορά στο εμπόριο, Κίνα και Νέα Ζηλανδία βασίζονται στην αντιμετώπιση τεχνικών δυσκολιών στους μηχανισμούς του ΠΟΕ, προκειμένου να ενισχυθεί η συνεργασία και η διαβούλευση για τη δημιουργία ενός πλαισίου συνεργασίας για την εποπτεία της ποιότητας και την ενίσχυση ρυθμίσεων για διαβούλευση μεταξύ πιστοποιημένων υπηρεσιών. Επιπλέον στόχος είναι η ενίσχυση της συνεργασίας στο πλαίσιο του ΠΟΕ για την κατάρτιση και εξειδίκευση του κινεζικού προσωπικού μέσω του άξονα Κίνα-Αυστραλία-Νέα Ζηλανδία.

Από την άλλη, όσον αφορά στην τελωνειακή συνεργασία, ανανέωσαν την ήδη υπάρχουσα ρύθμιση του 1995, που περιλαμβάνει πρωτοβουλίες για τη διευκόλυνση και την ασφάλεια του εμπορίου, ενώ δεσμεύθηκαν για ανταλλαγή πληροφοριών και προώθηση επικοινωνίας μεταξύ των διοικήσεων και ενίσχυση της συνεργασίας στην επιβολή κυρώσεων που αφορούν σε τελωνειακές παραβάσεις.

Παράλληλα, στον τομέα της πληροφορίας και της επικοινωνίας, οι δυο πλευρές ενίσχυσαν τη συνεργασία τους μέσα από τη δημιουργία Μνημονίου Κατανόησης, στον τομέα των υπηρεσιών διεύρυναν τις δυνατότητες συνεργασίας, ιδιαίτερα στον

⁷⁸ Βλ.: Agata Antkiewicz – John Whalley “China’s New Regional Trade Agreements”, paper prepared as part of the Economic Governance Programme of the Center for International Governance Innovation, Waterloo, Ontario, Blackwell Publishing 2005 και S. Hoadley – J. Yang “China’s Free Trade Negotiations: Economics, Security and Diplomacy”, Springer –Verlag, 2008 και Robert Lawrence “China and the Multilateral Trading System”, prepared for a conference on “China and Emerging Asia: Reorganizing the Global Economy”, organized by The Korea Institute for Economic Policy and Center for International Commerce and Finance, 2006.

τομέα της εκπαίδευσης, του τουρισμού και των επαγγελματικών υπηρεσιών, ενώ όσον αφορά το πεδίο των επενδύσεων, αύξησαν τον όγκο τους, ενισχύοντας την ανταλλαγή πληροφοριών, τη διαφάνεια, την προστασία επενδυτών και επενδύσεων αλλά και με τη θεσμοθέτηση διασυνδέσεων για την προώθησή τους.

Ένας ακόμα τομέας συνεργασίας που ενισχύθηκε ήταν και η προστασία του περιβάλλοντος, καθώς οι δυο χώρες συμφώνησαν στην ανταλλαγή πληροφοριών και αμοιβαία προώθηση των θεμάτων που αφορούν στην προστασία του περιβάλλοντος, τη διαχείριση πόρων και τη βιοποικιλότητα.

Η Νέα Ζηλανδία αποτέλεσε και αποτελεί στρατηγικό εταίρο για την Κίνα για τρεις λόγους. Πρώτον, η Νέα Ζηλανδία είναι ένας εύκολος προορισμός για την αγορά της Κίνας με προοπτική περαιτέρω συνεργασίας στην αγροτική τεχνολογία ενώ παράλληλα οι δυο οικονομίες λειτουργούν συμπληρωματικά η μια στην άλλη, αφού η Κίνα εισάγει από τη Νέα Ζηλανδία πρώτες ύλες και της εξάγει τυποποιημένα προϊόντα. Δεύτερον, η Νέα Ζηλανδία υπήρξε θερμός υποστηρικτής της Κίνας στην υποψηφιότητά της για μέλος του ΠΟΕ, τη στιγμή που οι ΗΠΑ εναντιόνονταν, και αναγνώρισε την Κίνα ως οικονομία της αγοράς νωρίτερα από κάθε άλλο κράτος. Τρίτον, η Νέα Ζηλανδία δεν αποτέλεσε ποτέ παράγοντα κινδύνου για την Κίνα ούτε απείλησε την κυριαρχία της στην περιφέρεια, ανήκοντας ταυτόχρονα στην οικογένεια της Δύσης. Όλα τα παραπάνω κρίθηκαν από την κινεζική πλευρά ότι προωθούν το συμφέρον της και αυξάνουν την επιρροή της στην ευρύτερη περιοχή, δημιουργώντας σταθερές συνθήκες για περαιτέρω ανάπτυξη.

ν) Κίνα και Χιλή

Το 2005, Κίνα και Χιλή⁷⁹ υπέγραψαν Σύμφωνο Ελεύθερων Συναλλαγών. Έτσι, η Χιλή έγινε η πρώτη χώρα της Λατινικής Αμερικής που συνεργάστηκε σ' αυτό τον τομέα με την Κίνα και ο δεύτερος εταίρος Ελεύθερων Συναλλαγών, μετά την ASEAN, αφού σε αντίθεση με τη Βραζιλία, δεν βρισκόταν εν μέσω οικονομικών και

⁷⁹ Agata Antkiewicz – John Whalley “China’s New Regional Trade Agreements”, paper prepared as part of the Economic Governance Programme of the Center for International Governance Innovation, Waterloo, Ontario, Blackwell Publishing 2005 και S. Hoadley – J. Yang “China’s Free Trade Negotiations: Economics, Security and Diplomacy”, Springer –Verlag, 2008 και Robert Lawrence “China and the Multilateral Trading System”, prepared for a conference on “China and Emerging Asia: Reorganizing the Global Economy”, organized by The Korea Institute for Economic Policy and Center for International Commerce and Finance, 2006

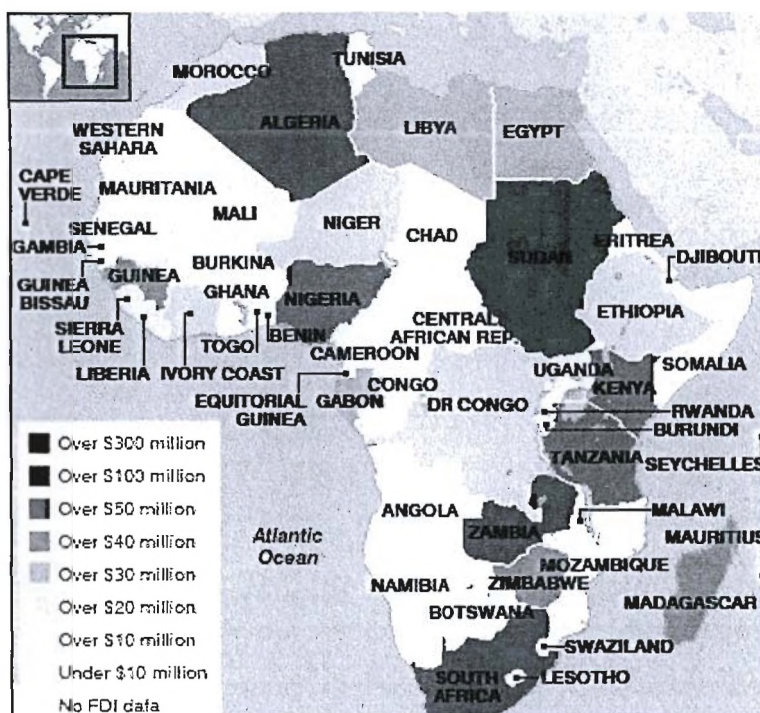
πολιτικών μεταρρυθμίσεων ούτε η οικονομία της ήταν στενά συνδεδεμένη με τις ΗΠΑ, όπως για παράδειγμα του Μεξικού. Με την υπογραφή του Συμφώνου, οι δασμοί μειώθηκαν σε ποσοστό 92% στις εξαγωγές της Χιλής προς την Κίνα και σε ποσοστό 50% στα προϊόντα που εισήγαγε η Χιλή από την Κίνα.

Όμως δεν ήταν μόνο λίγοι οι παράγοντες που οδήγησαν στην ανάπτυξη αυτής της συνεργασίας. Η Χιλή αποτελούσε για την Κίνα τον τρίτο μεγαλύτερο εμπορικό εταίρο της Νότιας Αμερικής με τη μικρότερη διαφθορά στο πολιτικό της σύστημα, γεγονός που διευκόλυνε τη διαμόρφωση σταθερού περιβάλλοντος για επενδύσεις. Επιπλέον, όπως και η Νέα Ζηλανδία, η Χιλή ήταν η πρώτη από τις χώρες της Λατινικής Αμερικής που αναγνώρισε την Κίνα ως οικονομία της αγοράς ενώ η γεωγραφική της θέση και ο φιλελεύθερος και κοσμοπολίτικος χαρακτήρας της, προσέφεραν στην Κίνα περισσότερες εμπορικές ευκαιρίες και μεγαλύτερη αγορά.

B.2.3: Κίνα και Αφρική

Οι επενδύσεις της Κίνας στην Αφρική⁸⁰ τη δεκαετία του 1980 άρχισαν να εξασθενούν εξαιτίας της αδυναμίας της να ανταγωνισθεί τις δυτικές οικονομίες. Παρόλα αυτά επέστρεψε δυναμικά ως αναδυόμενη οικονομική δύναμη, με επενδύσεις, ανοικοδόμηση περιοχών, αύξηση εμπορικών συναλλαγών και τροφοδότηση της οικονομίας της με πρώτες ύλες, προκειμένου να είναι βιώσιμη.

Οι εμπορικές συναλλαγές με τις χώρες της Αφρικής⁸¹, για προμήθεια πρώτων υλών αυξήθηκε, φθάνοντας το 2006 τα 35 εκατομμύρια δολάρια, ενώ παράλληλα η διοχέτευση στις χώρες αυτές εργατικού δυναμικού, ξεπέρασε τις 750.000. η χώρα με την υψηλότερη αξία άμεσων ξένων επενδύσεων είναι το Σουδάν, ενώ ακολουθούν η Αλγερία, η Ζάμπια και η Νότιος Αφρική, όπως φαίνεται στον παρακάτω χάρτη.

Πηγή: UNCTAD

Η Κίνα προωθεί τις οικονομικές της σχέσεις με χώρες της Αφρικής, μέσα στο πλαίσιο της Παγκόσμιας Αρμονίας και όχι ως νέα μορφή αποικιοκρατικής δύναμης. Ωστόσο οι δράσεις της δείχνουν μια συνεχή και αγωνιώδη προσπάθεια για αύξηση της ισχύος

⁸⁰ Βλ.: <http://www.cfr.org/china/chinas-rising-role-africa/p8436>

και <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/7086777.stm>

και <http://www.guardian.co.uk/world/2011/feb/06/chinas-economic-invasion-of-africa>

⁸¹ Βλ. Π. Ρουμελιώτης, *Προς έναν Πολυπολικό Κόσμο*, Λιβάνη, 2009

της και του πεδίου επιρροής της. Για παράδειγμα, η εμπλοκή της στη στήριξη του καθεστώτος ZANU⁸² της Ζιμπάμπουε έγινε σε αντίδραση του ZAPU που υποστήριζε η Ρωσία. Επιπλέον, στις Ανατολικές ακτές και πιο συγκεκριμένα στην Τανζανία δημιούργησε σιδηροδρομικό δίκτυο ενώ μετέφερε εξειδικευμένο εργατικό προσωπικό από διάφορους τομείς προκειμένου να βοηθήσουν.

Όσον αφορά στις δυτικές ακτές, η Κίνα επιχειρεί να παίξει σημαντικό ρόλο, αφού εκεί είναι η μεγαλύτερη ποσότητα πετρελαίου. Η Νιγηρία και η Αγκόλα είναι οι κύριοι παραγωγοί και προκειμένου η Κίνα να έχει εμπορικές συναλλαγές, ενώ προσέφερε στη δεύτερη δάνειο 2 δις δολαρίων ΗΠΑ, ως πακέτα βοήθειας. Όσον αφορά στη σχέση της Κίνας με τη Νιγηρία, τον Ιούλιο του 2005 υπογράφηκε από τις δυο πλευρές σύμφωνο πώλησης αργού πετρελαίου αξίας 800 εκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ, γεγονός που σήμαινε ότι η Κίνα θα αγόραζε 30.000 βαρέλια ημερησίως για πέντε χρόνια.

Στο Σουδάν, από την άλλη, η Κίνα είναι ο μεγαλύτερος επενδυτής στη βιομηχανία του πετρελαίου, στις μεταφορές και στις υποδομές. Κι αυτό γιατί οι δυτικές επιχειρήσεις αναγκάστηκαν να αποσυρθούν λόγω του εμφυλίου πολέμου στην περιοχή. Σε άλλες αφρικανικές χώρες, όπως στην Αιθιοπία, επενδύει στον κατασκευαστικό τομέα, ξαναχτίζοντας την πρωτεύουσά της και στη Ζάμπια, έχει επενδύσει περίπου 170 εκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ στον τομέα εξόρυξης μεταλλευμάτων, αφού είναι μεγαλύτερη χώρα που χρησιμοποιεί χαλκό, αφήνοντας τις ΗΠΑ στη δεύτερη θέση. Στη Δημοκρατία του Κονγκό η Κίνα επενδύει επίσης σε ορυχεία χαλκού, στη Σιέρα Λεόνε οι επενδύσεις της αφορούν περισσότερο στον τουρισμό ενώ στην Ουγκάντα επενδύει στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και την αντιμετώπιση ασθενειών, όπως η ελονοσία.

Συνεπώς, μέσα από αυτές τις επενδύσεις οι Κίνα επιτυγχάνει να είναι περισσότερο ανταγωνιστική από τις χώρες της Δύσης στην περιοχή της Αφρικής, να έχει μεγάλη πρόσβαση στις πρώτες ύλες που διατηρούν την οικονομία της και να αυξήσει την αξία των εμπορικών συναλλαγών της σε ποσοστό 50% μεταξύ 2003-2005, φθάνοντας από 10 εκατομμύρια σε 20 εκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ. Με αυτό τον τρόπο αυξάνει την επιρροή και την κυριαρχία της σε ζωτικής σημασίας πηγές που αποτελούν τη βάση για την περαιτέρω ανάπτυξη της οικονομίας της.

⁸² Βλ.: επίσημες ιστοσελίδες των κινημάτων στο <http://www.zanupf.org.zw/> και <http://www.zapu.org/>, αντίστοιχα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η πολιτική που ακολουθεί μέχρι τώρα η Κίνα δείχνει ότι αποδίδει σημαντικά οφέλη στην ισχύ και την ανάπτυξη της. Όσον αφορά στις εσωτερικές ισορροπίες, έχει καταφέρει να τις διατηρήσει, χωρίς να επιδεινώσει τα αρνητικά στοιχεία, όπως η ανομοιογένεια της ανάπτυξης των επαρχιών της και χωρίς να θυσιάσει το πολιτικό της προφίλ σε βασικές αρχές και τη σχέση εμπιστοσύνης του Κόμματος με την κοινωνία. Συνεπώς έχει καταφέρει να εκμηδενίσει οποιαδήποτε μορφή αμφισβήτησης τόσο του πολιτικού συστήματος όσο και της διαδικασίας λήψης αποφάσεων και το βασικότερο, έχει θέσει ήδη τα θεμέλια πάνω στα οποία θα βασισθεί ο τρόπος με τον οποίο θα αντιμετωπίσει η Κίνα τις νέες προκλήσεις.

Επιπλέον, το δόγμα της «Παγκόσμιας Αρμονίας» αποδίδει πολλά περισσότερα από μια απλή σταθερότητα του συστήματος. Όχι μόνο δεν προκάλεσε δίλλημα ασφάλειας, αφού καμία χώρα δεν επιχείρησε μέχρι τώρα να σταματήσει την αναπτυξιακή της πορεία, αλλά αντίθετα, έφερε πολλές σε συνεργασία με την Κίνα και μάλιστα σε εξαιρετικής σημασίας επίπεδα, όπως για παράδειγμα ο τομέας της ενέργειας, ενώ παράλληλα κατάφερε να φαίνεται ως από μηχανής θεός, που βοηθά τις χώρες που έχουν πληγεί από την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση, όπως για παράδειγμα η Ελλάδα.

Τέλος, είναι εμφανές ότι προσπαθεί με τις εμπορικές συμφωνίες να δημιουργήσει ένα δίκτυο συναλλαγών τα χαρακτηριστικά των οποίων θα καθορίζονται στο μέλλον από την ίδια την Κίνα και θα μπορεί να τα αξιοποιήσει προς όφελός της. Συνεπώς η Κίνα αποκόμισε πολλά περισσότερα απ' όσα κι ίδια, ίσως, ήλπιζε ότι θα αποκομίσει με το άνοιγμα της οικονομίας της και τις μεταρρυθμίσεις που πραγματοποίησε στο εσωτερικό της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Σινο-ελληνικές και Σινο-τουρκικές Οικονομικές Σχέσεις

Εισαγωγή

Το παρόν κεφάλαιο εξετάζει τις σχέσεις Ελλάδας και Τουρκίας με την Κίνα, ως περιπτωσιολογική μελέτη, με σκοπό να ενισχύσει τη θέση ότι η Κίνα δεν θέλει απλά να συμμετέχει ως αναπτυγμένη χώρα στο διεθνές σύστημα, αλλά η οικονομική διπλωματία που ακολουθεί την τροφοδοτεί με ότι χρειάζεται προκειμένου να ασκεί επιρροή και μόλις αποκτήσει την απαιτούμενη ισχύ, να κυριαρχήσει σ' αυτό. Η Κίνα επέλεξε την υπογραφή συμφωνιών με δυο χώρες, που έχουν προβλήματα μεταξύ τους, ωστόσο και οι δυο αποτελούν σημαντικούς γεωστρατηγικούς εταίρους, η μεν Ελλάδα πύλη εισόδου στην Ε.Ε. η δε Τουρκία ισχυρός παίκτης στη Μέση Ανατολή και τα Βαλκάνια.

Με αυτό τον τρόπο η Κίνα εμπλέκει στη σφαίρα επιρροής της ολόκληρη την περιοχή της Ευρώπης, απειλώντας την πρωτοκαθεδρία των ΗΠΑ, και της Μέσης Ανατολής, υπογράφοντας εμπορικές συμφωνίες και δημιουργώντας πόλους, που θα της επιτρέψουν αλλαγή του status-quo στο μέλλον και θα την κάνουν υπολογίσιμη δύναμη. Επιπλέον μπαίνουν και στη σφαίρα επιρροής της Ρωσίας, ζητούμενο της οποίας είναι η έξοδος στην Μεσόγειο, επηρεάζοντας επίσης τις μέχρι τώρα ισορροπίες.

Α: Η γεωστρατηγική θέση της Ελλάδας και το οικονομικό πλεονέκτημα

Η γεωγραφική θέση της Ελλάδας της επιτρέπει να αναπτύσσει τόσο σε περιφερειακό επίπεδο, όπως εντός της Ε.Ε. όσο και σε διμερές επίπεδο, όπως χώρες των Βαλκανίων, της Μ. Ανατολής και τη Ρωσία, οικονομικές σχέσεις που ευνοούν ταυτόχρονα και τις δύο πλευρές, αποτελώντας ο κάθε εταίρος πύλη εισόδου σε μεγαλύτερη αγορά για τον άλλο, είτε από ηπειρωτικούς είτε από θαλάσσιους δρόμους, αφού αποτελεί την πρώτη ναυτική δύναμη⁸³ παγκοσμίως.

Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά στα Βαλκάνια, οι ελληνικές επιχειρήσεις συγκαταλέγονται στους πρωτοπόρους επενδυτές⁸⁴ διεκδικώντας τον ρόλο του ισχυρού περιφερειακού παράγοντα. Μέχρι σήμερα, το σύνολο των ελληνικών επενδυτικών κεφαλαίων ξεπερνά τα 15 δισ. ευρώ με προοπτικές ανέλιξης. Επιπλέον, με το Ελληνικό Σχέδιο Οικονομικής Ανασυγκρότησης των Βαλκανίων (ΕΣΟΑΒ), ο προϋπολογισμός των εγκεκριμένων ιδιωτικών παραγωγικών επενδύσεων ανέρχεται στα 138,6 εκατ. ευρώ.

Από την άλλη, η διείσδυση αυτή στα Βαλκάνια δεν επηρέασε αρνητικά τις σχέσεις της Ελλάδας με τη Ρωσία. Οι συχνές επαφές μεταξύ ομολόγων ανωτάτου επιπέδου, τα σύμφωνα φιλίας και συνεργασίας, οικονομικής και επιστημονικής συνεργασίας, προστασίας αμοιβαίων επενδύσεων και εμπορικής ναυτιλίας καθώς και η συνεργασία στον ενεργειακό τομέα με την κατασκευή του αγωγού φυσικού αερίου «South Stream» δείχνουν έναν ισχυρό δρώντα στην ευρύτερη περιοχή. Παράλληλα, η αναθέρμανση των σχέσεων με το Ισραήλ και η συνεργασία επίσης στον ενεργειακό τομέα⁸⁵ και στον τομέα της ασφάλειας σε συνδυασμό με την οικονομική και πολιτική ασφάλεια και σταθερότητα που προσφέρει στην Ελλάδα η ΟΝΕ και η Ε.Ε., καθιστούν το περιβάλλον της πρόσφορο και ασφαλές για επενδύσεις.

⁸³ Σύμφωνα με έκθεση του ΟΗΕ, η Ελλάδα είναι η υπερδύναμη στη ναυτιλία, καθώς διαθέτει πλοία με χωρητικότητα άνω των 170 εκατομμυρίων τόνων. Στη δεύτερη θέση είναι η Ιαπωνία με χωρητικότητα 147.5 εκατομμύρια τόνους ενώ στην τέταρτη θέση είναι η Κίνα με χωρητικότητα 70.4 εκατομμύρια τόνους, με τους Έλληνες εφοπλιστές να επενδύουν 15 δις δολάρια στην αγορά πλοίων.

Πηγές: <http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=12336&subid=2&pubid=2007100> και <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22770&subid=2&pubid=49756948>

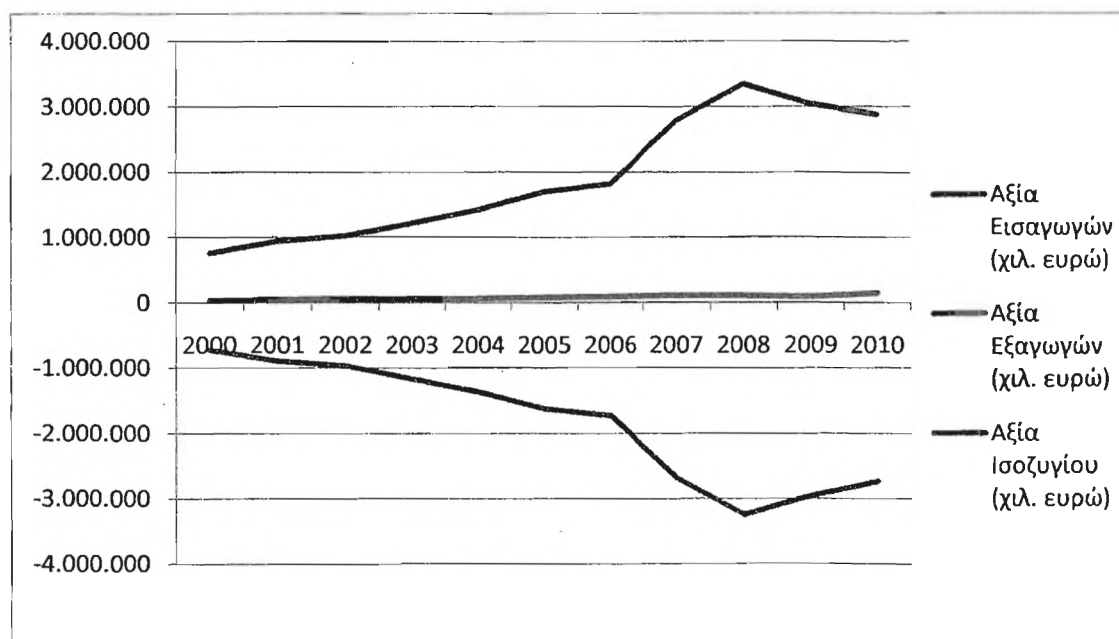
⁸⁴ Στη Βουλγαρία, στη Ρουμανία και στη Σερβία, οι ελληνικές επιχειρήσεις συγκαταλέγονται μεταξύ των τριών μεγαλύτερων ξένων επενδυτών. Στην Αλβανία οι ελληνικές επενδύσεις αντιπροσωπεύουν το 27% του συνόλου των άμεσων ξένων επενδύσεων, στην Βουλγαρία κατέχουν την δεύτερη θέση, με συνολικό ύψος 1.500.000.000 δολάρια, στην Σερβία και στο Μαυροβούνιο ανέρχονται σε 720.000.000 ευρώ, στην Π.Γ.Δ.Μ. την πρώτη θέση με 700.000.000 ευρώ και τη δημιουργία 9.000 θέσεων απασχόλησης και στη Ρουμανία καταλαμβάνουν την 5η θέση μεταξύ των ξένων επενδύσεων.

⁸⁵ Βλ.: <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22767&subid=2&pubid=50524948> και <http://www.mod.gr/el/enimerosi/anakoynosis-typou/4550-sxeseis-elladas-israhl-mpegglitis.html>

A.1: Εμπορικές σχέσεις Κίνας - Ελλάδα

Οι εμπορικές σχέσεις που έχουν αναπτυχθεί μεταξύ της Ελλάδας και της Κίνας είναι σημαντικές με συνεχώς ανοδική πορεία, κυρίως σε αγροτικά προϊόντα, ορυκτά, μέταλλα, και πρώτες ύλες. Συγκριτικά όμως με άλλες χώρες η Ελλάδα υστερεί στις εξαγωγές της προς την Κίνα, αφού το 2009 κατείχε την 27^η θέση από την 31^η το 2008. Αντίθετα η Κίνα απορρόφησε το 43% των ευρωπαϊκών εξαγωγών από τη Γερμανία, το 10% από τη Γαλλία, το 9% από την Ιταλία και το 7% από το Ηνωμένο Βασίλειο ενώ από την Ελλάδα μόλις το 0,6% την περίοδο 2006-2009, τη στιγμή που το 6,3% των εισαγωγών της Ελλάδας προερχόταν από την Κίνα. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα το εμπορικό ισοζύγιο Ελλάδας-Κίνας να είναι αρνητικό για μια ολόκληρη δεκαετία (2000-2010) με συνεχή αύξηση των εξαγωγών και των εισαγωγών, όπως φαίνεται στο παρακάτω σχήμα.

Αξία Εμπορικού Ισοζυγίου Κίνας – Ελλάδα 2000-2010

[Σχήμα: 5]

Επεξεργασία στοιχείων από επίσημη ιστοσελίδα της Πρεσβείας της Ελλάδος στο Πεκίνο
<http://www.agora.mfa.gr/cn89>

Σύμφωνα με στοιχεία της ελληνικής πρεσβείας στο Πεκίνο, το 82,6% των προϊόντων που εξήχθησαν στην Κίνα το 2010 αφορούσε μεταλλεύματα, ορυκτά καύσιμα και λάδια –με το ελαιόλαδο να έχει συνεχή ανοδική πορεία- ενώ το 57% της συνολικής

αξίας αντιστοιχεί στα ορυκτά καύσιμα. Όσον αφορά στις εισαγωγές της Ελλάδας από την Κίνα αφορούσε μηχανές, ορυκτά, είδη ένδυσης και υπόδησης καθώς και κατηγορίες προϊόντων, όπως θαλάσσια και ποτάμια ναυσιπλοΐα, πυρηνικοί αντιδραστήρες, ορυκτά καύσιμα, πλαστικές ύλες κτλ. Τα προϊόντα εισαγωγής με τη μεγαλύτερη αξία ήταν πλοία, ηλεκτρονικοί υπολογιστές και άλλα βιομηχανικά προϊόντα.

Όσον αφορά στο εμπόριο υπηρεσιών οι οποίες αντιπροσώπευαν το 2010 το 42,97% του ΑΕΠ κι εκεί το ισοζύγιο με την Ελλάδα ήταν αρνητικό με την αξία των πληρωμών να ξεπερνά κατά πολύ εκείνη των εισπράξεων, την περίοδο 2000-2008, όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα.

[ΠΙΝΑΚΑΣ: 2]

Έτος	Αξία Πληρωμών (εκατ. δολ. ΗΠΑ)	Αξία Εισπράξεων (εκατ. δολ. ΗΠΑ)	Αξία Ισοζυγίου
2000	25	3	-22
2001	30	2	-28
2002	35	17	-18
2003	63	30	-33
2004	108	43	-65
2005	165	70	-96
2006	231	136	-95
2007	335	209	-126
2008	378	215	-163

Επεξεργασία στοιχείων από επίσημη ιστοσελίδα της Πρεσβείας της Ελλάδος στο Πεκίνο

<http://www.agora.mfa.gr/cn89>

Ωστόσο, η Ε.Ε. στον τομέα των υπηρεσιών το 2009 είχε θετικό ισοζύγιο με την Κίνα, ενώ επίσης σημαντικοί εταίροι της παραμένουν οι ΗΠΑ, το Χονγκ Κονγκ, η Ιαπωνία και φυσικά η ASEAN.

Συνοψίζοντας, οι εξαγωγές αγαθών της Ελλάδας προς την Κίνα αφορούν κυρίως αγροτικά προϊόντα, πρώτες ύλες και σε μεγάλο ποσοστό βιομηχανικά προϊόντα ενώ στις υπηρεσίες αφορούν μεταφορές και τουρισμό. Παρόλο που οι εξαγωγές της Ελλάδας παραμένουν σε χαμηλά επίπεδα είναι αυξανόμενες ενώ το αρνητικό ισοζύγιο οφείλεται κυρίως στο πληθυσμιακό χάσμα που χωρίζει τις δύο χώρες. Επιπλέον, προβλήματα δημιουργούνται αφενός από την απουσία συντεταγμένης και

μαζικής εξαγωγής προϊόντων με αποτέλεσμα να χάνονται στο μέγεθος μιας τέτοιας αγοράς αλλά και από τα ελλιπή μέτρα που λαμβάνονται για την προστασία των εμπορικών σημάτων, εφευρέσεων κτλ.

A.2: Επενδύσεις της Κίνας στην Ελλάδα

Η άνοδος της κινεζικής βιομηχανίας και η επικράτησή της στην περιφέρειά της, την έχουν οδηγήσει στην αναζήτηση νέων αγορών, ώστε όχι μόνο να επεκταθεί αλλά και να κυριαρχήσει. Το γεγονός επίσης ότι προωθεί κυρίως κρατικές επιχειρήσεις, αποδεικνύει αφενός την κρατικοκεντρική αντίληψη του πολιτικού-κομματικού καθεστώτος και αφετέρου τον απώτερο στόχο, που δεν είναι άλλος από την αύξηση της ισχύος, μέσω της οικονομικής κυριαρχίας. Η Ελλάδα, εξαιτίας των παραπάνω λόγων που αναφέρθηκαν αποτελεί αφενός έναν αξιόπιστο εταίρο και αφετέρου πρόθυμο⁸⁶ για εμπορικές και επενδυτικές συμφωνίες, εξαιτίας της δεινής οικονομικής θέσης που βρίσκεται τα τελευταία δύο χρόνια.

Συνεπώς η Κίνα για να έχει ρόλο και να αποτελεί ισχυρό διεθνή δρώντα στην περιοχή, κινείται, σε σχέση με την Ελλάδα, σε δύο άξονες: α) σύναψη συμφωνιών και μνημονίων και β) έλεγχος μεταφορών και συγκοινωνιακού δικτύου.

i) Συμφωνίες και Μνημόνια

Ο Οκτώβριος του 2010 αποτέλεσε το σημείο εκκίνησης για την υπογραφή ένδεκα συμφωνιών μεταξύ Ελλάδας και Κίνας, οι οποίες κοστολογήθηκαν πάνω από 10 δις δολάρια ΗΠΑ. Πιο συγκεκριμένα, οι συμφωνίες αυτές αφορούσαν σε χρηματοδοτήσεις ναυπηγήσεων πλοίων, σε συνεργασία κινεζικών και ελληνικών ναυτιλιακών επιχειρήσεων, δανείων καθώς και χρηματοοικονομική υποστήριξη σε Έλληνες εφοπλιστές –συγκεκριμένα 5 δις δολάρια- προκειμένου να συνεχίσουν να

⁸⁶ Η “Wall Street Journal” σε άρθρο της στις 4/10/10 αναφέρει χαρακτηριστικά: «Οι σχέσεις της Κίνας με την Ελλάδα έχουν μπει στο επίκεντρο της προσοχής τους τελευταίους μήνες καθώς οι Έλληνες αξιωματούχοι ασκούν εντατική πίεση στην ασιατική χώρα να στηρίξει την οικονομία τους [...] Η κινεζική στήριξη ενδέχεται να είναι ζωτική για την Ελλάδα, η οποία επιδιώκει να επιστρέψει για δανεισμό στις διεθνείς αγορές το προσεχές έτος».

Βλ: <http://online.wsj.com/article/SB10001424052748704380504575529523835140714.html> και <http://www.reuters.com/article/2010/10/02/us-greece-china-idUSTRE69112L20101002>

κατασκευάζουν πλοία στα ναυπηγεία της Κίνας. Πιο αναλυτικά, οι συμφωνίες⁸⁷ ήταν οι εξής:

- Μνημόνιο Αλληλοκατανόησης για διμερή συνεργασία στον τομέα των επενδύσεων μεταξύ του Υπουργείου Εμπορίου της Κίνας και του Υπουργείου Περιφερειακής Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας της Ελλάδας
- Διοικητικό πρόγραμμα για πολιτιστικές ανταλλαγές μεταξύ των κυβερνήσεων Ελλάδας και Κίνας, για την περίοδο 2011-2013
- Συμφωνία ανέγερσης κατασκευής του “Piraeus Plaza” μεταξύ του κινεζικού ομίλου BCEGI και της ελληνικής Helios Plaza A.E
- Συμφωνία δανείου για την κατασκευή εγκαταστάσεων υποδομών ύψους 74.165.000 δολαρίων από την Αναπτυξιακή Τράπεζα Κίνας στην Cardiff Marine Inc.
- Συμφωνία πλαισίου συνεργασίας μεταξύ της Cardiff Marine Inc. και της China Classification Society
- Συμβόλαιο για σχέδιο Εξωτερικού Γραφείου και Σύνδεσης WIFI μεταξύ της Huawei Technologies Co. Ltd. Και του ΟΤΕ
- Συμφωνία αγοράς μαρμάρου⁸⁸ για λογαριασμό της κινεζικής εταιρίας ARTEX Corporation Fujian
- Συμφωνία χορηγίας-χρηματοδότησης μεταξύ τερματικού σταθμού εμπορευματοκιβωτίων Πειραιώς και Special Olympics World Summer Games –Αθήνα 2011
- Δωρεά υλικού τηλεδιασκέψεων της εταιρείας ZTE για το ινστιτούτο «Κομφούκιος» στην Αθήνα
- Συμφωνία δανείου υποδομών ύψους 111.000.000 δολαρίων μεταξύ της Τράπεζας Εισαγωγών-Εξαγωγών της Κίνας και της DNB NOR Bank ASA με εγγυητή την Angelicoussis Shipping Inc.
- Συμφωνία δανείου υποδομών ύψους 82.600.000 δολαρίων μεταξύ της Τράπεζας Εισαγωγών-Εξαγωγών της Κίνας και της DNB NOR Bank ASA με εγγυητή την Diana Shipping Inc.

⁸⁷ Πηγή: Ελευθεροτυπία, 4 Οκτωβρίου 2010

⁸⁸ Η εμπορική συμφωνία για την εξαγωγή μαρμάρου είναι αξίας 10 εκατομμυρίων ευρώ. Μάλιστα το 70% των εξαγωγών της εταιρίας «Ικτίνος Ελλάς Α.Ε», με την οποία υπογράφηκε η συμφωνία, διοχετεύεται αποκλειστικά στην Κίνα.

Πηγή: <http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=12334&subid=2&pubid=65153147>

Επιπλέον, η Κίνα προκειμένου να δείξει έμπρακτα την υποστήριξή της στην Ελλάδα, εξέφρασε την επιθυμία, όταν βέβαια η Ελλάδα ξαναβγεί στις αγορές, να αγοράσει κρατικά ομόλογα αξίας 7 έως 10 δις ευρώ, ενώ προς το παρόν αγοράζει ευρωπαϊκά ομόλογα⁸⁹ και πραγματοποιούνται συναντήσεις και συνάψεις συμφωνιών με Γερμανία και Ηνωμένο Βασίλειο.

Επίσης, συμφωνήθηκαν διευκολύνσεις όσον αφορά στις μεταφορές, με τη δημιουργία απ' ευθείας αεροπορικής σύνδεσης Αθήνας-Πεκίνου και Αθήνας-Σανγκάης, γεγονός που προμηνύει ότι θα υπάρξει εντονότερη οικονομική κινητικότητα, ενώ σε πολιτισμικό επίπεδο η Κίνα δεσμεύθηκε να συμβάλει με κάθε τρόπο στην επιστροφή των Γλυπτών του Παρθενώνα.

ii) Μεταφορές και Συγκοινωνιακά δίκτυα

Η μεγαλύτερη στρατηγικής σημασίας επένδυση των Κινέζων στην Ελλάδα ήταν εκείνη στο λιμάνι του Πειραιά. Στόχος της επένδυσης αυτής ήταν η προώθηση των κινεζικών προϊόντων, που πληθαίνουν συνεχώς, στην ευρωπαϊκή αγορά καθώς και η αύξηση των επενδύσεων των εμπορευματοκιβωτίων με στόχο να φθάσουν το 2015 τα 3,7 εκατομμύρια ευρώ. Ο Πειραιάς όμως δεν είναι το μοναδικό λιμάνι. Πρόθεση της Κίνας είναι να επεκτείνει την επιρροή της και σε άλλα λιμάνια της χώρας, όπως εκείνο της Θεσσαλονίκης, στο οποίο το 2008 η Cosco υπέβαλε προσφορά 132 εκατομμυρίων ευρώ. Επιπλέον για να διευκολυνθεί η επένδυση, το ελληνικό Δημόσιο επέστρεψε στην Cosco 21 εκατομμύρια ευρώ από το ΦΠΑ.

Επίσης μεγάλο ήταν το επενδυτικό ενδιαφέρον της Κίνας μέσω της Cosco για το Θριάσιο Πεδίο προκειμένου να πετύχει μεγαλύτερη διείσδυση των προϊόντων της, μέσω της εγκατάστασης χώρων αποθήκευσης προϊόντων (logistics), τα οποία θα υπόκειντο στο τελευταίο στάδιο παραγωγής, ώστε να βγουν στην αγορά. Μάλιστα η Cosco είχε την απαιτούμενη τεχνογνωσία για την υλοποίηση αυτής της επένδυσης, αφού έχει ήδη μια στο Ντουμπάι. Παρόλα αυτά η κινεζική εταιρεία απέσυρε την προσφορά της και ο διαγωνισμός ακυρώθηκε⁹⁰, καθώς ο προσωρινός ανάδοχος δεν προσκόμισε τις απαραίτητες εγγυητικές επιστολές.

⁸⁹ Βλ.: Real News, 3/7/2011

⁹⁰ Βλ.: <http://www.inews.gr/37/akiros-o-diagonismos-gia-emporevmatiko-thriasiou.htm>

Από την άλλη, η αποχώρηση της γερμανικής Hochtief από την Ελλάδα και τα αεροδρόμια γενικότερα, δίνει έδαφος⁹¹ σε κινεζικές επιχειρήσεις να εκδηλώσουν το ενδιαφέρον τους για την εξαγορά του. Σε περίπτωση που πραγματοποιηθεί αυτό τότε η Κίνα θα ελέγχει μεταφορικούς σταθμούς εξαιρετικής σημασίας, τόσο σε οικονομικό όσο και σε επίπεδο ασφάλειας.

⁹¹ «Ο Γουέι Τζιαφού, απαντώντας σε σχετικές ερωτήσεις για το ενδεχόμενο να προχωρήσει η Κίνα και σε άλλες επενδυτικές δραστηριότητες πέραν των παραπάνω, είπε ότι δέχθηκε πολλές προτάσεις από τους έλληνες υπουργούς Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας, αλλά και Υποδομών και Μεταφορών, τις οποίες και θα μεταφέρει στην Κίνα προκειμένου να ενημερωθούν οι επιχειρήσεις της χώρας του, οι οποίες ενδεχομένως να επιδείξουν ενδιαφέρον για περαιτέρω διερεύνηση επενδυτικών δυνατοτήτων σε διάφορους τομείς της ελληνικής οικονομίας.» Πηγή: ΤΑ ΝΕΑ, 22/5/2010

Β: Η γεωστρατηγική θέση της Τουρκίας και το οικονομικό πλεονέκτημα.

Παρόλο που η Τουρκία δεν είναι επίσημα χώρα μέλος της Ε.Ε. έχει ένα ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην ευρύτερη περιοχή, τόσο σε οικονομικό όσο και σε ενεργειακό επίπεδο, καθώς είναι η 15^η μεγαλύτερη οικονομία παγκοσμίως και διαθέτει μεγάλη κινητικότητα, τόσο στην Ε.Ε. όσο στη Μ. Ανατολή, τα Βαλκάνια και τη Ρωσία.

Η επικύρωση της συμφωνίας μεταξύ Ε.Ε. και Τουρκίας για τον αγωγό φυσικού αερίου «Ναμπούκο», ο οποίος θα διασχίζει τις χώρες Ρουμανία, Βουλγαρία, Αυστρία και Ουγγαρία δίνει την ευκαιρία στην Τουρκία να αναβαθμίσει το ρόλο της ως στρατηγικός εταίρος της Ε.Ε. και να αποτελέσει διαμετακομιστικό κέντρο του φυσικού αερίου στην Ευρώπη, δίνοντάς της έτσι την ευκαιρία να αποδεσμευθεί από τη Ρωσία.⁹² Από την άλλη, οι ρωσικές εταιρείες αποκτούν τουρκικά κεφάλαια στο εξωτερικό επενδύοντας σε τομείς όπως σε τουρκικά διυλιστήρια.

Στον τομέα της ενέργειας όμως δεν μένει μόνο εκεί. Πρόσφατα εκδήλωσε το ενδιαφέρον της να συμμετέχει σε διαγωνισμούς σχετικά με το φυσικό αέριο και το πετρέλαιο του Ιράκ, ενώ παράλληλα κατασκευάζει το μεγαλύτερο εργοστάσιο ηλεκτρικής ενέργειας⁹³, γεγονός που αποκαλύπτει την πρόθεση της Τουρκίας να εξαρτήσει ενεργειακά το Ιράκ και να μπορεί να αυξήσει τη διπλωματική επιρροή της, χρησιμοποιώντας ως εργαλείο την ενέργεια.

Όσον αφορά στη δράση της Τουρκίας στα Βαλκάνια⁹⁴, προσπαθεί να έχει ηγετικό ρόλο και να είναι η δύναμη που αποτελεί σταθεροποιητικό παράγοντα στην περιοχή. Χρηματοδοτεί επιχειρήσεις να επενδύσουν στα Βαλκάνια και στηρίζει χώρες με έντονο μουσουλμανικό στοιχείο, όπως Σερβία⁹⁵ και Βοσνία, μέσα από αναπτυξιακά προγράμματα. Το εμπόριο μεταξύ τουρκικών επιχειρήσεων και βαλκανικών χωρών ανήλθε το 2000 σε αξία⁹⁶ στα 2,9 δις δολάρια ενώ το 2009 έφτασε τα 22 δις δολάρια, σημειώνοντας μεγάλη άνοδο, γεγονός που αποδεικνύει την ενίσχυση της τουρκικής κινητικότητας στην περιοχή. Επίσης έντονη είναι η παρουσία της Τουρκίας στο

⁹² Βλ.: <http://www.naftemporiki.gr/audionews/listenstory.asp?id=1689098>

⁹³ Βλ.: <http://www.energypress.gr/portal/resource/contentObject/id/98e190fd-ffdc-45aa-8a63-bf8719ed78a1>

⁹⁴ Βλ.: <http://www.anixneuseis.gr/?p=9571>, <http://www.defence-point.gr/news/?p=7408> και <http://www.mfa.gov.tr/relations-with-the-balkan-region.en.mfa>

⁹⁵ Βλ.: <http://www.balkaninsight.com/en/article/economics-override-history-for-belgrade-and-ankara>

⁹⁶ Βλ.: <http://www.inews.gr/115/Business-sta-vaalkania-gia-tin-tourkia.htm> και <http://www.balkaninsight.com/en/article/turkey-s-balkan-shopping-spree>

Κοσσυφοπέδιο⁹⁷, περιοχή εξαιρετικής σημασίας για το μέλλον των Βαλκανίων, με αύξηση εμπορικών συναλλαγών και γεωργικές επενδύσεις, ενώ δεν λείπουν οι στρατιωτικές συνεργασίες⁹⁸ με Αλβανία και Σκόπια.

⁹⁷ Βλ.: http://www.deik.org.tr/Pages/EN/DEIK_HaberlerDetay.aspx?hDetId=68&IKID=10

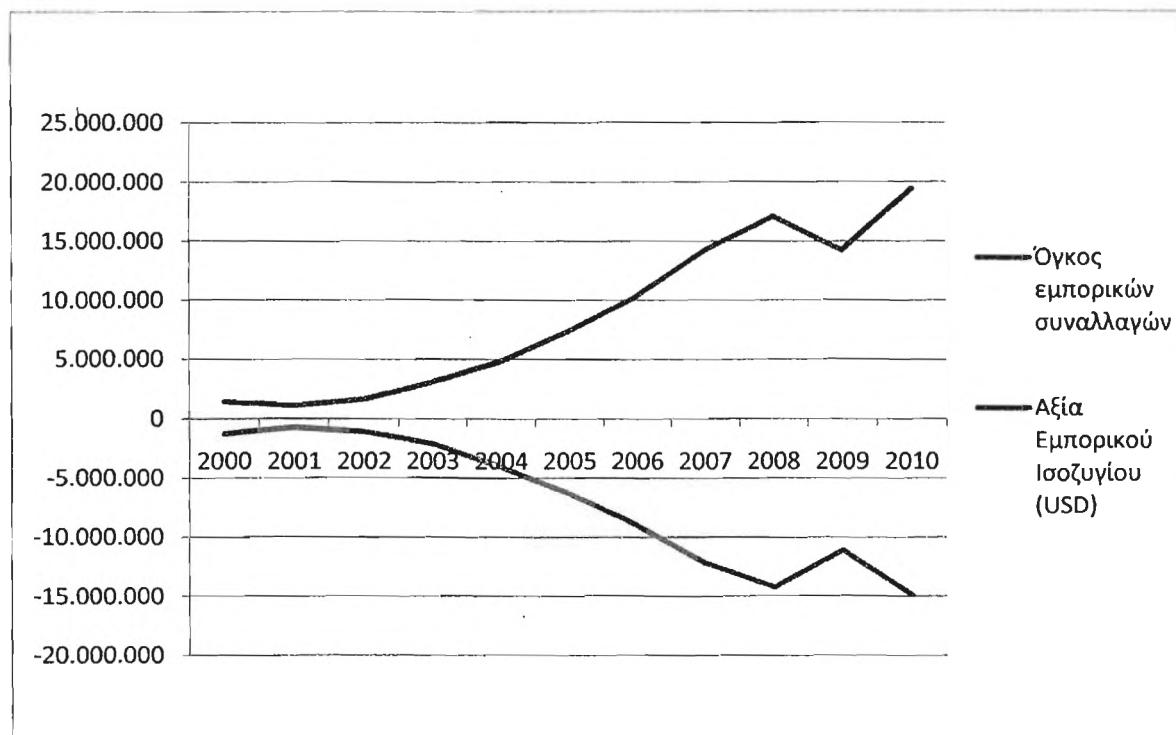
⁹⁸ Βλ.: <http://www.tovima.gr/politics/article/?aid=376901> και <http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/el/features/setimes/features/2011/07/02/feature-01>

Β.1: Εμπορικές Σχέσεις Κίνας – Τουρκίας

Για την Τουρκία, η Κίνα είναι ο μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος της στην Ασία και ο τρίτος μεγαλύτερος εξαγωγικός της προορισμός. Τα προϊόντα που εξάγει η Τουρκία στην Κίνα είναι κυρίως ορυκτά και μέταλλα, όπως χαλκός και μάρμαρο, ενώ τα προϊόντα που εισάγει είναι υφάσματα, μηχανήματα μεταφορών και ημικατεργασμένα προϊόντα. Επιπλέον υπάρχει στενή συνεργασία⁹⁹ μεταξύ κινεζικών και τουρκικών επιχειρήσεων στην Τουρκία σε τομείς, όπως κατασκευές, υποδομές και επικοινωνίες.

Γενικά οι εμπορικές συναλλαγές μεταξύ των δύο χωρών έχουν αναπτυχθεί την τελευταία δεκαετία με τον όγκο των συναλλαγών να αυξάνεται θεαματικά, όπως φαίνεται στον παρακάτω σχήμα, σύμφωνα με στοιχεία του Υπουργείου Εξωτερικών της Τουρκίας.

Αξία Εμπορικού Ισοζυγίου Κίνας – Τουρκίας 2000-2010

[Σχήμα: 6]

Επεξεργασία στοιχείων από επίσημη ιστοσελίδα του Υπουργείου Εξωτερικών της Τουρκίας
<http://www.mfa.gov.tr>

⁹⁹ Βλ.: http://www.mfa.gov.tr/turkey_s-commercial-and-economic-relations-with-china.en.mfa

Παρόλα αυτά το ισοζύγιο πληρωμών παραμένει αρνητικό, καθώς ούτε η Τουρκία μπόρεσε να καλύψει επαρκώς την κινεζική αγορά και να ελέγξει την ποσότητα των εισαγωγών της. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα η αξία των εξαγωγών για την περίοδο 2000-2005 να αποτελεί κατά μέσο όρο το 13.8% των εισαγωγών και για την περίοδο 2006-2010 το 9.94%, όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα.

[ΠΙΝΑΚΑΣ: 3]

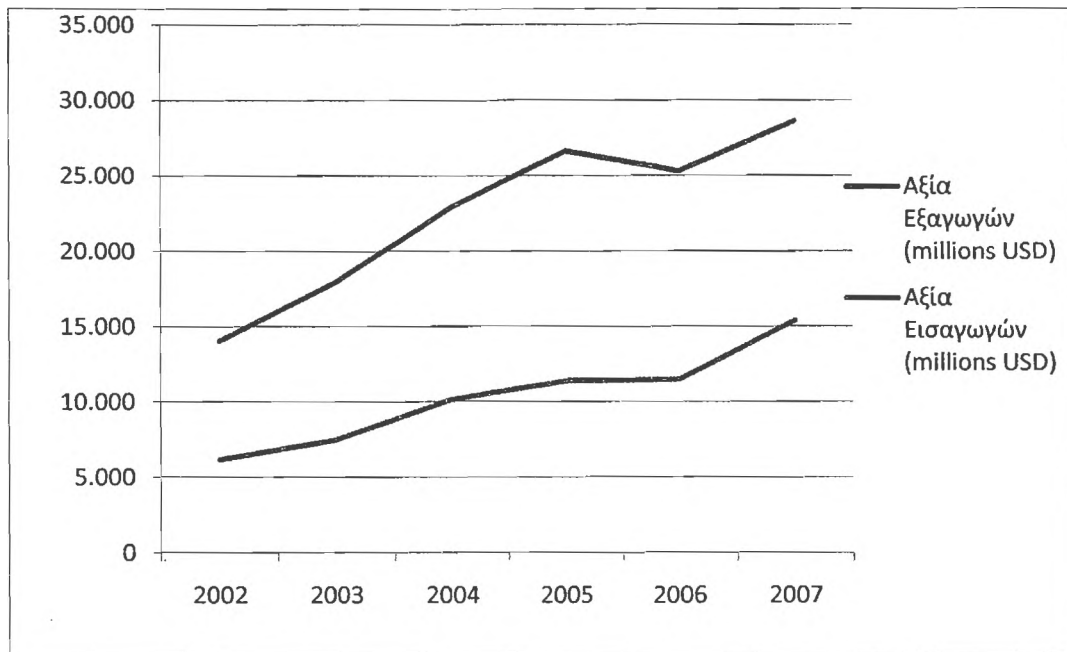
Έτος	Αξία Εξαγωγών (USD)	Αξία Εισαγωγών (USD)	Ποσοστό της αξίας των Εξαγωγών ως προς τις Εισαγωγές (%)
2000	96.010	1.344.731	7.1%
2001	199.373	925.620	21.5%
2002	268.229	1.368.317	19%
2003	504.626	2.610.298	19%
2004	391.585	4.476.077	8.7%
2005	549.764	6.885.400	7.9%
2006	693.038	9.669.110	7.1%
2007	1.039.523	13.234.092	7.8%
2008	1.437.204	15.658.210	9.1%
2009	1.599.140	12.655.075	12.6%
2010	2.259.789	17.180.042	13.1%

*Επεξεργασία στοιχείων από επίσημη ιστοσελίδα του Υπουργείου Εξωτερικών της Τουρκίας
<http://www.mfa.gov.tr>*

Όσον αφορά στο εμπόριο υπηρεσιών, σύμφωνα με τα στοιχεία¹⁰⁰ του ΟΟΣΑ που αναδημοσίευσε το Υπουργείο Εμπορίου της Κίνας για την περίοδο 2002-2007, οι εξαγωγές της Κίνας προς την Τουρκία ήταν κατά πολύ περισσότερες από τις εισαγωγές. Αφορούσε μεταφορές, ταξίδια, ασφαλίσεις, πληροφορίες, άδειες, κατασκευές κτλ. Έτσι σε πολλές περιπτώσεις έκλεινε με αρνητικό ισοζύγιο, όπως για παράδειγμα στον τομέα των επικοινωνιών με -11 εκατομμύρια δολάρια και των μεταφορών με -416 εκατομμύρια δολάρια, ενώ σε άλλες με θετικό, όπως σε επικοινωνίες και κατασκευές με 201 και 759 εκατομμύρια δολάρια αντίστοιχα. Τα στοιχεία παρουσιάζονται αναλυτικά στο παρακάτω σχήμα.

¹⁰⁰ Βλ.: Επίσημη ιστοσελίδα του Υπουργείου Εμπορίου της Κίνας στο <http://tradeinservices.mofcom.gov.cn/en/c/2010-10-09/85192.shtml>

Εμπόριο Υπηρεσιών Κίνας – Τουρκίας 2002-2007

[Σχήμα: 7]

Επεξεργασία στοιχείων από επίσημη ιστοσελίδα του Υπουργείου Εμπορίου της Κίνας

<http://english.mofcom.gov.cn/>

B.2: Επενδύσεις της Κίνας στην Τουρκία

Η συνεργασία της Κίνας με την Τουρκία στον τομέα των επενδύσεων δεν προέκυψε ξαφνικά, εξαιτίας της έντονης οικονομικής κινητικότητας που επέδειξε η πρώτη με την Ε.Ε. και άλλους περιφερειακούς οργανισμούς. Μεταξύ άλλων, το 2002 είχε υπογραφεί Μνημόνιο Κατανόησης για την συνεργασία¹⁰¹ στον αγροτικό τομέα και στον τομέα πληροφόρησης και τεχνολογίας και το 2007 πρόγραμμα πολιτιστικών ανταλλαγών των δύο χωρών, έως το 2009.

Στο πλαίσιο ενίσχυσης των διμερών τους σχέσεων και της νέας στρατηγικής συνεργασίας, ο κινέζος πρωθυπουργός στο τέλος της ευρωπαϊκής περιοδείας του, τον Οκτώβριο του 2010, δεν παρέλειψε να επισκεφθεί την Τουρκία, αφού είχε ήδη πραγματοποιηθεί επίσκεψη του Τούρκου Προέδρου στην Κίνα λίγους μήνες νωρίτερα, για την υπογραφή ενός νέου Μνημονίου Κατανόησης στη συνεργασία για την Ενέργεια.¹⁰² Το μνημόνιο αυτό περιελάμβανε συνεργασία στους εξής τομείς:

- Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας
- Ενεργειακή προστασία και παραγωγικότητα
- Αποκατάσταση, από κοινού, των μετασχηματιστών και των υδροηλεκτρικών σταθμών παραγωγής ενέργειας
- Κατασκευή συστημάτων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας για την αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών
- Έρευνα και παραγωγή υδρογονανθράκων
- Τεχνολογίες εξόρυξης και βορίου
- Παραγωγή εξοπλισμού ηλιακής ενέργειας
- Θερμική ενέργεια (πετρέλαιο και φυσικό αέριο)
- Υδροηλεκτρικοί σταθμοί
- Πυρηνική ενέργεια

¹⁰¹ Βλ.: Επίσημη ιστοσελίδα του Υπουργείου Εξωτερικών της Τουρκίας <http://www.mfa.gov.tr> και http://www.mfa.gov.tr/turkey_s-commercial-and-economic-relations-with-china.en.mfa

¹⁰² Βλ.: <http://www.eurasiacritic.com/articles/turkey-%E2%80%93-china-towards-energy-partnership> και <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjb/zjjg/xybfs/gjlb/2898/>

Συνεπώς, το έδαφος είχε ήδη προετοιμασθεί προκειμένου η Κίνα να προχωρήσει σε επενδύσεις¹⁰³ και σε άλλους τομείς, εκτός της ενέργειας, που αφορούσαν σε εμπορικές και οικονομικές συνεργασίες στους τομείς της ναυτιλίας, των μεταφορών και των υποδομών. Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά στο εμπόριο, Κίνα και Τουρκία συμφώνησαν¹⁰⁴ να αυξήσουν την αξία των συναλλαγών από 17 δις σε 50 δις δολάρια, μέχρι το 2015 και σε 100 δις δολάρια το 2020. Επίσης σημαντική συμφωνία είναι και το γεγονός ότι αποφασίστηκε οι συναλλαγές να γίνονται με βάση την τουρκική λίρα και το γιουάν και όχι το δολάριο. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και τη ρύθμιση του αρνητικού, για την Τουρκία, εμπορικού ισοζυγίου. Πιο συγκεκριμένα, οι οκτώ συμφωνίες που υπογράφηκαν ήταν οι εξής:

- Συμφωνία για την ανάπτυξη της διμερούς εμπορικής και οικονομικής συνεργασίας
- Μνημόνιο περί συνεργασίας σχετικά με το μεσοπρόθεσμο και βραχυπρόθεσμο σχέδιο εμπορικής και οικονομικής συνεργασίας
- Μνημόνιο συνεργασίας για ανάληψη έργων υποδομής σε τρίτες χώρες
- Μνημόνιο για τη σύσταση κοινής ομάδας εργασίας μεταξύ του Υπουργείου Εμπορίου της Κίνας και της Γενικής Γραμματείας Εξωτερικού Εμπορίου της Τουρκίας σχετικά με το νέο δρόμο του μεταξιού
- Συμφωνία για πολιτιστικές ανταλλαγές και συνεργασία για τα έτη 2010-2013
- Μνημόνιο συνεργασίας στον τομέα της πληροφορικής
- Μνημόνιο συνεργασίας στους τομείς της ναυτιλίας και των έργων υποδομής στις μεταφορές
- Συμφωνία διακυβερνητικής σιδηροδρομικής συνεργασίας¹⁰⁵

Επιπλέον οι δυο χώρες δεσμεύθηκαν για την συνεργασία τους σε τομείς όπως πυρηνικοί, θερμοηλεκτρικοί και υδροηλεκτρικοί σταθμοί καθώς και για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας.

¹⁰³ Βλ.: <http://www.hurriyetdailynews.com/n.php?n=china-turkey-target-milestone-50-billion-dollars-of-trade-2010-10-08>

¹⁰⁴ Βλ.: Ναυτεμπορική, 8-10-2010

¹⁰⁵ Η Τουρκία έπεισε την Κίνα να επενδύσει στη συνεργασία κατασκευής σιδηροδρομικού δικτύου ως στρατηγικής σημασίας επένδυση και για τις δυο χώρες. Βλ.: <http://www.neurope.eu/article/turkey-china-mull-railway-cooperation>

Γ. Οφέλη και προβλήματα στη συνεργασία Κίνας –Ελλάδας, Κίνας –Τουρκίας

Τα οφέλη για την Ελλάδα από τις κινεζικές επενδύσεις είναι σημαντικά, τόσο από οικονομικής όσο και από κοινωνικής πλευράς. Η αξία της διακίνησης κιβωτίων αυξήθηκε¹⁰⁶ στο διπλάσιο σχεδόν, -3,65 εκατ. ευρώ στο α' εξάμηνο του 2011 έναντι 1,64 εκατ. ευρώ το αντίστοιχο περσινό διάστημα- καθιστώντας το λιμάνι του Πειραιά ένα από τα μεγαλύτερα, αν όχι το μεγαλύτερο, διαμετακομιστικά κέντρα της Μεσογείου, πύλη εισόδου της Κίνας στην Ευρώπη. Επίσης αναπτύσσεται και η ναυπηγοεπισκευαστική βιομηχανία, καθώς θα επισκευάζονται και θα συντηρούνται πλοία της Cosco στον Πειραιά. Επίσης οι θέσεις εργασίας για τους Έλληνες θα αυξηθούν, αφού η Κίνα δεσμεύθηκε να μην απασχολήσει ξένο εργατικό δυναμικό ενώ το κόστος των δημοσίων δαπανών θα μειωθεί μέσω των αποκρατικοποιήσεων, με αποτέλεσμα τη μείωση του ελλείμματος της χώρας.

Όσον αφορά στη θέση της Ελλάδας, από τη μια αναβαθμίζεται τόσο σε οικονομικό όσο και σε γεωπολιτικό επίπεδο και πλέον υπολογίζεται ως σημαντικός παίκτης στην περιοχή, λαμβάνοντας υπ' όψιν και τη συμμετοχή της Ελλάδας στον τομέα της ενέργειας, από την άλλη όμως προκαλεί και την καχυποψία της Ε.Ε., αφού βλέπει μια χώρα του Νότου να υπογράφει στρατηγικές συμφωνίες που στο μέλλον μπορεί να επανακαθορίσει το συσχετισμό ισχύος στην Ευρώπη, λόγω οικονομικής ανόδου.

Η Τουρκία από τη μεριά της, εξασφαλίζει έναν νέο σημαντικό εμπορικό εταίρο, που αφενός φέρνει σημαντικές επενδύσεις στο εσωτερικό της χώρας, αφετέρου της ανοίγει το δρόμο για νέες επενδύσεις στο εξωτερικό και κυρίως προς μια πολύ μεγάλη και ανεξάντλητη αγορά. Ο Νέος Δρόμος του Μεταξιού που συνδέει Ασία με Ευρώπη καθιστά την Τουρκία κομβικής σημασίας χώρα σε γεωοικονομικό¹⁰⁷ επίπεδο ενώ της δίνει μεγάλο ρόλο στον τομέα της ενέργειας και κυρίως της πυρηνικής ενέργειας. Παράλληλα ανοίγεται ο δρόμος για την Τουρκία μέσα από την οικονομική συνεργασία με την Κίνα να συμμετέχει στον Οργανισμό για τη Συνεργασία της Σαγκάης¹⁰⁸, αναβαθμίζοντας ταυτόχρονα το νόμισμά της.

Τα προβλήματα όμως που αντιμετωπίζουν οι δυο χώρες, Ελλάδα και Τουρκία, στις σχέσεις τους με την Κίνα είναι διαφορετικά. Η Τουρκία έχει αναπτύξει ένα πολύ

¹⁰⁶ Βλ.: Ναυτεμπορική, 25-8-2011 και <http://www.naftemporiki.gr/news/pstory.asp?id=2041824>

¹⁰⁷ Βλ.: <http://www.globalresearch.ca/index.php?context=va&aid=21964>

¹⁰⁸ Βλ.: <http://www.eurasianet.org/node/63650>

καλό κλίμα συνεργασίας το οποίο όχι μόνο αποδίδει αλλά θα παίξει καθοριστικό παράγοντα και για το μέλλον. Ωστόσο το σημαντικότερο πρόβλημα που παραμένει άλυτο και αποτελεί αγκάθι στις σχέσεις των δυο χωρών είναι η μειονότητα τουρκόφωνων μουσουλμάνων της δυτικής Κίνας. Οι Ουιγούροι¹⁰⁹ θεωρούν ότι καταπιέζονται από το κινεζικό καθεστώς και προκειμένου να βρουν στήριξη στρέφονται στην Τουρκία, η οποία κατηγόρησε το κινεζικό καθεστώς για γενοκτονία¹¹⁰.

Στην Ελλάδα, από την άλλη, τα προβλήματα είναι περισσότερο οικονομικής φύσης. Πρώτο σημαντικό πρόβλημα που δυσκόλεψε τη σύναψη συμφωνίας για το Λιμάνι του Πειραιά ήταν όταν το ελληνικό κράτος πάγωσε την πληρωμή των 21 εκατομμυρίων ευρώ από επιστροφές ΦΠΑ. Παράλληλα, με την αλλαγή της κυβέρνησης στις εκλογές του 2009, επανεξετάσθηκαν οι όροι της σύμβασης, με αποτέλεσμα να υπάρχουν καθυστερήσεις και απεργιακές κινητοποιήσεις με κίνδυνο να ακυρωθεί η συμφωνία. Ταυτόχρονα πλήττονταν και το κύρος της Ελλάδας, ως τόπος κατάλληλος για επενδύσεις, αφού για μικροκομματικά συμφέροντα κινδύνευε μια επένδυση πολλών εκατομμυρίων ευρώ.

Επιπλέον, με τη νέα διείσδυση των κινεζικών προϊόντων, υπάρχει ο κίνδυνος οι ελληνικές επιχειρήσεις να αποδυναμωθούν. Αυτό θα έχει σαν αποτέλεσμα τη σύγκρουση συμφερόντων ελληνικού και κινεζικού εμπορίου, ώστε να αποτραπεί ένα μονοπώλιο των Κινέζων. Ένα ακόμα πρόβλημα είναι εκείνο του παραεμπορίου¹¹¹, καθώς το 70% αυτών των προϊόντων προέρχονται από την Κίνα και υπάρχει ο κίνδυνος να διοχετευθούν στην ελληνική και κατ' επέκταση στην ευρωπαϊκή αγορά μέσω νόμιμων επιχειρήσεων.

Ωστόσο, η αξία του κόστους των προβλημάτων σε καμία περίπτωση δεν ξεπερνά την αξία των οφελών που προσκομίζει η Ελλάδα και η Τουρκία από τις κινεζικές επενδύσεις στο έδαφός τους, καθώς είναι μια σταθερά ανερχόμενη οικονομική δύναμη με έντονη κινητικότητα και πολλές συνεργασίες στην Ε.Ε., και τον κόσμο, ενώ υπόσχεται να φέρει μια δυναμική αναζωογόνηση στις μεταφορές και την οικονομία γενικότερα. Συνεπώς, τα προβλήματα που έχουν δημιουργηθεί είναι

¹⁰⁹ Βλ.: <http://news.in.gr/world/article/?aid=1231120692>

¹¹⁰ Βλ.: Ελευθεροτυπία, 14-7-2009 και <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=63416>

¹¹¹ Σύμφωνα με στοιχεία της Εθνικής Συνομοσπονδίας Ελληνικού Εμπορίου, περίπου 9 δις ευρώ του παραεμπορίου προέρχεται από απομιμήσεις προϊόντων.

Βλ.: http://www.economist.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=7264:2010-10-13-07-01-42&catid=6&Itemid=31

διαχειρίσιμα και η λύση τους θα εξαρτηθεί από την ικανότητα λήψης πολιτικών αποφάσεων, που θα κρατήσει ισορροπίες, ώστε να μην υπάρχει σύγκρουση συμφερόντων.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η εμφάνιση της Κίνας στην Νοτιοανατολική πλευρά της Ευρώπης αλλά και στην ευρύτερη περιοχή της και οι στρατηγικής σημασίας συμφωνίες που υπόγραψε με την Ελλάδα, εκμεταλλευόμενη την ανάγκη της για προσέλκυση επενδύσεων, και την Τουρκία δείχνουν ότι η Κίνα είναι διατεθειμένη να αλλάξει τις ήδη υπάρχουσες ισορροπίες. Τα οφέλη που αποκομίζει από τη συνεργασία της με την πρώτη παγκόσμια ναυτική δύναμη είναι τόσο μεγάλα που θα οδηγήσουν σε ακόμα μεγαλύτερη άνοδο τις εμπορικές της συναλλαγές. Επιπλέον με τον έλεγχο του Πειραιά, η Κίνα δεν εξασφαλίζει μόνο οικονομικής φύσης οφέλη αλλά αποκτά μια πολύ καλή βάση επέκτασης της επιρροής της, αφού εμφανίζεται ως ο τρίτος μεγαλύτερος παίκτης που ασκεί επιρροή στην περιοχή, μετά τις ΗΠΑ και τη Ρωσία.

Από την άλλη, δημιουργεί ένα νέο πεδίο ανάπτυξης για την Τουρκία στα Ανατολικά της, εκμεταλλευόμενη τη μη ένταξή της ακόμα στην Ε.Ε., με σκοπό να κερδίσει έναν ισχυρό εταίρο που θα αυξήσει ακόμα περισσότερο τους ρυθμούς ανάπτυξής της. Τέλος, επιτυγχάνει αφενός να ενδυναμωθεί γεωστρατηγικά και οικονομικά μέσα από το πεδίο των επενδύσεων στην ενέργεια και αφετέρου να αποδυναμώσει δυνάμεις που μέχρι τώρα φαίνονταν ότι θα παίζουν καθοριστικό ρόλο στην επιρροή της Ευρώπης, όπως για παράδειγμα η Ρωσία με την κατασκευή αγωγών φυσικού αερίου. Συνεπώς, ότι χάνει από τη συνεργασία της με τη μια πλευρά, μπορεί να το κερδίζει από τη συνεργασία της με την άλλη.

ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Καταλήγοντας στα τελικά συμπεράσματα, προκύπτουν τα εξής. Πρώτον, ο επιθετικός ρεαλισμός είναι η καλύτερη εκδοχή της ρεαλιστικής θεωρίας, που μπορεί να ερμηνεύσει τη δράση της Κίνας στο διεθνές σύστημα και τους σκοπούς της, αφού επιβεβαιώνεται η βασική αρχή του, ότι τα κράτη που κερδίζουν την περιφερειακή ηγεμονία, κάνουν το πρώτο βήμα για κάτι μεγαλύτερο, την παγκόσμια ηγεμονία.

Δεύτερον η οικονομική διπλωματία, όταν λειτουργεί σε ελεύθερη αγορά, αποτελεί ισχυρό μέσο επιρροής μιας χώρας πάνω σε άλλη και σημαντικό εργαλείο εξωτερικής πολιτικής. Έτσι η Κίνα, όταν αποφάσισε να διεκδικήσει παραπάνω οικονομικό χώρο και σημαντικότερο ρόλο, προσαρμόστηκε στις απαιτήσεις που προέκυψαν από το άνοιγμα της οικονομίας, προκειμένου η αύξηση της ισχύος της να διαρκέσει πάνω σε γερές βάσεις.

Τρίτον, μέσα από το πεδίο της ενέργειας και πιο συγκεκριμένα μέσα από την πολιτική της στον έλεγχο του πετρελαίου και των σπάνιων γαιών προσπαθεί να εξαρτήσει τις χώρες, καθώς οι δεύτερες έχουν εφαρμογή στα όπλα. Συνεπώς προσπαθεί να ελέγξει τις πρώτες ύλες που σχετίζονται άμεσα με την υψηλή πολιτική, προκειμένου να αποκτήσει στρατηγικό πλεονέκτημα έναντι των υπολοίπων.

Τέταρτον, όσον αφορά στις σχέσεις τις με τις εντός και τις εκτός περιφέρειάς της χώρες, εφαρμόζει την πολιτική του «διαίρει και βασίλευε», όπως στην περίπτωση της Ε.Ε. και της ASEAN. Από την άλλη, εκμεταλλεύεται τα αδύναμα σημεία του διεθνούς συστήματος και δημιουργώντας σχέσεις εξάρτησης, κυριαρχεί σ' αυτά, χρησιμοποιώντας ως άλλοθι το δόγμα της Παγκόσμιας Αρμονίας και της ειρηνικής ανάπτυξης.

Πέμπτον, η Κίνα επιχειρεί, ως ανερχόμενη δύναμη να γίνει στην περιφέρειά της ο δεύτερος πόλος, που θα λειτουργεί αντισταθμιστικά στην ισχύ και την ανάπτυξη της Ιαπωνίας, τόσο σε οικονομικό όσο και σε στρατιωτικό επίπεδο.

Έκτον, στόχος της Υψηλής της Στρατηγικής είναι να αμφισβητήσει ανοικτά την πρωτοκαθεδρία των ΗΠΑ στο διεθνές σύστημα και για το λόγο αυτό χρησιμοποιεί έμμεση προσέγγιση. Γνωρίζει ότι δεν έχει φτάσει ακόμα σε σημείο να ελέγχει την παγκόσμια αγορά και να υπερτερεί σε στρατιωτικό επίπεδο. Συνεπώς, σε πρώτο στάδιο προσπαθεί να στρέψει το σύστημα υπέρ της, απομακρύνοντάς το από τη σφαίρα επιρροής των ΗΠΑ, προσπαθεί δηλαδή να αλλάξει τους συσχετισμούς δυνάμεων και το status-quo.

Έβδομον, χρησιμοποιώντας την οικονομική διπλωματία, προσεταιρίζεται δυνάμεις που θα μπορούσαν να τεθούν απέναντί της σε μια επικίνδυνη αύξηση της ισχύος της, προκειμένου να τις αποτρέψει και να προλάβει έναν ενδεχόμενο συνασπισμό δυνάμεων εναντίον της, υπό την προστασία των ΗΠΑ, καθώς κάτι τέτοιο θα ήταν καταστροφικό.

Όγδοο, πλαισιώνει την επιθετική της οικονομική πολιτική και με πολιτισμική επέκταση, αφού θεσμοθετεί και εφαρμόζει σε συνεργασία με άλλες χώρες κοινές πολιτικές για τον τουρισμό, ευνοεί την κινητικότητα προς τη χώρα και με την ίδρυση ινστιτούτων προσπαθεί να περάσει τη φιλοσοφία και την κουλτούρα της.

Συνεπώς, η Κίνα εξελίσσεται ραγδαία και επικίνδυνα σε τοπικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο. Η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση, η μονομερείς δράσεις των ΗΠΑ, το ασταθές κλίμα στη Μέση Ανατολή και η θεσμική και οικονομική κρίση που περνά η Ευρωπαϊκή Ένωση, επιτρέπουν στην Κίνα να εμφανίζεται ως από μηχανής θεός, να διεισδύει ευκολότερα στις οικονομίες των κρατών και να προσπαθεί μέσα από την οικονομική και την πολιτική διπλωματία να φανεί ως νέος εγγυητής της σταθερότητας του διεθνούς συστήματος. Το βέβαιο είναι ότι δεν θα γίνει ούτε εύκολα ούτε ειρηνικά.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

- Διαμαντόπουλος Θ. *Τα Πολιτικά Καθεστώτα*, Παπαζήσης, 2008
- Διαμαντόπουλος Θ. *Το Κομματικό φαινόμενο*, Παπαζήσης, 1993.
- Παπασωτηρίου Χ. *Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική Ποιότητα*, 2000.
- Ρουμελιώτης Π. *Προς έναν Πολυπολικό Κόσμο*, Λιβάνη, 2009

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

- Antkiewicz Agata – John Whalley “China’s New Regional Trade Agreements”, paper prepared as part of the Economic Governance Programme of the Center for International Governance Innovation, Waterloo, Ontario, Blackwell Publishing, 2005
- Baogang G. “ Political Legitimacy and China’s Transition ”, *Journal of Chinese Political Science*, vol. 8, nos. 1 & 2, fall 2003.
- Baylis – Smith – Owens, *The Globalization of World Politics*, Oxford University Press, 2008
- Bayne N. – Woolcock S. *The New Economic Diplomacy*, Ashgate 2007
- Blanchard Jean Marc, “Harmonious World and China’s Foreign Economic Policy: features, implications and challenges”, *Journal of Chinese Political Science*, vol.13, no.2, 2008
- Bucknall Kevin “ Why China has done better than Russia since 1989”, *International Journal of Social Economics*, vol.24, pp.1023-1037, 1997
- Bull Hedley «*Η Αναρχη Κοινωνία*», Ποιότητα 2007
- Carlsnaes W. – Risse Thomas – Simmons Beth, *Handbook of International Realations*, 2008
- Choo Jaewood, “ Idea’s matter: China’s peaceful rise”, *Asia Eur. J. Springer-Verlag* vol. 7, 2009
- Dunne - Schmidt, “Realism” in *The Globalization of World Politics*, Oxford University Press, 2008

- Dunne – Kurki – Smith, *International Relations Theories*, Oxford University Press, 2010
- George Al., “*Bridging the Gap*”, United States Institute of Peace, 1993
- Gilpin Robert *Global Political Economy* Princeton University Press, 2001
- Gilpin Robert *Πόλεμος και Αλλαγή στη Διεθνή Πολιτική*, Ποιότητα 2007
- Hague R. – Harrop M. *Comparative Government and Politics* Palgrave Macmillan, 2004
- Heilig Gerhard, “Many Chinas? The Economic Diversity of China's Provinces”, *Population and Development Review*, Vol. 32, No. 1, Mar., 2006
- Hoadley S. and J. Yang “China’s Free Trade Negotiations: Economics, Security and Diplomacy”, *Cross Regional Trade Agreements*, Springer-Verlag Berlin Heidelberg 2008
- IMF, “China’s Growth and Integration into the World Economy – prospects and challenges”, *International Monetary Fund* 2004.
- Jackson R. - Sorensen G., *Θεωρία και Μεθοδολογία των Διεθνών Σχέσεων*, Gutenberg 2006
- Jervis R. “*Cooperation under the Security Dilemma*”, *World Politics*, vol.30, No.2, Jan.1978
- Keohane Daniel “ESDP and NATO” in *European Security and Defense Policy-the first 10 years*, E.U. ISS 2009
- Krasner S., *Defending the National Interest*, Princeton University Press, 1978
- Lanteigne Marc *Chinese Foreign Policy*, Routledge, 2009
- Lawrence Robert “China and the Multilateral Trading System”, prepared for a conference on “China and Emerging Asia: Reorganizing the Global Economy”, organized by The Korea Institute for Economic Policy and Center for International Commerce and Finance, 2006
- Li Lianjiang, “Political Trust in Rural China”, *Modern China*, vol.30 No.2 April 2004
- Luttwak Edward, *Strategy: the logic of war and peace* The Belknap Press of Harvard University Press, London, 2001
- Mastanduno Michael, “Economic Engagement Strategies: theory and practice”, Paper prepared for *Interdependence and Conflict* University of Michigan Press, 2001

- Mastanduno Michael, “Economic Statecraft”, in *Foreign Policy*, Oxford University Press, 2008
- Mearsheimer John, “Structural Realism” in *International Relations Theories*, Oxford University Press, 2nd ed., 2010
- Mearsheimer John, *The Tragedy of Great Powers Politics*, W.W. Norton & Company, 2003
- Morgan P., “Deterrence Now”, Cambridge University Press, 2003
- Morgenthau Hans, *Politics Among Nations*, The McGraw Hill, 1993 και *Scientific Man versus Power Politics*, University of Chicago Press, 1946
- OECD “Agricultural policies in China after WTO accession”, OECD 2002.
- OECD “Banking reforms are coming to fruition” in *OECD Economic Surveys “China”*, vol.2010/6, February 2010.
- OECD “China in the World Economy – The domestic policy challenges”, OECD 2002.
- OECD “Improving the structure and capabilities of the banking system” in *OECD Economic Surveys “China”*, vol. 2005/13, September 2005
- OECD, *Economic Surveys “China”*, vol.2010/6, February 2010
- OECD, “Developments in individual OECD countries and selected non-member economies – China”, OECD Economic Outlook 2006,
- Platias Ath. and Const. Koliopoulos “*Thucydides on Strategy: Athenian and Spartan Grand Strategies in the Peloponnesian War and Their Relevance Today*” Columbia University Press, 2010.
- Prasad Eswar “China’s Growth and Integration into the World Economy – prospects and challenges”, *International Monetary Fund* 2004.
- Prasad Eswar, *Is the Chinese Growth Miracle Built to Last?* April 2007
- Putnam R., “Diplomacy and Domestic politics: the logic of two-level games” *International Organization*, Vol. 42, No. 3, Summer 1988
- Schmidt Brian, “On the History and Historiography of International Relations” in *Handbook of International Relations*, SAGE 2008
- Schweller R. *Unanswered Threats: Political Constraints on the Balance of Power*, Princeton University Press, 2006
- Shambaugh David, *China’s Communist Party: Atrophy and Adaptation*, University of California Press, 2008

- Smith – Hadfield – Dunne, *Foreign Policy*, Oxford University Press, 2008
- Sterling-Folker Jennifer *Making Sense of International Relations Theory* Lynne Rienner Publishers, 2006
- Swaine, Michael. “The PLA and Chinese National Security Policy: Leaderships, Structures, Processes”, *The China Quarterly*, No. 146, Jun., 1996
- Waltz K., *Theory of International Politics*, McGraw-Hill, 1979.
- Wang Yanlai *China’s Economic Development and Democratization*, Ashgate 2003
- Wheeler and Booth, “The Security Dilemma” in *Dilemmas of world politics* , J. Baylis and N. J. Rengger, Oxford University Press, 1992
- Williams Appleman Williams *The Tragedy of American Diplomacy*, W.W. Norton & Company, 2009.
- Womack Brantly, “China between Region and World”, *The China Journal*, no.61,. Contemporary China Center, Australian National University, Jan 2009
- Zakaria F., *From Wealth to Power: The Unusual origins of America’s World Role*, Princeton University Press, 1998
- Zheng Yongnian – Sow Keat Tok, “Harmonious Society and Harmonious World: China’s Policy Discourse under Hu Jintao”, *China Policy Institute* The University of Nottingham, October 2007.
- Ziegler Charles, “The energy factor in China’s foreign policy”, *Journal of Chinese Political Science*, vol. 11, no. 1, Spring 2006

ΠΗΓΕΣ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ

- ❖ Επίσημη ιστοσελίδα για τη Συνεργασία της Σαγκάης (The Shanghai Cooperation Organisation)
 - <http://www.sectsco.org/EN/>,
 - http://www.scoec.gov.cn/crweb/scor/info/ArticleList.jsp?col_no=321&siteid=scor
- ❖ Επίσημη ιστοσελίδα σχετικά με τη δομή του πολιτικού συστήματος της Κίνας
 - <http://www.china.org.cn/english/Political/26143.htm>
 - <http://www.china.org.cn/english/Political/26144.htm>
- ❖ Επίσημη ιστοσελίδα της ASEAN
 - http://www.asean.org/about_ASEAN.html
 - <http://www.asean.org/18757.htm>
- ❖ Επίσημη ιστοσελίδα της UNCTAD
 - http://unctadstat.unctad.org/TableViewer/tableView.aspx?ReportId=112&IF_Language=eng
 - <http://unctadstat.unctad.org/TableViewer/tableView.aspx>
- ❖ Επίσημη ιστοσελίδα της κινεζικής πρεσβείας στην Ελλάδα
 - <http://gr.china-embassy.org/eng/xwdt/t261536.htm>
- ❖ Επίσημη ιστοσελίδα του ΟΟΣΑ
 - www.oecd.org/dataoecd/10/25/35294862.pdf
- ❖ Επίσημη ιστοσελίδα του περιοδικού “The Economist”
 - http://www.economist.com/content/all_parities_china
- ❖ Επίσημη ιστοσελίδα του ΠΟΕ
 - http://www.wto.org/english/news_e/pres01_e/pr243_e.htm
- ❖ Επίσημη ιστοσελίδα του Υπουργείου Εμπορίου της Κίνας
 - <http://english.mofcom.gov.cn/>
 - <http://tradeinservices.mofcom.gov.cn/en/c/2010-10-09/85192.shtml>
- ❖ Επίσημη ιστοσελίδα του Υπουργείου Εξωτερικών της Κίνας
 - www.fmprc.gov.cn
- ❖ Επίσημη ιστοσελίδα των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή
 - http://unfccc.int/meetings/cop_16/statements/items/5777.php
- ❖ Επίσημη ιστοσελίδα υπουργείου εξωτερικών Τουρκίας
 - <http://www.mfa.gov.tr/relations-with-the-balkan-region.en.mfa>

- ❖ Επίσημη ιστοσελίδα της Πρεσβείας της Ελλάδος στο Πεκίνο
 - <http://www.agora.mfa.gr/cn89>
- ❖ Επίσημη κυβερνητική ιστοσελίδα της Κίνας
 - <http://www.china.org.cn/english/Political/26319.htm>
 - <http://www.china.org.cn/english/MATERIAL/28847.htm>
 - <http://www.china.org.cn/english/Political/29034.htm>

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Τηλ. 210 - 92 01 001

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗΣ

14 ΜΑΙ. 2015

10 ΙΟΥΝ. 2015

ΠΑΝΤΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

002000107866